

F

Fa-apritás a laktanyában. L. Laktanyában fa-apritás.

Fagyás elleni megóvása a testrészeknek. Az orr és fülek kevés zsirral kenendők be. A lábujjak megóvására a kapca vagy harisnya zsirozandó be. Ha egyes testrészek megdermednek, hóval való bedörzsölés által melegítendők fel. (Eá.)

Fajtalanság katonai személyek által. L. Hadicikkek XXVI. cikk.

Falvakban felügyelet. L. Községekben felügyelet.

Falvédő táblácskák. Hogy a fal a fegyvertusa által meg ne sérüljön, a fal azon részére, hol ezt a felakasztott fegyvernek tusa-hegye érinti, egy fejtábla nagyságú s zöld szegélylyel ellátott, fehér papírral bevont, erős kéregpapír-táblácska illesztendő fel. (Lsz. 2/32.)

Famunkások igazolványa. L. Munkás-igazolvány.

Farkasok pusztítása vadászati jegy nélkül. L. Vadászati-adó mentesség.

Farkasszülő ellenszere: gyors és bő hányás előidézése. (Eá.)

Fark lenyírása. L. Lófark lenyírása.

Farpart kisebbedése. Testes emberek farpartjai között gyakran kisebbednek, vagy combjaik és hereburokjuk feldörzsölődnek; ennek elkerülésére az ilyenek a legnagyobb tisztasággal éljenek, naponta hideg vízzel mossák meg az illető részeket és a partok közé minden menet előtt olajba mártott kis vászonfoltot tegyenek, vagy az illető részeket tiszta zsirral ismételten kenjék be. (Eá.)

Fatisztító vessző használata. L. Tisztító vessző használata.

Fák és csemeték vagy azok gyümölcseinek jogosulatlan rongálása, levágása, kitördelése vagy

kiásása: mezőrendőri kihágás. Az eljárás hivatalból indítandó meg, ha a kihágás köztereken vagy közutakon levő fákon és csemetéken követtetett el. (Mgt. 93. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fák jogtalan kivágása, fás legelőkészítésen más vagyonának megrongálását képezi. (Mt. 1890. II/24.)

Fáklyásmenet kivételénél való közreműködés, tudva annak tiltott voltát: közcsend elleni kihágás. (Kbt. 49. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fáklyásmenet rendezése bejelentés nélkül, vagy hatósági rendelet ellenére: közcsend elleni kihágás. (Kbt. 49. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fedanyag-halmok szándékos elgázolása, utárkokba való leszórása, vagy magáncélra felhasználása tilos. (Kvt. 129. §.)

Fedezeti kíséretért járó díjak. L. Kiséreti díjak.

Fegyelem. A fegyelem alatt a csapatban létező függelem, kötelességérzet és rendnek összfogalmát értjük. A fegyelem az eljáró részéről a rend kezelésében és a parancsok végrehajtásában hajthatatlan erőt, — az alárendeltek részéről pontos engedelmességet, — és mindkét részről a törvény és kötelesség iránti tiszteletet a legszélsőbb önmegtartóztatásig követeli. A fegyelem alapját a csendörnek a föltétlen engedelmességre, a lelkiismeretes kötelességteljesítésre és a szolgálat részleteiben a legszigorubb pontosságra való nevelése képezi. (Szlgsz. 1688—99.)

Fegyelem és rendháborítás. A fegyelem és rend tekintetében fennálló szabályok, parancsok, következő áthágásai büntettek gyanánt büntetendők: 1. Aki a jogerejü birói határozattal vagy arra jogosított előljáró parancsával rászabott büntetést elszenvedni tartozik és a végrehajtásnak az előljáró, vagy a végrehajtható parancsnok tetteles bántalmazásával ellenszegül: agyonlövással büntetendő. (Katbt. 262. §.) — 2. A büntetendő egyén, ha a

büntetés végrehajtására kirendelt más egyéneknek szegül erőszakosan ellene, súlyos testi sértés esetében az erre szabott, de súlyosított büntetéssel, különben pedig 6 hótól egy évig terjedő börtönnel büntetetik. (Katbt. 263. §.) — 3. Ha valaki, miután bármilyen szolgálatra (az őrszolgálat kivételével, melyről a törvény külön intézkedik) kirendeltetett, megittasodás által magát annak megkezdésére képtelenné tette és ez által kárt okozott, vagy teljesen ittas állapotban, az ittasság miatt be nem számítható büntetést követett el: 6 héttől egy évig és a kár nagyságához képest 5 évig is terjedhető börtönrre ítéendő. (Katbt. 268. §.) — A fegyelem és rend kisebb áthágásai, u. m. 1. ha valaki vonakodik a reá szabott büntetést elfogadni; 2. ha panaszok nagyobb számu személyek által adatnak elő, mint az a szabályzatban meg van engedve, valamint szabályellenes panasz aláírása vagy ehhez aláírások gyűjtése; 3. az előljáró rendfentartást célzó parancsa ellenére, de heveskedés vagy ellenállás nélküli cselekvés; 4. szolgálatban kár okozása nélkül való lerészegedés; 5. ha valaki szolgálton kívüli ittasság, adósság-csinálás, éjjeli dorbézolás és más a szolgálatra káros hatásuknál fogva tiltott cselekmények miatt fegyelmi uton már kétszer fenyítettett s az ily vétségen újra rajtakaparik — fegyelem- és rend elleni vétségeket képeznek és 8 naptól 3 hóig terjedő fogsággal, a körülményekhez képest 6 hónapig terjedhető szigoru fogsággal, esetleg lefokozás és elbocsátással is büntethetők. (Katbt. 269. 270. §.)

Fegyelem kezelése. A csendőrségi testületben a fegyelem szigorral, de jóakarattal kezelendő; minden előljáró legyen tehát szigoru, de amellet méltányos és alárendeltjei iránt gondoskodó. (Á. sz. h. X/1.)

Fegyelmi büntetések törlése. L. Büntetések törlése.

Fegyelmi fenytő joga az őrsparancsnoknak.
L. Őrsparancsnok fegyelmi fenytő joga.

Fegyelmileg fenytettek illetékei. A fegyelmi uton laktanya, szállás, tábor, vagy szigorított fogsággal büntetett legénység, rendfokozatszerű illetékeinek élvezetében marad. A szobafogsággal büntetett őrmesterek (ideszámitva a címzetes őrmestereket is) fogsága tartama alatt rendfokozatszerű zsoldjából csakis a csendőr részére megállapított zsoldilleték, továbbá az esetleges érem- és jelvénypótdij szolgáltatandó ki, mely zsoldilletékből az élelmezésért ugyanoly napibetétet fizet be, mint a külszolgálatot nem teljesítő legénység; míg a fenmaradó zsoldrész az állományilletékes őrs közétkezéseinek feljavítására fordítandó. Segéd munkások gyanánt esetleg alkalmazott őrmesterek és szárny-számvivő altisztektől ezen felül még a napi 40 fillérből álló irodai pótdij is levonandó, mely pótdij, ha az illető bármely oknál fogva (kivéve betegség okából Illsz. 13. §.) helyettesítve lesz, a helyettesítés időtartamára az utóbbit illeti meg, ha pedig helyettes nincs, a kincstár javára esik. Az egyszerű vagy magánfogsággal fenytett legénységnek, rendfokozatra való tekintet nélkül, napi 6 fillérből álló fogsági zsold és az esetleges szolgálati pótdij jár; ezenkívül igénye van az előirt élelmezésre, mely azonban a magánfogsággal egybekötött böjti napokon csak kenyérből és vízből áll. Egy napi teljes élelmezésért 1 kor. 40 fill., egy böjtnapi kenyéradagért pedig 30 fillér vonandó le a fenytettnek zsoldmaradványából a közétkezés javára. A fogolyzsold és élelmezési költség levonása után fenmaradó zsoldrészlet az állományilletékes őrs közétkezése javára esik. A fogda fütési és világítási költségét a kincstár viseli, még pedig egy-egy fogdahelyiség fütése fejében, novembertől április hó végeig naponta 24 fillér, a világításra pedig télen és nyáron naponta 12 fillér számítandó fel, havonta utólagosan a közétkezési pénztári bizottság nyugtája alapján, de csak azon na-

pokra, melyeken a fogda tényleg el volt foglalva. A szobafogsággal, egyszerű- vagy magánfogsággal fenytett nős altisztek és csendőrök zsoldmaradványa a család fentartására fordítandó. Nősök részére az élelmezést a fogság tartama alatt is családjok szolgáltatathatja ki. Fegyelmi úton kiszabott egyszerű, vagy magánfogság esetén a csendőrség javadalmazásából huzott érempótdíjak ezen javadalmazás, a jelvénypótdíjak azonban a csendőrségi jelvénypótdíj- és jutalmazási alap javára bevételezendők. — A zaszlósok, számvivő-tiszthelyettesek és hadapródok minden fegyelmi eg rájuk mért büntetés tartama alatt, rendfokozatszerű teljes illetékeik élvezetében meghagyandók s nekik úgy az esetleges érem-, mint a csendőrségi jelvénypótdíj-alapból járó pótdíj is kiszolgáltatandó. (Illsz. 46. §.)

Fegyveradó. Fegyveradót fizet mindenki, a birtokában levő vadászatra használható löfegyverek után; ugyszintén azon fegyverek után, melyek családtagjai, vadászcselédjei, a vadak gondozására és erdőterületek őrizésére alkalmazott segédjei, valamint mező-, szőlő- vagy erdőgazdaságban alkalmazott csöszök, pásztorok és erdőkerülők birtokában vannak. (Fvat. 2. §.)

Fegyveradó jövedéki-kihágás esetében házkutatás nem eszközölhető. (30683. V/b. 94. bm. r.)

Fegyveradó-jövedéki kihágásokról, melyek nincsenek kapcsolatban vadászati kihágással, a főszolgabíróhoz beterjesztendő jelentéssel egyidejűleg az illető községi előjáróság is közvetlenül értesítendő. (14035/VII. 90. bm. r.)

Fegyveradó kihágásból eredő birságok elosztása. A befizetett birságok egyharmada a jelentést tevőt illeti meg. (Fvat. 49. §.)

Fegyveradó-mentesség. A fegyveradó fizetése alól kivételnek: 1. az uralkodó család tagjai (Fvat. 4. §.); 2. nyilvános gyűjteményekben, közhatóságoknál őrzött fegyverek; 3. emlék- vagy családi ereklyeként tartott fegyverek; 4. magánosok oly fegyvergyűj-

teményei, melyekben már használaton kívül levő, régi szerkezetű fegyverek tartatnak; 5. a kizárólag cellovészetre használt fegyverek; 6. a csendőröknek, állami rendőröknek, törvényhatósági, városi-, állandóan alkalmazott községi rendőröknek, fegyőröknek, pénzügyőröknek, a vasuti örök úgy kincstári mint magán, de tisztán közbiztonsági célra használt fegyverei (39975/V—10. 1891. bm. r.); a dohánybeváltó hivataloknál alkalmazott raktárőrök fegyverei (38871/1881 bm. r.); 7. a felesketett erdő-tiszteknek (az erdőszámvivőségnél alkalmazott tisztviselők szintén erdőtisztéknek tekintendők (15154/VII. 1887. fm. r.) és a kir. erdőfelügyelőségi személyzetnek szolgálati használatra rendelt fegyverei (a nem szolgálati használatra rendelt adókötelesek, (65154/VII. 1887. fm. r.); 8. az erdőőröknek fegyverei, azon esetben, ha ezen egyének az 1879. XXI. t. c. 37. §-ában megszabott minőség alapján lettek felesketve; 9. a közös hadsereg és honvédség tisztjeinek és a legénységnek vadászatra nem használt fegyverei; 10. puskaműveseknél és löfegyverárusoknál eladásra szánt fegyverek. (Fvat. 5. §.) A községi és magánosok által tartott mezőőrök Werndl-féle (golyós) fegyvert adómentesen viselhetnek. (23806/1896. fm. r.)

Fegyveradóra vonatkozó adóév. Minden év augusztus hó 1-től a következő év július 31-ig.

Fegyveralkatrészekkel való ellátása az őrsöknek. A gyakori pótlást igénylő alkatrészekből minden őrs megfelelő készlettel láttatik el a gazdasági átalány terhére, melyek kimutatásban nyilvántartva, az őrs pénztár-asztalában őrzendők meg. A gazdasági átalányból e célra kiadott összeg nem helyezendő kiadásba, hanem a fegyveralkatrészek készpénz gyanánt szerepelnek. A készletből kiadandó alkatrészekért befolyó pénz, az átalányszámlakönyvbe való bevételezés nélkül, a gazdasági átalány pénztárba helyezendő. Az elhasznált alkatrészek pótlása közvetlenül a pótszárnyparancsnokságtól kérendő. Ha az utánpótlásért a csendőr okozható, az alkat-

rész ára a legközelebbi zsoldjegyzékben az illető csendőr zsoldjából levonásba hozatik. (Gku. 69/2.)

Fegyverbecsület megóvása. L. Csendőr szolgálatteljesítésre való fellépése.

Fegyverbírhatalom megszegése: közbiztonság elleni kihágás. (Kbt. 61. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fegyvercsövek bezsirozása. A légénységi szobákban a fogásokon függő fegyverek csőfurata mindig bezsirozva legyen. Ezen bezsirozás azonban csak annyiból áll, hogy a karabélyok és forgópisztolyok csöve vaselinos kóccal kihuzatik. (Á. sz. h. IV/37. és L. Fegyverut. 3. §.)

Fegyvercsőtorkolat bedugaszolása a csendőrnek tiltatik. (Á. sz. h. IV/4.)

Fegyvercsőtorkolat betömése, a csendőrnek tiltatik. (Á. sz. h. IV/4.)

Fegyverek mikénti alkalmazása. L. Fegyverhasználat végrehajtása.

Fegyverek katonához nem illő módon való használata, mihez a torkolattal, a tusával vagy szuronynyal való ütés is számítottatik, a legszigorúbban tilos. (Á. sz. h. IX/1.)

Fegyverek készítése, eladása, forgalomba hozatala és elszállítására vonatkozó rendelet iparos vagy kereskedő általi megszegése: állam elleni kihágás. (Kbt. 35. §.) *Kir. járásbírótság.*

Fegyverek külföldre szállítása kormányrendelet által tiltott időben: állam elleni kihágás. (Kbt. 34. §.) *Kir. járásbírótság.*

Fegyverek megdörzsölése vaselinos ronggyal. A megtisztított fegyverek vasrészelt és a cső felszínét, mielőtt a fogásokra akasztatnak, vaselinos ronggyal áttöröljék. (Fegyverut. 3. §.)

Fegyverek, melyeknek tartása tiltva van, hatósági engedély nélkül készítése, készítettése, megszerzése, vagy forgalomba hozatala: állam elleni kihágás. (Kbt. 34. §.) *Kir. járásbírótság.*

Fegyverek nagyobb mennyiségben titkon való beszerzése: állam elleni kihágás. (Kbt. 34. §.) *Kir. járásbírótság.*

Fegyverek tisztítása szobatakarítás után. A reggeli szobatakarítás után a fegyverek, a szükséghez képest, kívülről és belülről tiszta száraz kőc- vagy ronggyal megtisztítandók, azután pedig vaselinos ronggyal megdörzsölendők és szárazra törölendők. (Á. sz. h. IV/16.)

Fegyverek töltése és kiürítése olyan helyen történjék, hol a fegyver véletlen elsülése esetén, senki meg nem sérülhet. (Lsz. 1/10.)

Fegyver elhelyezése. A csendőr fegyverét úgy helyezze el, hogy az mindenkor használható állapotban kéznél legyen. (Lsz. 2/31.)

Fegyveres csavargók megközelítése. L. Gyamus helyek megközelítése.

Fegyveres erő: a hadsereg, hadtengerészet, a honvédség és néplökelés.

Fegyveres erő elleni büntettet követ el: aki a hadsereg, a hadi tengerészet vagy a honvédség szabadságon lévő, vagy a tartalékhoz, póttartalékhoz, vagy a szabadságolt állományhoz tartozó tagját arra csábítja, hogy a behívási parancsolatnak ne engedelmeskedjék, ha a cselekményt hadüzenet megtörténte után követte el (Btk. 452. §.); aki a hadsereg, hadi tengerészet, vagy a honvédség tagjait a hadüzenet megtörténte után szökésre csábítja (Btk. 453. §.); aki a hadüzenet megtörténte után a hadsereg, hadi tengerészet, vagy a honvédség tagját, a kiről tudja, hogy megszökött, szökés alatt magánál vagy felügyelete alatt álló helyiségben tartja, vagy annak a lappangásra vagy menekülésre bármiképp segélyt nyújt. (Btk. 454. §.) *Kir. törvényszék.*

Fegyveres erő elleni vétséget követ el: aki ravasz fondorlatokat használ a végett, hogy a védkötelezettség alól felmentessék vagy másnak e kötelezettség alól felmentését eszközölje (Btk. 449. §.);

aki védkötelezettségét kikerülni törekszik, az által, hogy az osztrák-magyar monarchia területét elhagyja, vagy az ujoncozás folyama alatt az osztrák-magyar monarchia határain kívül tartózkodik (Btk. 450. §.); aki magát megcsonkítja vagy szándékosan olyan állapotba helyezi, melyben a védkötelezettség teljesítésére képtelenné válik, valamint az is, aki a védkötelezettnek megcsonkítását vagy a szolgálatra képtelenségét eszközli, vagy erre mint részes közreműködik, továbbá az, aki ezen cselekményt a katonai szolgálatban levő személyen eszközli vagy abban mint részes közreműködik (Btk. 451. §.); aki a hadsereg, haditengerészet vagy a honvédség szabadságon levő, vagy a tartalékhoz, póttartalékhoz, vagy a szabadságolt állományhoz tartozó tagját arra csábítja, hogy a behívási parancsolatnak ne engedelmeskedjék, ha e cselekményt béke idején követte el (Btk. 452. §.); aki a hadsereg, haditengerészet vagy a honvédség tagját béke idején szökésre csábítja (Btk. 453. §.); aki béke idején a hadsereg, haditengerészet vagy a honvédség tagját, akiről tudja, hogy megszökött, szökése alatt magánál vagy felügyelete alatt álló helyiségben tartja, vagy annak lappangásra vagy menekülésre bármiképp segínyt nyújt (Btk. 454. §.); aki az állam hadi erejére és hadi védelmére vonatkozó intézkedéseket, tárgyakat, melyekről tudja vagy tudhatja, hogy titokban tartandók, valamely tilalom megszegésével, vagy félrevezetés, színlelés vagy másnemű fondorlat által béke idején is azon szándékból kémleli ki, hogy azokról más államot értesítsen (Btk. 455. §.); aki az osztrák-magyar monarchia fegyveres erejének állásáról, mozdulatairól, erejéről és működéséről, az erődök és erődítmények állapotáról, ugyancsak a fegyverek, hadi szerek és szerelvények mennyiségéről vagy élelmi szerek hollétéről, mennyiségéről, minőségéről vagy szállításáról, miután az ilyenemű közlések már eltiltattak, vagy a közlések minőségéből vagy a fenforgó körülményekből beláthatta,

hogy közlése által az állam érdeke sértetik meg — valamely közleményt sajtó útján tesz közzé, a mennyiben a közlemény nem a kormány által nyilvánosságra hozott tudósítást tartalmazza (Btk. 456. §.); aki háboru idején vagy a hadseregnek, vagy a hadsereg egy részének hadi lábra helyeztetése után, a haderő részére eszközendő szállítás iránt valamely hatósággal kötött szerződést nem teljesíti, vagy azt nem a szerződés határozványainak megfelelőleg teljesíti; azok, akik a szállító részéről elvállalt kötelezettség teljesítését, az azzal kötött szerződés által és a cél tudatával, mint alszállítók, részben vagy egészben elvállalják, ugyancsak a meghatalmazottak vagy közbenjárók is, amennyiben a szállítás elmulasztása vagy nem kellő eszközése körül gondatlansággal terheltetnek, — a fuvarozók, valamint a fuvarozási intézeteknél alkalmazottak, ha a katonaság vagy annak részére, a hadi szükségletek elszállítása, szándékos cselekvésök vagy mulasztásuk, vagy pedig gondatlanságuk következtében, vagy nem, vagy nem kellőleg eszközöltethetik. (Btk. 457. §.)

Fegyvergyakorlat, kard és szuronyvívás legalább hetenkint egyszer, lehetőleg minden egyes egyénnel okvetlen előveendő. (Irányelvek.)

Fegyverhasználat a célnak megfelelően. A fegyver használatánál mindig szem előtt tartandó az elérendő cél, t. i. hogy az ellenszegülő az ellenszegülésre, a menekülő a menekülésre tétessék képtelenné. Ha a cél enyhébb fegyver alkalmazásával, a karddal vagy szuronynyal elérhető, a löfegyverhez nyulni nem szabad. (Á. sz. h. IX/2.)

Fegyverhasználat ellenszegülő embertömegekkel szemben. L. Ellenszegülő embertömegekkel szemben követendő eljárás.

Fegyverhasználat előtt alkalmazandó enyhébb eszközök. Az enyhébb eszközök, a melyek a csendőr által a fegyverhasználatot megelőzőleg — ha lehetséges — alkalmazandók, a következők: 1. *ellenszegülés vagy megkísérlett támadás esetében:* a)

parancsoló hangon intézett intés, b) elfogás, c) megbilincselés és szükség esetén kényszereszközökkel való elszállítás (esetleg kocsin vagy más szállító eszköz segítségével; 2. *megkísérlett megszökés esetében*: a) parancsoló hangon intézett intés, b) a megszökőnek üzőbe vétele, c) netalán közel levő egyéneknek felhívása a szökésben levőnek elfogásában való közreműködéshez. (Szolgu. 65. §.)

Fegyverhasználat fegyvertelen ellenszegülőkkel szemben. L. Fegyverhasználat végrehajtása.

Fegyverhasználat felfegyverkezett ellenszegülők ellen. L. Fegyverhasználat végrehajtása.

Fegyverhasználati jog. A szolgálatot teljesítő csendőr fegyverének használatára mindenki ellen jogosítva van: 1. aki a csendőrt erőszakosan megsérti vagy megtámadással veszélyesen fenyegeti; 2. ha a tettenért gonosztevő vagy alapos gyanuval terhelt egyén felfegyverkezve lévén, az előzetes felszólítás dacára, magát önként meg nem adja, vagy esetleg védett helyzetéből előjönni vonakodik; 3. aki figyelmeztető utasításainak — őt szolgálata teljesítésében meggátolandó — tettelesen ellenszegül; 4. aki, mint veszélyes gonosztevő, a csendőrség által letartóztatandó vagy letartóztatás végett üldöztetik, elfogatik vagy őrizete alá adatik és, bár erőszakos ellentállás nélkül, de a megállításra célzó fenyegető reákiáltás dacára elfut, ha visszatartóztatására más mód nem létezik; 5. aki háboru vagy ostromállapot idején magát gyanussá teszi és a felhívást, kielégítő válasz nélkül elszalad. (Szolgu. 11. §.)

Fegyverhasználati jog áthágása. A fegyverhasználati jog minden áthágásáért a csendőr szigorú felelősségre vonatik (Szolgu. 64. §.)

Fegyverhasználati jog körülírása. L. Fegyverhasználat végrehajtása.

Fegyverhasználati jog magyarázata. A fegyverhasználati jog részletesebb magyarázatául a következők szolgálnak: *A szolgálatot teljesítő csendőr fegyverének használatára mindenki ellen jogosítva*

van: „Szolgálatteljesítőnek“ a csendőr nemcsak akkor tekintendő, a midőn vezénylés folytán teljesen felszerelve áll szolgálatban, hanem akkor is, ha a „Csendőr szolgálatilag való fellépése“ alatt előírtak értelmében — bár csak karddal is ellátva — szolgálatilag fellép. — A csendőr csak „fegyverét“, azaz csendőrségi fegyvert van jogosítva használni; más fegyver pl. vadászfegyver (nem csendőrségi), forgópisztoly, kés, tör stb. használata nem eshetik a jogos „csendőrségi fegyverhasználat“ fogalma alá. — A csendőr a fegyvert „mindenki“ ellen használhatja, tehát társadalmi állás és személykülönbség nélkül és így tekintet nélkül arra, vajjon az illető gazdag vagy szegény. ur vagy pór. — 1. *A ki a csendőrt erőszakosan megsérti vagy megtámadással veszélyesen fenyegeti:* „Erőszakos megsértés“ alatt csakis tetteleges bántalmazás értendő és pedig akár valóságos fegyverrel (pisztoly, puska, kard, tör stb.) vagy az életet avagy a test épségét veszélyeztető más eszközökkel (bot, szurony, fa- vagy vasvilla, kés, balta, fejszével) akár pusztá kézzel (ütés, lökés), vagy kövel való dobálással. Csak szóbeli megsértés, szidalmazás, káromlás a fegyverhasználatra semmi szint alatt sem jogosít. „Támadással való veszélyes fenyegetés“ alatt oly magaviseletet kell érteni, melynél-fogva, a helyzet összes körülményei folytán, attól kell tartani, hogy a csendőr erőszakos megtámadása azonnal be fog következni; pl. mikor valaki fegyverrel vagy az életre, illetve a testi épségre veszélyes más eszközzel, vagy akár csak pusztá kézzel, de kétségtelenül támadó szándékkal, a csendőrnek neki megy, vagy annak fegyverét megragadja oly célból, hogy a csendőrt megrohanja, megüsse, megsebesítse, vagy mikor valaki löfegyverrel a csendőrt célba veszi, követ ellene való dobásra, vagy más tárgyat ellene való ütésre emel stb. — Minden ily esetben, ha a körülmények engedik, a fegyverhasználatot, annak bekövetkezésére való előzetes figyelmeztetés előzze meg. A támadással való szóbeli fenyegetés

önmagában nem képezhet okot jogos fegyverhasználatra, mert nem tekinthető közvetlenül veszélyesnek. — Erőszakos megtámadás vagy ilyennel való veszélyes fenyegetés esetében is szem előtt tartandó, hogy a fegyvert használni nem szabad, ha a szándékolt támadás elhárítására, vagy a megtörtént támadás ismétlésének megakadályozására, a támadónak vagy fenyegetőnek támadásra képtelenné tételére, de egyuttal az illetőnek ily esetben mindenkor eszközrendő elfogására és előállítására is más megengedett enyhébb eszköz áll rendelkezésre. — Megjegyeztetik különben, hogy a jogos védelem a csendőrnél is kizárja a cselekmény beszámítását, a miért a csendőr, ha a jogos védelem korlátai között, bár nem a „Fegyverhasználati jog“ 1. pontjainak feltételei alatt — ölt vagy sebesített meg valakit és pedig akár csendőrségi fegyverrel, akár más fegyverrel vagy eszközzel — nem büntethető. — „Jogos védelem“ az: mely akár a saját, akár másnak személye vagy vagyona ellen intézett, vagy azt fenyegető jogtalan és közvetlen megtámadásnak elhárítására szükséges és így jogos védelem csak akkor vélelmezhető, ha az illető személyeknek az időnek és helynek minőségéből, a megtámadás módjából vagy más körülményekből alaposan következtethető, hogy a csendőr az élet, a testi épség, a személyes szabadság vagy a vagyon ellen intézett jogellenes megtámadásnak magáról vagy másokról való elhárítása végett csak a szükséges védelemmel élt. — A jogos védelem határainak hirtelen meglepetés, megzavarodás vagy ijedtségből való túlhágása nem büntettetik. Gondatlanságból eredő ily túlhágás azonban, a körülményekhez képest, mint az élet biztonsága vagy a testi biztonság elleni vétség, büntettetik. — 2. *Ha a tetten ért gonosztevő vagy alapos gyanuval terhelt egyén felfegyverkezve lévén, az előzetes felszólítás dacára, magát önként meg nem adja, vagy esetleg védett helyzetéből előjönni vonakodik:* „Gonosztevők“ alatt csak a büntettet elkö-

vetett egyének értendők, nem pedig oly egyének, kik csak csekélyebb súlyu büntetendő cselekménnyel terheltetnek. „Alapos gyanuval terhelt egyén“ alatt azt kell érteni, kire nézve alapos gyanu létezik, hogy gonosztevő a fenti értelemben, nem pedig oly valakit, ki csekélyebb súlyu bűncselekmény bár alapos gyanujával van terhelve. — „Felfegyverkezett“ nemcsak azon egyén, kinél fegyver (lőfegyver, kard, tör), hanem az is, kinél más oly eszköz van, melylyel emberhalál vagy súlyos testi sértés könnyen előidézhető pl. nagyobb kés, fejsze, bárd, vasvilla stb. 3. *A ki figyelmeztető utasításainak — öt szolgálata teljesítésében meggátolandó — tettelesen ellenszegül:* Ezen pont esete akkor forog fenn, ha a csendőrnek szolgálati teendőinek meghiusítását célzó tényleges ellenszegülést kell megfékezni, tehát ha valaki a csendőrt egy bizonyos, már megkezdett vagy kilátásba helyezett szolgálati teendő fogatosításában, előző figyelmeztetés és utasítás dacára, tényleges ellenszegülés által megakadályozni törekszik. Csupán szóbeli vagy oly ellenszegülések, melyek más megengedett módon is megtörhetők, vagy hatálytalanokká tehetők, fegyverhasználatra okot nem szolgáltathatnak. — 4. *Aki mint veszélyes gonosztevő a csendőrség által letartóztatandó vagy letartóztatás végett üldöztetik, elfogatik, vagy őrizete alá adatik és, bár erőszakos ellenállás nélkül, de a megállításra célzó fenyegető rákiáltás dacára elfut, ha visszatarthatására más mód nem létezik:* E pont alapján csak azon veszélyes gonosztevő ellen alkalmazható a fegyver, ki a csendőrség által elfogatván, vagy neki mint fogoly megőrzés, illetve elkísérés végett átadatván, vagy elfogás végett üldöztetvén vagy egyébképen elfogandó lévén, bár erőszakos ellentállás nélkül, de a megállításra célzó fenyegető rákiáltás dacára elfut, azaz megszökni vagy az elfogás elől menekülni igyekszik. — „Veszélyes gonosztevőnek“ az az egyén tekintendő, ki az illető bíróság által, mely őt a csendőrségnek őrkísérés vagy megőrzés-

végeztetett, vagy az elfogás iránt felhívást vagy megkeresést intézett, ilyennek megjelöltetett, vagy az a büntettes, ki egyáltalán mint a közbiztonságra különösen veszélyes egyéniség ismeretes, vagy aki súlyos bűntett, pl. gyilkosság, rablás, gyújtogatás, emberölés, betöréses lopás stb. elkövetésével terheltet. Más foglyot vagy elfogatandó egyént, ki nem veszélyes gonosztevő, ha elfut vagy másképen menekülni törekszik, a csendőr serényen üldözni tartozik és igyekezzék az ilyeneket is elfogni, de az ilyenek ellen a szökés megghiusítása végett fegyvert használni nem szabad. Veszélyes gonosztevő ellen szökési kísérlet megghiusítása végett is csak akkor szabad fegyvert használni, ha visszatartóztatására, illetve elfogására más mód nincsen és ha ő a visszatartásra célzó és fegyverhasználattal fenyegető rákiáltás dacára, a megszökési kísérletet folytatja; de ily esetekben is mellőzendő a fegyverhasználat akkor, ha ez által előreláthatólag más — nem részes — ember élete veszélyeztetnék, a miért az ily menekülő veszélyes gonosztevőre löni nem szabad, ha a lövés célt tévesztve, más ártatlan embert érhetne. Ha tehát a csendőr által letartóztatott, neki örökösítés vagy őrizet végett átadott, vagy általa elfogás végett üldözöbe vett veszélyes gonosztevő, bár erőszakos ellentállás nélkül, elfut, szökés illetve szökést vagy az elfogás előli menekülést kísérel meg, a csendőr erős, parancsoló hangon „a törvény nevében“ szavak előrebocsátásával, kiáltson rája, hogy álljon meg, mert különben ellene fegyvert használni és reálöni fog, egyidejűleg azonban gyorsan siessen a megszökő után, hogy azt lehetőleg elérje és megfoghassa. Ha azon a tájékon, a merre a szökő menekül, ember latható, arra is reálkiáltani kell, hogy állja a gonosztevő utját és fogja meg; ha pedig a csendőr azon meggyőződésre jut, hogy a megszököttet sem maga, sem mások segítségével nyomban kézrekeríteni nem képes, akkor álljon meg és ha a lövés által más ártatlan ember élete nem veszélyeztetik, meg-

felelő helyzetből célozzon nyugodtan és löjjon. Ha a csendőr a menekülő gonosztevőt annyira megközelíti, hogy szuronydöféssel vagy kardvágással elérheti, de minden erejének megfeszítésével sem képes azt annyira megközelíteni, hogy kézzel megfoghassa és nincsen más mód a szökevény elfogására, a fenyegető reálkiáltásnak, ha lehetséges, ismétlése után, szuronydöfést vagy kardvágást is alkalmazhat a megszökő további menekülésének megakadályozására. Helytelen lenne, ha a csendőr az utolérés valószínűsége nélkül, az üldözést saját kimerüléseig folytatná vagy nagyobb távolságra engedné menekülni az üldözöttet, mielőtt reá löne; mert a kimerülés által elvesztené a nyugodt és biztos célzás lehetőségét, nagyobb távolságra pedig a lövés találása bizonytalan. — 5. *Aki háboru vagy ostromállapot idején magát gyanussá teszi és a felhívásra kielégítő válasz nélkül elszalad:* Ezen pont rendelkezései az oly egyének elleni fegyverhasználatra vonatkoznak, kik magukat háboru idején, ellenséges viszonyok között, az állam hadereje ellen elkövetett bűncselekményekben pl. kémkedésben teszik gyanusakká. (Szlgu. 66. §.)

Fegyverhasználatnál alkalmazandó erélyesség. Habár minden fegyverhasználat alkalmával lehetőleg kiméletesen kell eljárni és emberéletben vagy a testi épségben nem szabad szándékosan vagy meggondolatlanságból a feltétlenül szükségesnél nagyobb kárt okozni, másrészt mégis a fegyvert a szükség határain belül, férfiasan és erélyesen kell alkalmazni oly célból, hogy az ellenfél azonnal támadásra képtelenné tétessék, az ellenszegülés megtöressék, veszélyes gonosztevőnek szökési kísérlete alkalmával pedig a szökés, illetve menekülés folytatása lehetetlenné tétessék. Ismételt gyenge szurkálás a szuronynyal, vagy gyenge vágás a karddal, lövés célzás nélkül vagy csak megijesztés céljából, rendszerint eredménytelen, sőt az ellenszegülőt még inkább felbátorítja és ingerli — tehát feltétlenül mellőzendő. (Szlgu. 67. §.)

Fegyverhasználatnál követendő magatartás. Higgadság, tapintat, körültekintés, általában észszerű eljárás nem ajánlható eléggé e tekintetben, miután sokszor elegendő egy meggondolatlan szó, elhamarkodott mozdulat, hogy az a fegyver időelőtti használatát előidézze. A legmakacsabb és legkonokabb gonosztevő se legyen képes a csendőrt higgadságából kisodorni; óvakodjék a csendőr bárki ellen is fegyverét meg nem engedett módon, pl. fegyvertusával való lökdösés, taszítás vagy ütésre stb. használni. Szorosan a szabályok szerint eljárva, az ugynevezett kézi tusa csak a legritkább esetben fordulhat elő, azt megelőzni és lehetetlenné tenni a csendőr feladata. (Á. sz. h. IX/1.) A csendőr midőn a „Szervezeti Utasítás“ 11. §-ában meghatározott esetekben fegyvert használni jogosult, fegyverét csak akkor, illetve azután használja, amikor a veszély elhárítására, az engedelmisség biztosítására, az ellenszegülés megtörésére, a megszökés megakadályozására vagy az egyéb törvényes cél elérésére alkalmas és megengedett enyhébb eszköz rendelkezésére nem áll, illetve miután minden ilyen enyhébb eszköz alkalmazása eredmény nélkül maradt s akkor is még a lehető kimélettel járjon el. A „lehető kimélet“ alatt az értendő, hogy a fegyvert használó csendőr szándékainak csak arra szabad irányulnia, hogy a támadót, illetőleg ellenszegülőt a támadás folytatására vagy az ellenszegülésre, a megszökni törekvő veszélyes gonosztevőt pedig a megszökésre képtelenné tegye. Ennélfogva és amennyiben a viszonyok engedik, előbb a kevésbé veszélyes fegyver (kard vagy szurony) használandó, amire nézve határozó befolyással még az is bír, vajjon az, aki ellen a fegyver használandó, szintén fegyverrel és pedig milyennel, vagy testi sértést okozható mily-nemű más eszközzel van ellátva. Ellenszegüléseknél vagy valamely csendőr ellen intézett támadásnál utóbbinak mindenekelőtt arra kell törekednie, hogy az illetőt az ellenállásra, illetve támadásra, esetleg

megszökésre képtelenné tegye. Ehhez képest lehetőleg azt is számba kell vennie, hogy milyen fegyver és mily irányba használandó, hogy az illető ember élete lehetőleg kiméltessék és más személyek élete vagy testi épsége se veszélyeztessék. (Szlgu. 64. §.)

Fegyverhasználatnál mellőzendő ténykedések. L. Fegyverhasználatnál alkalmazandó erélyesség.

Fegyverhasználatnál sérültekkel követendő eljárás. Ha valamely ellenszegülő a fegyvernek vele szemben alkalmazott használata következtében megsebesített, akkor a csendőr azonnal az illetőnek a lehetőség szerinti orvosi ápolásáról gondoskodni, de addig is őt az első segélyben részesíteni tartozik. (Szlgu. 64. §.)

Fegyverhasználat végrehajtása. A csendőrnek, amikor fegyverhasználatra jogosult és köteles, fegyverét csak katonai módon szabad használni. A kard vágásra, és csak kivételesen, szükség esetén, szurásra, a feltüzött szurony szurásra, a karabély és a forgópisztoly lövésre szolgál. A fegyvernek minden más, nem katonai alkalmazása a csendőrnek tilos; dulakodás alkalmával azonban, szélső szükség esetében előfordulhat, hogy a karabély agya (tusa) vagy a kard markolata használtatik lökésre vagy ütésre. Kevésbé veszélyes fegyver rendszerint a kard, nevezetesen azért, mert annak hatását a csendőr biztosabban kiszámíthatja, míg ellenben a feltüzött szurony és a karabély mint löfegyver, vagy a forgópisztoly rendszerint veszélyesebb fegyvereknek tekintendők; mert ezek alkalmazásánál az eredmény, kivéve a szuronynak csak a végtagok (karok, lábszárak) ellen való irányításánál veszélyesebb szokott lenni és pedig annál is inkább, mert az leginkább a fegyvert alkalmazó ügyességétől függ, amelyre pedig izgatott lelkiállapot mellett nem lehet mindenkor számítani. Vajjon valamely adott esetben, amikor löni nem szükséges, kard vagy szurony használandó-e, az a körülményektől és nevezetesen attól függ, melyik módon lehet a célt könnyebben, bizto-

sabban és mégis kevésbé veszélyes következményekkel elérni. Ha egy vagy több fel nem fegyverezett egyén támadja meg a csendőrt, készül őt megfogni vagy megütni és a körülmények engedik, rántson kardot és mérjen azzal egy vágást lehetőleg a támadó arcába, szükség esetén végtagjaira vagy fejére. Ha a kard használata, mint pl. szűk, alacsony helyiségben, nem lehetséges, vagy nem mutatkozik célszerűnek, vagy a csendőrnek nincsen ideje kardot rántani, a feltüzött szuronyal intézzen dőfést, és pedig lehetőleg az illető combjára, karjára, szükség esetén arcába. A test törzsére való dőfés, karddal való vágás vagy szurás, ép úgy általában a lövés, csak szélső szükség esetében, vagy az alantabb kiemelt esetekben van megengedve. Ha a csendőr egy vagy több, karddal, löfegyverrel, fejszé-vel, vasvillával, cséphadaróval vagy egyéb veszélyes eszközzel felfegyverzett egyén által vagy egyáltalán olyképen támadtatik meg, hogy élete vagy testi épsége veszélyeztetettnek látszik, vagy lefegyverezéstől kell tartani, akkor a kardot, a feltüzött szuronyt vagy a löfegyvert (lövésre) a szükség határán belül, tekintet nélkül és teljes komolysággal használni jogosult. (Szlgu. 65. §.) A kard vagy szurony használatánál a vagdalózás, illetve az ismételt szurkálás kerülendő. A kard vágásának és ép úgy a szurony szurásának oly határozottnak kell lenni, hogy az ellenszegülő már az első kardvágásnál vagy szurony szurásnál harcképtelenné tétessék. (Á. sz. h. IX/2.) Felfegyverkezett csavargók, rablók vagy egyébként veszélyes gonosztevők ellen is a fegyverhasználat, a szabályok korlátai között, a legtágabb értelemben alkalmazandó. Azon elv, hogy az ilyen gazembereket élve kell elfogni, helytelen és a szolgálat, mint a csendőr személyes biztonságát illetőleg is, a legkárosabb következményü lehet. Fegyvertelen kötekedő természetü ellenszegülők ellen a fegyverhasználat csak a legvégső esetben van megengedve. (Á. sz. h. IX/4.)

Fegyver korlátlan használata. L. Fegyverhasználat végrehajtása.

Fegyvernek adó alól való elvonása. Aki adóköteles fegyverét az adó alól elvonja, eltitkolja, vagy aki a „fegyveradó-mentesség“ cím alatti 3., 4., 5., 6., 7. pontjaiban adómenteseknek nyilvánított löfegyvereket vadászatra használja: jövedéki kihágást követ el. (Fvat. 42. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fegyverrel való játszás, pajkoskodás, vagy annak különösen töltött állapotban való mutogatása, a csendőrnek szigorúan tilos. (Á. sz. h. IV/2)

Fegyvertusával lökdösés vagy taszítás a csendőrnek tiltatik. L. Fegyverhasználatnál követendő magatartás.

Fegyvert ütésre használni a csendőrnek tilos. L. Fegyverhasználatnál követendő magatartás.

Fegyver vagy bot vitele választás színhelyére. L. Választás színhelye.

Fegyvervizsga. Minden szombaton tartandó az őrsparancsnok által. (Á. sz. h. IV/5.)

Fegyverzet és lőszer. A fegyverzethez a legénység felfegyverezésére szolgáló kézi-, lö- és szálfegyverek tartoznak, ugymint: az ismétlő-karabély dőfő-szuronyal és szuronyhüvelylyel, a forgópisztoly, a kard és kardhüvely, továbbá a fegyverek jókarban tartásához szükséges minden fegyverszerelék és tartozéka, nevezetesen: tisztító-vessző, törő, nyeles csavarhuzó. A lőszerhez tartoznak: a kész állapotban levő töltények és gyakorlótöltények. (Gku. 61/b.) A fegyverzet, szerelvény és lőszerrel a legénység a kincstár által láttatik el. (Gku. 63. §.)

Fegyverzet fontos volta. A csendőr élete és biztonsága gyakran kizárólag fegyverzete kifogástalan jó állapotától függ; a csendőrnek tehát ez irányban hanyagságot tanusitania nem szabad. (Á. sz. h. IV/1.)

Fegyverzet helyreigazításánál és pótlásánál követendő eljárás. Minden olyan esetben, midőn valamely fegyvernek, szálfegyvernek és fegyveralkatrészeknek a csendőr hibáján kívül való helyreállítása, illetve pótlása válik szükségessé, az őrsparancsnok, a hasznavehetetlenné vált tárgyaknak a kincstár terhére való beküldése mellett, annak mi módon történt hasznavehetetlenné válásáról, a pótszárnyparancsnokságnak közvetlenül jelentést tesz. Ha a fegyverek vagy alkatrészek a csendőr hibájából váltak hasznavehetetlenné, az őrsparancsnok jelentése alapján, azok az illető csendőr költségére pótoltnak. Fegyveralkatrészeket fegyvermesterrel készíttetni nem szabad, azonban csavarok behelyezése végett lehetőleg honvéd fegyvermester veendő igénybe. (Gku. 69. §.)

Fegyverzet jókarban tartásáért való felelősség. L. Felelősség fegyverzet jókarban tartásáért.

Fegyverzet kicserélése. L. Szerelvény és fegyverzet kicserélése.

Fegyverzet rendeltetése. L. Fegyverek használata.

Fehéritési iparnál vasárnap is végezhető: a chlorozási és lugzási munkák délelőtt 10 óráig. (14837/92. km. r.)

Fehérnemü jelzése. L. Ruhadarabok névvel való ellátása.

Fehérnemü kijavítása. L. Fehérnemü mosatása.

Fehérnemü — magán — viselése. L. Ruhadarabok készítése finomabb anyagból.

Fehérnemü megvizsgálása. L. Fehérnemü mosatása.

Fehérnemü mosatása. A csendőrök ágy- és fehérnemüje okvetlen az őrsön mosandó. Kivételt csakis a kezelők és gallérok képeznek, melyek tisztítás és keményítés végett kiadhatók. A mosáshoz szükséges szappan, ahol csak lehetséges, házilag az őrsön állítandó elő. Minden mosás

után a fehérnemü az őrsparancsnok vagy helyettes által alaposan megvizsgálandó és a szükséges javítás az őrsfőzőnő vagy e célra a közigazgatás terhére felfogadott asszony által eszközözendő. Szakadozott fehérnemü nem türendő. (Á. sz. h. XIV/4.)

Fehérnemü, szakadozott, nem türendő. L. Fehérnemü mosatása.

Fejfájás elleni szer. A fejfájás gyakran a gyomor túlterheléséből, erős hűlés, szorító ruhák (nyakra való), szeszes italok stb. által idéztetik elő. Ha a fejfájás hideg borogatás és nyugalom által egyhamar el nem mulik, akkor orvosi segítség veendő igénybe. (Eá.)

Fejtáblák. Minden ágy fejrésze fölé egy 11 centiméter hosszú és 8 centiméter széles zöld szegélyü bádóg táblácska alkalmazandó, melyen a csendőr rendfokozata és neve legyen felírva. (Lsz. 2/27.)

Fejtetü elleni óvszer. L. Rovarok pusztítása.

Fekhely változása a csendőr által. L. Ágyak elhelyezése.

Feladata a csendőrségnek általában. L. Csendőrség rendeltetése.

Feladata a csendőrségnek helyi rendészeti ügyekben. L. Csendőrség feladata helyi rendészeti ügyekben.

Feladata a segélyszolgálatot teljesítő járőrnek. L. Segélyszolgálatban álló járőr feladata.

Feladata a vasutügyeleti csendőrnek. L. Vasutügyeleti csendőr feladata.

Feladás. L. Káros általi gyanúsítás.

Felakasztottakkal való eljárás. A felakasztott veszélyes helyzetéből azonnal kiszabadítandó. Ha csak egy segélynyújtó van jelen, az egyik karjával a felakasztottat hóna alatt karolja át és a zsinort a horog fölött elvágván, a testet lassan bocsássa le a földre. Erre a nyak a befűzéstől gyorsan és kimélve felszabadítandó, a nyakon levő

barázda kisimitandó és a felakasztott levetkezendő ; azután pedig a felélesztési kísérletek, amint azok ezen cím alatt elő vannak írva, foganatosítandók. (Eá.)

Felbujtó. L. Bünrészes.

Felek: a kir. ügyészség, a fő- és pótmagánvádó, valamint az, aki ellen bünvádi eljárás folyik.

Felelet előljárók kérdéseire. L. Csendőr magatartása előljárókkal szemben.

Felelősség a felhívás foganatosításáért. A felhívásnak foganatosításáért, valamint ezzel kapcsolatban a törvény és szolgálati utasítás határozványainak pontos betartásáért, az eljáró csendőr felelős. (Szrvu. 7. §.)

Felelősség a felhívás tartalmáért. A felhívás tartalmáért mindig az azt kiadó vagy kiállító hatóság vagy egyén felelős. (Szrvu. 7. §.)

Felelősség a töltényekért. L. Töltények mennyisége a tölténytáskában.

Felelősség fegyverzet jókarban tartásáért. Az összes fegyverzet épsége és jókarban tartásáért a csendőr, esetleg fenyítés terhe alatt, személyesen felelős. Ezen kívül még a fegyverzeten vagy felszerelésen ügyetlenség, hanyagság vagy épen rosszakaratból eredő minden hiányért kártérítéssel is tartozik. (Á. sz. h. IV/11.)

Felélesztési kísérletek mikénti eszközlése. Eszméletleneknél vagy tetszhalottaknál, különösen pedig megfultaknál (vizbefultak, betemetettek, felakasztottak stb.) a felélesztési kísérletek mindig friss levegőn és nyitott ablaknál foganatosítandók. A tetszhalott hanyat fektetve, térdében meghajlítatják, a szorító ruhától megszabadíttatják és alteste meztelenné tétetik. Erre a segítséget nyújtó két kezét laposan az eszméletlenek hasára teszi s a hasfalon hátra és fölfelé fokozott nyomást gyakorolván, ez által a tüdőből a levegőt kiszorítja. A nyomásnak oly erősnek kell lennie, hogy a légnyomás (lihegve) illanjon el; nem szabad azonban

azt oly durván eszközölni, hogy a belek megsérülhessenek. Ezen mesterséges kilégzés után a kezek felemeltetnek, ez által a levegő magától benyomul s a mesterséges belégzés jön létre. Vagy pedig a segítyt nyújtó az eszméletlenek feje mögé áll, karjait a könyöknél megragadja és a fej felé mozdítja, miközben a mellkas a vállizmok segítségével kitágul (belégzés); erre az eszméletlenek karjait az előbbi helyzetbe visszahozva, azokat a törzs oldalához illeszti s egyuttal az alsó bordák alá is, kissé be- és lefelé gyakorol nyomást, mi által a mellkas ismét megszűkül (kilégzés). E mozdulatok szabályosan, percenként körülbelül 16—20-szor és addig folytatandók, míg a szerencsétlenül járt ismét teljesen szakadatlanul lélegzeni képes. Az első lélegzetvétel rendesen az arcnak hirtelen megpirosodásával jelentkezik. Ekkor gondosan arra kell ügyelni, hogy az alig megkezdett légzés ismét meg ne szakadjon, mely esetben az előbbi eljárás azonnal ismétlendő. A mesterséges légzés alatt a felélesztendőnek feje, melle és háta, vagy legalább arca, melle és hasa hideg vízzel locsolandó, vagy a hideg víz marokba véve, erősen annak testéhez csapandó s ismét gyorsan letörendő, hogy a következő öntés újból a száraz bőrt találja. (Eá.)

Felfegyverezett egyén. L. Fegyverhasználati jog magyarázata.

Felfegyverkezett ellenszegülők elleni fegyverhasználat. L. Fegyverhasználat végrehajtása.

Felhívás bűnügyekben. L. Csendőrség igénybevétele bűnügyekben.

Felhívás foganatosításáért való felelősség. L. Felelősség a felhívás foganatosításáért.

Felhívás folytán eszközölni elfogás vagy elővezetés. L. Elfogás felhívás folytán.

Felhívás határszéli rendőrkapitány által. L. Határszéli rendőrkapitány felhívása.

Felhívás katonai hatóságok által. L. Csendőrség viszonya a katonai hatóságokhoz.

Felhívás közvetlen a csendőrhöz. Ha valamely felmerült ügy halasztást nem tűr és az őrsparancsnoknak vagy helyettesének felhívás már nem adható, az ilyen kivételes esetben a közigazgatási hatóság bármelyik, a hatóság területén levő csendőrhöz tartozó csendőrt közvetlenül is felhívhatja szolgálatra és az utóbbi ennek szabályosan megfelelni köteles. (Szlgu. 15. §.)

Felhívás nélkül elfogottak vagy elővezetendők átadása. L. Elfogottak átadása.

Felhívások és feljelentések megkülönböztetése. L. Felhívások fogantatása.

Felhívások felterjesztése a szakaszparancsnoksághoz. L. Irományok láttamozás végett való felterjesztése.

Felhívások fogantatása. A csendőrség az arra hivatott hatóságok részéről hozzá intézett „felhívások“-nak és a kir. ügyészség, a járásbiróság bírója, a vizsgálóbíró vagy a kir. törvényszék vagy a kir. tábla által kiküldött bírója által tiszti különítmény-parancsnokságokhoz intézett „megkeresések“-nek megfelelni tartozik és azoknak birálatába bocsátkozni nem jogosult, mivel azok tartalmáért a felhívó felelős; kötelességében áll azonban, a felhívásra nézve netalán felmerülő aggályait, előjáró parancsnokságának bejelenteni. — Más hatóságok részéről érkező „megkeresések“ is pontosan teljesítendők, mert azok tartalmáért is a megkereső felelős; mindazonáltal, ha azok teljesíthetése, illetőleg törvényessége ellen komoly aggály merül fel, a teljesítésre nézve a járás főszolgabírójának, ily járáson kívül, az előjáró szakaszparancsnokságnak utasítása kikérendő. — A m. kir. honvédségi „Szolgálati szabályzat“ I. R. 66. pontjának azon rendelkezése azonban, mely szerint oly katonai szolgálati parancs, mely nyilvánvalóan és világosan az esküvel fogadott kötelesség, az állam vagy a szolgálat érdeke

ellen irányulna, vagy a büntető törvényben tiltott cselekményt követelne, nem teljesítendő, — a csendőrség számára a „felhívás“-okkal és „megkeresések“-ekkel szemben is hasonszerűen mérvadó. — A „felhívás“ illetve „megkeresés“ és „feljelentés“ között szigorú megkülönböztetést kell tenni. Más hatóság, mint a kir. ügyészség vagy bíróság (nevezetesen községi előjáróság), illetve azok tagja vagy közege részéről közvetlenül a csendőrséghez intézett felszólítás a fenti értelemben való felhívásnak vagy megkeresésnek csak akkor tekinthető, ha az a felhívónak vagy megkeresőnek szolgálati teendőivel közvetlen összefüggésben áll (p. o. pénzügyőrségi közegeknél: a vám- vagy egyedárusági ügyek; vasuti alkalmazottaknál: a vasuti forgalmi szabályok megsértése). A csendőr ily alkalommal arról győződjék meg, vajjon a felszólító azon szolgálati ténykedésre, melyre a csendőrség közreműködését vagy segédletét igénybe venni kívánja — jogosult-e? Ha a jelzett feltételek fenn nem forognak, a csendőr a felszólítást csak feljelentésnek tekintse és ennek megfelelően járjon el. — Magánosok részéről történő felszólítások mindig csak feljelentésnek tekintendők. — A felhívás vagy megkeresés folytán végzendő szolgálati teendők kivételére mindenekelőtt az abban foglalt utasítás, illetve utmutatás, különben pedig az általános szolgálati szabályok mérvadók. Az ilyen szolgálattétel eredménye azonnal a kivétel után, vagy az, hogy a felhívás vagy megkeresés miért nem volt teljesíthető, az őrsparancsnokság által mindenkor a felhívást vagy megkeresést intézett hatóságnak vagy hatósági tagnak közvetlenül bejelentendő. — Ha valamely járőr vagy egyes csendőr, valamely hatóságtól, ennek tagjától vagy erre jogosított más egyéntől közvetlenül vett felhívást vagy megkeresést, a kérdéses jelentést vagy értesítést a járőr vagy csendőr — sürgős szükség esetén — a felhívást vagy megkeresést intézethez közvetlenül és a szükséghez képest szóbelileg, illetve távsürgöny vagy távbeszélő

utján intézi, a felhívás vagy megkeresés, valamint az elintézés felől azonban saját őrsparancsnokságának mielőbb jelentést tesz. (Szlgu. 29. §.)

Felhívások intézése a csendőrséghez. L. Csendőrség és hatóságok közötti érintkezés formája.

Felhívások megbírálása. L. Felhívások fogatósítása.

Felhívásokra vonatkozó aggályok bejelentése. L. Felhívások teljesítése.

Felhívás tartalmáért való felelősség. L. Felelősség a felhívás tartalmáért.

Feljebbvaló. A fegyveres hatalom és a csendőrség tagja feljebbvaló mindazokkal szemben, kik nálánál alsóbb rendfokozatban állanak. A hadapródok a velük egyenlő rendfokozatban álló többi egyénekkel szemben szintén feljebbvalók. (Szlgysz. 9/52.)

Feljebbvalókkal való érintkezés. L. Előjárókkal való érintkezés.

Feljegyzések a nyomozási eljárás eredményéről. L. Jegyzőkönyv felvétele.

Feljelentése a bűncselekményeknek. L. Bűncselekmények feljelentése.

Feljelentések elintézése. A csendőrs-parancsnokságok, járőrök vagy egyes csendőrök, náluk tett feljelentésekről vagy szolgálati ténykedésekről sohasem vesznek fel jegyzőkönyvet. — A szóbeli feljelentésekkel vagy panaszokkal hozzájuk forduló feleket az illetékes hatósághoz utasítják; a hozzájuk beadott írásbeli feljelentéseket pedig azokhoz juttatják, illetve a járőrök vagy csendőrök e célból az őrsparancsnokságnak átadják. — Szolgálati ténykedéseket a járőr vagy eljáró csendőr az őrsparancsnokságnak szóbelileg jelent és utóbbi az illetékes hatóságnak írásbeli jelentést tesz, illetőleg értesítést ad. — Közigazgatási ténykedést igénylő ügyekre vonatkozó szó- vagy írásbeli feljelentések vagy észleletek esetében a csendőrség, ha a késelem veszélylyel járna és feltéve, hogy tekintettel a körülményekre és a feljelentőnek személyiségére a fel-

jelentés alapossága nem valószínűtlen, közvetlenül és azonnal jogosult és köteles megtenni mindazt, ami a tényállás kiderítésére, törvénysértés meggátolására, veszély vagy kár elhárítására szükséges. — A vám- és egvedárusági törvények és szabályok áthágására vonatkozó feljelentések esetében a feljelentő, ha feljelentését szóval teszi, a járásbeli pénzügyi hatósághoz utasítandó, írásbeli ily feljelentés az őrsparancsnokság által ezen pénzügyi hatósághoz átteendő. Ha a járőr vagy csendőr szolgálatban észlel ilyen kihágást, erről az őrsparancsnokságnak jelentést tesz; csak hogy ilyenkor a csendőrségnek még a tettesek és részesek kipuhatolása, valamint a bűnjelek és egyéb bizonyítékok megszerzése, illetőleg biztosítása érdekében szükségeseket is meg kell tenni. (Szlgu. 7. §.) — A csendőr-őrsparancsnokság, valamint minden járőr és minden csendőr is köteles minden hozzá intézett szóbeli vagy írásbeli feljelentést és magánindítványt nemcsak a csendőrlaktanyában, hanem bárhol és bármely időben, és pedig az előbbi mindenkitől, az utóbbit pedig csak az erre jogosulttól elfogadni és ez alkalommal a feljelentőnek, a sértettnek, valamint az esetleges gyanúsítottak is nevét, állását és lakását, továbbá a cselekmény elkövetésének helyét, idejét és adatait feljegyezni. — A hivatalból üldözendő bűncselekmény miatt tett feljelentést még attól is el kell fogadni, kit a bűncselekmény egyáltalában nem érdekel, vagy a ki a Szolg. utasítás 113. §-a szerint a bűnper során mint tanu ki nem hallgatható. — Ha a feljelentés az őrsparancsnokság vagy járőr, illetőleg csendőr előtt ismeretlen egyentől származik, vagy névtelenül tétetik, ez esetben kiváló gondnal kell azt megvizsgálni s a nyomozás megindítása előtt alapos tájékozás szerzendő a feljelentés valószínűsége és megbízhatósága iránt. — A magánindítványra jogosult részéről a csendőrségnél akár szóval, akár írásban tett feljelentés vagy panasz magánindítványnak tekintendő. — Szóbeli magánindítvány esetében

a magánindítványra jogosult által „Nyilatkozat“ állítandó ki. (Szlgu. 101. §.)

Feljelentések és felhívások megkülönböztetése. L. Felhívások fogantatása.

Feljelentések valóságon alapulása. L. Csendőr igazságszeretete.

Feljelentési díjak és jutalékok felvétele, az utalványozó végzés keltére és számára való hivatkozás mellett kiállított nyugtára, ha pedig a jutalékról értesítési kimutatás kézbesített, annak hátlapjára vezetett nyugta alapján, a szárnyparancsnokság útján vétetnek fel. A nyugtázó aláírását, hivatalos címnyomattal való ellátás mellett, az őrsparancsnok hitelesíti. (Gku. 10. §.)

Felkelés. L. Hadicikkek XIX. cikk.

Feloszlatott egyletekben való működés. L. Egyletek alakulása.

Felrobbantása épület, szikla, kő vagy földnek, ministeri rendelet vagy szabályrendelet által megállapított intézkedések megszegésével: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 110. §.) *Közigazg. hatóság.*

Felruházása a betegeknek. L. Betegek felruházása.

Felruházása a fogházba átadott legénységnek. L. Fogházba átadott legénység felruházása.

Felruházása a fürdőbe menő legénységnek. L. Fürdőbe menő legénység ruházattal való ellátása.

Felruházása a kilépő legénységnek. L. Kilépő legénység felruházása.

Felruházása a szabadságra menő legénységnek. L. Szabadságra menő legénység ruházattal való ellátása.

Felruházása az elhalt legénységnek. L. Elhalt legénység ruházata és szerelvénye.

Felségárulás. L. Hadi cikkek XVI. cikk.

Felség-folyamodványok. A csendőrség tagjainak meg van ugyan engedve, hogy magánügyekben akár írásban, akár kihallgatás útján, Ő cs. és apostoli királyi Felsége kegyelméhez forduljanak;

azonban oly felség-folyamodványokat, melyek a szolgálathoz bármely vonatkozásban állanak, csak a közvetlen előljáró engedélyével szabad benyújtani és a folyamodványban világosan megemlítendő, hogy ezen föltétel teljesítve lett. (Szlgu. szab. 13/80.)

Felségsértés büntette. Felségsértés büntettét követi el: 1. ki a királyt meggyilkolja, vagy szándékosan megöli, vagy ezen cselekményeket megkísérli; 2. aki a király testi épségét megsérti, vagy őt az uralkodásra képtelenné teszi, vagy ezen cselekményeket megkísérli; 3. ki a királyt az ellenség hatalmába adja, vagy az uralkodás gyakorlatában akadályozza, vagy személyes szabadságától erőszakkal vagy fenyegetéssel megfosztja, vagy ezen cselekményeket megkísérli. (Btk. 126. §.) Felségsértést képez azon cselekmény is, mely közvetlenül arra van irányítva, hogy: 1. a trónöröklés törvényes rendje erőszakkal megváltoztassék; 2. a magyar állam alkotmánya, vagy a magyar államot képező országok között fennálló államközösség, vagy a magyar állam és az osztrák-magyar monarchia másik állama között fennálló kapcsolat erőszakkal megváltoztassék; 3. a magyar államnak vagy az osztrák-magyar monarchia másik államának területe, vagy ezeknek valamely része erőszakkal idegen uralom alá jusson, vagy azon államtól, amelyhez tartozik, erőszakkal elszakítottassék. (Btk. 127. §.) *A kir. ítélőtáblák székhelyén működő esküdtbiróság.*

Felségsértés és az uralkodóház egyéb tagjainak megsértése. L. Hadi cikkek XVII. cikk.

Felső heveder. L. Heveder.

Felszerelési cikkek, elhasználtakkal, való eljárás. L. Elhasznált öltözeti és felszerelési cikkekkel való eljárás.

Felszerelési cikkek elhelyezése. L. Kincstári ruházat és felszerelés elhelyezése.

Felszerelés szolgálatban és szolgálaton kívül. L. Csendőr öltözködése és felszerelése.

Felszólalás nyomozás ellen. A járőr és őrsparancsnokság a csendőrség által teljesített nyomozás, illetőleg nyomozó cselekmény ellen nála esetleg tett felszólalást vagy panaszt nem fogadhatja el, hanem az illetőket arra hívja fel, hogy a felszólalást vagy panaszt a további eljárásra illetékes hatóságnál adják be. (Szlgu. 137. §.)

Felszólítás a vadászati jegy előmutatására. L. Vadászati jegy előmutatása.

Felszólított szolgálatba vezényelt járőrök felváltása. L. Segélyszolgálatba vezényelt járőrök felváltása.

Felszólított szolgálatnál helyi rendészeti teendők. L. Segélyszolgálat alkalmával helyi rendészeti teendők.

Felszólított szolgálat teljesítése írásbeli felhívás nélkül. L. Segélyszolgálat teljesítése írásbeli felhívás nélkül.

Feltételes szabadságra bocsátott egyének sürgős esetekben azonnal letartóztathatók. (Btk. 51. §.)

Feltüzött szurony nélküli szolgálat. L. Csendőr öltözködése és felszerelése.

Felügyelet letartóztatottakra. L. Fogolykiséret.

Felügyelet nélküli gyermekekkel követendő eljárás. L. Gyermekek felügyelése.

Felülvizsgálandók közigazdálkodási osztaléka. L. Közigazdálkodási osztalék kifizetése.

Felülvizsgálat alkalmával a tömegbeli cikkekkel követendő eljárás. L. Tömegbeli cikkekkel követendő eljárás felülvizsgálat esetén.

Felváltása a segély- vagy felszólított szolgálatba vezényelt járőröknek. L. Segélyszolgálatba vezényelt járőrök felváltása.

Felvételre jelentkezőktől megkivántató feltételek. L. Csendőrjelentkezőktől megkivántató feltételek.

Fentartása az egyetértésnek a hatóságok és lakossággal. L. Egyetértés fentartása a hatóságok és lakossággal.

Fentartási pótlék. Oly őrsöknél, ahol a nőtlenek állománya rendes fogyatéknél folytán háromtól egy főre leszál, mindaddig, míg ezen állomány legalább négy főre ki nem egészítették, az őrs közigazdálkodása javára 3 fő után napi 1 korona, 2 fő után napi 2 korona és 1 fő után napi 3 koronából álló fentartási pótlék jár. Ezen pótlék havonta utólagosan, vagy a nőtlen legénység létszámának négy főre történt kiegészítése után következő zsoldfizetés alkalmával, az őrs pénztári bizottság bélyegtelen nyugtájára és a szakaszparancsnok igazolására fizettetik ki. (Illsz. 48. §. és 147004/V—b. 907. és 157100/V—b. 908. r.) A felvétel a szárnyparancsnokhoz beterjesztett nyugta alapján történik. (Gku. 10. §.)

Fenyegetés alatt a szemérem elleni büntettek és vétségekre vonatkozólag olyan fenyegetés értetik, mely alkalmas arra, hogy a fenyegetettben saját vagy jelenlevő hozzátartozóinak életét, vagy testi épségét veszélyeztető súlyos sértés közvetlen bekövetkezése iránt alapos félelmet gerjesszen. (Btk. 234. §.)

Fenyegetés — nem zsarolási célból, — gyilkosság, rablás, súlyos testi sértés, gyújtogatás, vagy más közveszélyes büntett elkövetésével, vagy rágalmazó vagy becsületsértő állításnak nyomtatvány útján való közzétételével: közcsend elleni kihágás. (Kbt. 41. §.) *Kir. járásbiróság.*

Fenyegetés rablás esetében oly cselekmény közvetlen elkövetésével való fenyegetés, mely által a fenyegetettnek vagy hozzátartozójának vagy valamely jelenlevőnek élete, testi épsége vagy vagyona súlyos veszélynek tétetik ki. (Btk. 347. §.)

Fenyítés alatt állók helyett kisegítésként történt vezénylésnél a közigazdálkodásba fizetendő betét. L. Közigazdálkodási osztaléka a vezényeltnek.

Fenyves madarak hurokkal és léppel való fogása. L. Vadak elfogása.

Fertőtlenítés. Ha az örs-állomáson vagy környékén ragályos betegség fellépte folytán, a lakhelyiségek fertőtlenítése rendeltetik el, az orvos által előírt fertőtlenítő anyag azonnal beszerzendő és a fertőtlenítés foganatosítandó. Kolera elleni óvintézkedések megtételének elrendelése esetén az emésztögödrök, peceárkok, trágya- és szemétdombok fertőtlenítése minden laktanyában azonnal foganatba veendő és mindaddig folytatandó, míg a helyi viszonyokhoz képest szükségesnek mutatkozik. A szükséges fertőtlenítési anyag a kincstár terhére szerzendő be, még pedig a hó 1-én az egész havi szükséglet. A költség számla esetről-estire a szárnyparancsnoksághoz terjesztendő fel. — A fertőtlenítés az örsparancsnok jelenlétében, a szolga, ilyenek nem létében az örsfőzőnő által eszközendő. (Gku. 23. §.)

Fertőzés gyanujában levő állatok elkülönítése. L. Ragályos betegségben levő állatok elkülönítése.

Fertőzés gyanujában levő állatok használata. L. Ragályos betegségben levő állatok használata.

Feslett életű nőszemélyekkel való barátkozás. L. Rossz hírű nőszemélyekkel való barátkozás.

Feszítő zabla. L. Zabla

Fémek hatósági jegyének hamisítása. L. Bélyeghamisítás vétsége.

Fémpénzen változás eszközlése, hogy az ezáltal nagyobb értékűnek látszassék: pénzhamisítás kihágása (Kbt. 55. §.) *Kir. járásbiróság.*

Fémpénz fémtartalmának csökkentése vagy csökkentetése: pénzhamisítás kihágása. (Kbt. 55. §.) *Kir. járásbiróság.*

Fémpénz, hamis, forgalomba hozatal céljából nagy mennyiségben való készítése vagy készítése: pénzhamisítás kihágása. (Kbt. 55. §.) *Kir. járásbiróság.*

Fényképek kifüggesztése a legénységi szobákban meg van engedve. (Lsz. 2/37.)

Fiatal nők külföldre való csempészése. L. Leányoknak külföldre való csempészése.

Figyelemmel kísérése a határszéli állatforgalomnak. L. Határszéli állatforgalom figyelemmel kísérése.

Figyelmeztetése vagy megintése a törvények és rendeletek áthágóinak. Ha a közigazgatási vagy rendészeti törvények, vagy rendeletek áthágása fordul elő, akkor — ha különös felhívás nem adatott s ha feljelentés nincsen előírva s általában, ha a letartóztatás a törvényben nincsen kimondva — csakis az áthágó figyelmeztetésére vagy megintésére kell szorítkozni. (Szlgu. 27. §.)

Figyelmeztető jelek fel nem állítása az utcán vagy téren nagyobb halmazt képező anyagok megengedett lerakása esetében: testiépség elleni kihágás. (Kbt. 119. §.) *Közigazg. hatóság.*

Figyelmeztető jelek rongálása. Figyelmeztető jelek, melyek az utcán vagy téren lerakott nagyobb halmazt képező anyagok helyén állítottak fel, ledöntése vagy elvitele: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 119. §.) *Közigazg. hatóság.*

Finomabb anyagból készült ruházatnak viselése. L. Ruházati cikkek finomabb anyagból való készítése.

Fodrásziparnál vasárnap is végezhető. L. Borbélyipar.

Fogalmazványok felterjesztése a szakasparancsnoksághoz. L. Irományok láttamozás végett való felterjesztése.

Fogalmazványok szerkesztése a legénység által. A gyakorlott írással bíró és helyesen fogalmazó csendőrök az általuk szolgálatban elért eredményekről a jelentés vagy tényvázlat fogalmazványát megszerk sztik, azt az örsparancsnoknak bemutatják s ha ez jóváhagyta, letisztázzák és beadják. Az örsparancsnok aztán iktatja és továbbítja. Ha egyszerre

több ily jelentés megírása válnék szükségessé, ezek közös egyetértéssel és erővel készítendőek el.

Fogadások. L. Lóverseny fogadások.

Fogas elhelyezése a nyerges-kamrában. A nyerges-kamrában a nyeregbak fölött a fogas úgy helyezendő el, hogy minden nyereg fölött a hozzátartozó kantár függjön. (Kh. 75. p.)

Fogdába kerültek közigazdálkodási osztaléka.

L. Közigazdálkodási osztalék kifizetése.

Fogházba átadott legénység által visszatérítendő illetek. Ha a fogházba átadott egyéntől a zsoldjegyzékben levont illetek még nem voltak beszédhetők, azok megtérüléseig az őrs gazdasági átalányából előlegezendők, miről az őrsparancsnok és két csendőr által aláírt jegyzék helyezendő a pénztárba és erről a szárnyparancsnokságnak jelentés teendő. — Ha ezen előlegezésre a gazdasági átalány pénzkészlete elégtelen lenne, vagy ha a visszatérítendő illetek az illetőnek közigazdálkodási osztalékából fedezhetők nem volnának, arról a szárnyparancsnokságnak jelentés teendő. (Gku. 13. §.)

Fogházba átadott legénység felruházása. A kerületi fogházba átadandók a használatukban levő legviseltebb ruházati cikkekkel és kiselejtített járőrtáskával látandók el, még pedig oly mennyiségben, mint a betegeknek kórházba való átadása esetén. A többi ruházati, szerelvényi, löszerelvényi és fegyverzeti cikkei, magántárgyaival együtt, az őrsparancsnok által jegyzék mellett átvéve, gondoizandók mindaddig, míg az illető vizsgálat alatt van. Ha az illető a csendőrségből való elbocsátás mellett fogságra ítéltetett, összes kincstári és tömegbeli tárgyai, tömegkönyve, valamint ruha- és fegyverzeti könyvecskéje, az általános tömeg terhére, a pótszárnyparancsnoksághoz beküldendőek. (Gku. 51/5.)

Fogházba átadott legénység ruha- és szerelvényi cikkeivel való eljárás. L. Fogházba átadott legénység felruházása.

Fogházba kísérendő legénységgel való eljárás. L. Fogságba helyezett legénységgel való eljárás.

Foglalkozás a laktanyában. Minden csendőr köteles este 6 óráig a laktanyában tartózkodni, dél előtt 9 óráig tisztogatással, azután 11-ig s délután 2—4-ig tanulással foglalkozni. Ezután beosztva gyakorlat végzendő valamint a fontosabb parancsok felolvasandók és megmagyarázandók. — A gyengébb képzettségű legénységgel a tanulási idő alatt az őrsparancsnok, ennek távollétében pedig valamelyik értelmesebb csendőr foglalkozik. — Az őrsparancsnok hetenkint egyszer — lehetőleg akkor, mikor az összes legénység odahaza van — vizsgát tart. (Irányelvek).

Foglalkozási idő alatt a laktanyából való távozás. L. Laktanyából való távozás foglalkozási idő alatt.

Foglyok átadása. L. Fogoly kíséret.

Foglyok átvételénél való eljárás. L. Fogoly kíséret.

Foglyok megbilincselése. L. Fogoly kíséret.

Foglyok őrzése. Foglyok ideiglenes őrzésére és bírósági főtárgyalásokhoz szolgálattételre csendőrök csak kivételesen, szükség esetében és csak rövid időtartamra alkalmazhatók és pedig foglyok ideiglenes őrzésére csak akkor, ha veszélyes bűntettekről van szó. Ha a csendőrré foglyok őrzése bizatik akár rendes togdában, akár más helyiségben, akkor általa a katonai fogolyőrségekre nézve a m. kir. honvédségi Szolg. szab. I. rész 80. §-ában foglalt határozványok, a lehetőséghez képest, betartandók. (Ezen határozványok a következők: Fogolyőrségeknek és öröknek minden vigyázatukat és figyelmüket arra kell fordítani, hogy a foglyok megszökését megakadályozzák. Ha a foghely kulcsai az őrsparancsnoknak vannak átadva, azokat mindig magánál őrizze. Az őrsparancsnok őreit gyakran megvizsgálja és különös kötelmeik pontos teljesítésére

szorítsa, miközben, ha löfegyvere van, az mindig nála legyen. A neki átadott foglyoktól, mindjárt az átvétel után, minden veszélyes eszközt, valamint pénzt, értéktárgyakat és irományokat elszedjen és oda szolgáltatassa be, a hová utalva van. Ha az öröknek felállítása a foghelyiségben az örparancsnokra van bízva, azok számát a foglyok számához és veszedelmes minőségéhez alkalmazza. Olyanoknál, a kik csekélyebb vétség miatt vannak fogságban, elég a kijáratokat őriztetni, veszélyes gonosztevőknél ellenben, vagy oly foglyoknál, kik garázda magaviseletet tanusítanak, ha a megfigyelés kívülről nem volna lehetséges, szükségessé válik az örököt benn a foghelyiségben felállítani, mi mellett a foglyokat különösen éjjel meg is kell kötözni. Ily esetben a börtönhelyiség éjjel mindig ki legyen világítva. Valahányszor egy foglyot a börtönből ki kell vezetni, azt mindig egy — veszélyes foglyot két — ember kísérelje. Ezen kíséretnek az őrizetére bízott foglyot sohasem szabad szem elől veszíteni és mindig annak közvetlen közelében kell maradni. A fogoly-örség parancsnoka a foglyoknak az irást meg nem engedheti, ha azonban erre vonatkozólag felsőbb helyről engedély érkezett volna, a foglyoknak minden irományát az örparancsnok a foglárnak, vagy annak, akihez ily ügyben fordulnia kell, adja át. Leveleket, különös meghatalmazás nélkül, a foglyoknak átadni nem szabad, velük beszélgetésbe ereszkedni tiltva van. A foglyoknak sem a suttogó beszélgetés, sem a lármázás meg nem engedendő. Rendetlenségeket és garázdálkodásokat nyomatékosan meg kell akadályozni és garázda foglyokat szükség esetén meg kell kötözni. Szesztes italokat a foglyoknak szigoru büntetés terhe alatt csak különös engedély folytán szabad nyújtani; a kenyérre és vizre ítéteknek semmiféle más élelmiszert nyújtani nem szabad és általában a büntetések végrehajtására vonatkozó minden rendszabályt szigoruan kell kezelni. Valamely foglyot csak az arra hivatott

parancsnok rendelkezésére szabad a fogságból ki-ereszteni. A foghelyiségek ajtói és ablakai előtt álló örököt arccal mindig azok felé kell felvezetni; az öröknek parancs nélkül senkit sem szabad a foglyokhoz ereszteni és minden gyanus dologban haladéktalanul jelentést kell tenniök. Ha az ör a foghelyiségben bent áll, ahol rendszerint az ajtó közelében foglaljon állást, a foglyokat szigoruan szemelőtt kell tartania, a foglyokkal sem beszélgetésbe bocsátkozni, sem azok között suttogó beszélgetést, zajongást vagy garázdálkodást tūrni, sem bármiféle közlekedést kifelé megengednie, vagy épen közvetlenül nem szabad. Ha netán baj fordulna elő, erről az örparancsnoknak azonnal vagy szólítás, vagy az esetleg meglevő csengetyü útján hirt kell adni. Valamely fogolynak a foghelyiségből való ideiglenes eltávozása csak fedezet alatt és csak határozott parancs folytán, valamint az örparancsnok jelenlétében engedhető meg. A foglyoknak kibocsátásánál azonfelül ott, ahol a foglyok felügyeletére külön felügyelő személyzet van alkalmazva, azonkívül még az illető foglárnak vagy kulcsárnak is jelen kell lenni. Fogolyörsegek és fogolyörök semmiféle tiszteletadást nem teljesítenek.) Különösen nem szabad senkinek sem megengedni, hogy a bíróság vagy illetékes hatóság engedélye vagy az arra hivatott hatósági egyén jelenléte nélkül, valaki a fogolyhoz menjen vagy vele az ajtón vagy ablakon át beszélgessen; ép oly kevéssé szabad irás útján, vagy jelek, intések, pillantások stb. által való értekezést tūrni. A csendör bárminemü, a fogolyörzés közben tett észleleteit, valamint a fogolynak minden hozzája intézett kérelmét és kívánságát, mihelyt azt örhelyének elhagyása nélkül teheti, különben pedig felváltása után, a hatóságnak tudomására hozni tartozik. Azonban a csendörnek a fogolylyal beszélgetésbe bocsátkozni soha sem szabad. (Szlgu. 80. §.)

Foglyok szabadon bocsátása a csendör által.
L. Fogoly átadási ideje.

Fogoly holmijának felügyelete. L. Fogoly kíséret.

Fogoly kíséretnél segély igénybevétele. L. Fogoly kíséret.

Fogoly kíséret vasuton vagy gőzhajón. L. Fogoly kíséret.

Fogolykiséret. A csendőrség felhívásra vagy megkeresésre foglyok, rabok, fegyencek vagy más-különbén közveszélyes személyek őrkisérésére is köteles. Ily esetben azon átveendő egyének, kik különösen veszélyesek vagy akikre nézve fokozott elővigyázat szükséges, az átvevő csendőrnek az átadó hatóság által külön megjelölendők. A csendőr a kísérendő foglyot az átvételkor megmotozni és a felől meggyőződni tartozik, vajjon nincsenek-e szökés elősegítésére szolgálható eszközök vagy fegyverül használható tárgyak birtokában. Nőszemélyeknél az ilyen motozás, amennyire lehetséges, megbízható nőszemélyek által végeztetendő. A fogolynak pénze vagy más értéktárgya a hatóság által a csendőrnek elismervény mellett adandó át. Végül a csendőr a foglyok átvételénél arra is tartozik figyelemmel lenni: vajjon élelemmel és az évszaknak megfelelő ruházattal el vannak-e kellőképen látva? és ha gyalog kísérendők, menetképesek-e? Ez irányokban észlelt hiányosságokra pedig a csendőr a hatóság főnökét vagy helyettesét figyelmeztetni, illetve tőle megfelelő orvoslást kérni köteles. Az, vajjon a szállítás vasuton, hajón, kocsin vagy gyalog történjék-e, sohasem tehető az őrkisérendő fogoly akaratától függővé, hanem azt mindig az átadó hatóság határozza meg. (Szlgu. 69. §.) Az őrkisérő csendőr a kísérendőt mindenkor megfelelő közelből kövesse, oly célból, hogy őt netaláni szökési kísérlet esetében azonnal utolérhesse; de avval beszélgetésbe, vagy más közlekedésbe sohase bocsátkozzék. Az őrkiséret alatt a fogoly szakadatlanul szemmel tartandó és minden szökési kísérlete megakadályozandó; arra jogosított hatósági személy kivételével

senkinek sem szabad megengedni, hogy a fogolyhoz közeledjék, vele szóba álljon, jelek által vagy más-képen közlekedjék. Különösen megakadályozandó az, hogy a fogoly tettestársakkal vagy részesekkel beszéljen, vagy ilyenekkel jelek útján vagy más-képen érintkezzen. A szintén a csendőr felügyelete alatt és lehetőleg elkülönített helyiségben végzendő étkezésnél a fogolynak kést és villát használni és szeszes italt élvezni nem szabad. A csendőr ne töltsön, hogy a fogoly utközben bárki által tettelesen vagy másképen bántalmaztassék, kigunyoltassék vagy szidalmaztassék. A fogolynak természeti szükségét szintén csak a csendőr jelenlétében és lehetőleg elkülönített helyiségben szabad végeznie. Arra is ügyeljen az őrkisérő járőr, hogy a fogoly öngyilkosságot el ne kövessen. Ha a fogoly kivételesen csak egy csendőr által kísértetik, mi azonban veszélyes egyéneknek, a mennyire lehet, kerülendő, akkor az őrkisérő csendőr részéről fokozott vigyázat szükséges. (Szlgu. 70. §.) Foglyok, rabok, fegyencek vagy más-különbén közveszélyes személyek őrkisérésekor a karabélynak és a lovas csendőrök forgópisztolyának töltve kell lennie. Vasuton és hajón csak a szekrényben legyenek töltények, a szurony pedig közvetlenül a vasuti kocsiba felszállás előtt a hüvelybe rejtendő, a vasuti kocsiról való leszálláskor pedig a szurony feltüzendő és ugyanakkor, valamint a hajóból való kiszálláskor egy töltény az adogatóba teendő. Az őrkiséret az őrkisérendővel vasuton és hajón, ha csak lehetséges, külön kocsiszakasban, illetőleg hajórészen, de mindenesetre a többi utasoktól elkülönítve, foglaljon helyet. (Szlgu. 71. §.) Az őrkisérendő foglyok megbilincselésére nézve a „Bilincs alkalmazása“ alatti rendelkezések mérvadók; oly foglyok azonban, kik az átadó hatóság vagy parancsnokság által különösen veszélyeseknek jelezettek, őrkisérés közben mindig megbilincselendők. (Szlgu. 72. §.) Ha az őrkiséretre több fogoly kísérés bizatik, akkor különösen arra kell tekintettel

lenni, hogy a foglyok egymástól lehetőleg elkülönítessenek és a közöttük való összebeszélés mindenképpen megakadályoztassék. (Szlgu. 73. §.) Ha a fogoly utközben azt állítja, hogy az utat gyalog folytatni képtelen, akkor ez a legközelebbi helyhatóságnak bejelentendő és a fogoly lehetőleg orvosi vizsgálat alá vonandó, a további intézkedés pedig, a körülményeknek megfelelően, a hatósággal egyetértőleg teendő meg. (Szlgu. 74. §.) Ha a fogoly utközben megbetegszik, a megkívántató elővigyázat mellett, lehetőleg orvosi segélyben részesítendő. Meghálás szükségének esetében a fogolynak megfelelően biztos elhelyezése és őrzése céljából a kellő intézkedések megteendők és mindkét esetben a községi előjárósággal egyetértőleg és annak közreműködése mellett kell eljárni. (Szlgu. 76. §.) Ha utközben előre nem látott bajok fordulnának elő és az örkiséret a továbbszállítás biztosságára nézve aggodalomba ejtetnék, a legközelebbi község előjárósága megbízható emberek kirendelése által nyújtandó, megfelelő támogatás végett megkeresendő. (Szlgu. 76. §.) Ha a fogoly az átvevő csendörök (csendör) által csak a legközelebbi csendör-örsig kísérendő, akkor az örkiséret az állomáson való megérkezéskor közvetlenül az örslaktanyába megy, ahol azután a fogolynak tárgyaknak stb. átadása, a kísérelével alapján eszközendő és az átvevő örsparancsnok az átvett ugy ezen okmány külzetén, valamint az örjáratilapon is, az átadó járörvezetőnek (csendörnek) bizonyítani tartozik. Ha pedig a fogoly valamely bíróságnak vagy más hatóságnak adandó át, az örkiséretnek mindjárt megérkezésekor közvetlenül az illető hatósághoz illetve annak fogdahelyiségéhez kell vonulnia, ahol az átadás a fentebb előirt módon történik. A foglyok és holmijok átvételét ily esetben a fogházfelügyelő vagy az átvételre hivatott más közeg tartozik igazolni. Az örkiséret az átadás megtörténte után, ha más meghagyás nincsen, a legrövidebb uton, állomáshelyére bevonul és előjáró parancsnokságának jelen-

tést tesz. (Szlgu. 77. §.) Az örkisérő csendörök a foglyok holmijára is felügyelni tartoznak. Azt, hogy a foglyok utközben akár ruhaneműeket, akár bármely más tárgyakat eladjanak, elajándékozzanak, elcseréljenek, eldobjanak vagy megsemmisítsenek, vagy bármi idegen tárgyat magukhoz vegyenek, nem szabad megengedni. Ha a foglyoknak, az idő viszonytagsága elleni oltalmul, a hatóság által köpenyek, takarók vagy más effélék adattak, az örkiséret ezen tárgyak jókarban tartásáról gondoskodni és azokat a foglyok átadásakor szintén átadni tartozik. Ha azonban az örkisérés a magyar korona országainak határain túl megy, ezen tárgyak ott, ahol a foglyok valamely más állambeli hatóságnak vagy örkiséretnek adatnak át, ennek visszaküldés végett, elismervény mellett, szintén átadandók. Ha pedig az átadó örkiséret azon helyre, ahol az ily tárgyakat átvette, szállítási eszközön tér vissza és az átvevő hatóság vagy örkiséret nem kéri a tárgyaknak a fogolynál való ideiglenes meghagyását, ezen tárgyak a foglytól elveendők és az átadó hatósághoz visszaszállítandók. (Szlgu. 78. §.) A csendőrségnek örkisérés végett átadott egyénekkal való elbánás tekintetében a fent előirtak hasonlóan alkalmazandók akkor is, ha a csendör (járör) felhívás, megkeresés, nyomozó-levél, vagy elfogató parancs folytán, vagy saját kezdeményezéséből elfogott vagy saját örsén örkisérés végett átvett egyént kísér a bírósághoz, más hatósághoz vagy csendör örsparancsnoksághoz. A csendör, járör által saját kezdeményezéséből elfogottak ruháinak és tárgyainak átvizsgálására nézve „Elfogott egyén ruháinak és tárgyainak átvizsgálása“ alatti rendelkezések mérvadók. Ha ilyenkor az elfogott egyén azt kívánja, hogy saját költségén vasuton, hajón vagy kocsin szálltassék, ezen kívánsága, ha a költséget azonnal fedezni bírja, teljesítendő; föltéve, hogy ez nem mutatkozik bármi okból aggályosnak és az elfogó, illetve az örkisérő járör, egyéb szolgálati teendőivel megegyeztethető. (Szlgu. 79. §.)

Fogolykiséreti illetékek. L. Rabkiséreti illetékek.

Fogolykiséretnél lovas járőr megragadott forgópisztolyal teljesíti szolgálatát. (Kh. 114. p.)

Fogoly megszöktetésének büntette. Aki valamely fogolynak a fogságból vagy a hatósági őrizetből való megszökésére segínyt nyújt (Btk. 447. §.) valamint azon ör, felügyelő vagy hatósági közeg, aki a felügyeletére bízott foglyot szándékosan megszökteti (Btk. 448. §.): a fogoly megszöktetésének büntettét követi el. *Kir. törvényszék.*

Fogoly megszöktetésének vétsége. Azon ör, felügyelő vagy hatósági közeg, aki gondatlanságból okozta a felügyeletére bízott fogolynak megszökését: a fogoly megszöktetésének vétségét követi el. (Btk. 448. §.) *Kir. törvényszék.*

Fogorvosi teendők végzése jogositvány nélkül fizetés vagy jutalomért: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 92. §.) *Kir. járásbiróság.*

Fogságba helyezett legénységgel való eljárás. Mihelyt valamely csendőrnek vizsgálati fogságba helyezés, vagy pedig honvéd- vagy polgári bíróság által reászabott büntetésének kiállása végett, fogházba való átadása céljából való letartóztatása elrendeltetik, az őrsparancsnok az illetőt, a parancs vétele utáni napon, fogsági illetékre helyezi s a vett parancshoz képest a fogházba kísérteti. Ha a letartóztatott betegség következtében azonnal bekísérhető nem volna, gyógykezelés végett a legközelebbi kórháznak átadandó s csak fölgyógyulása után kísérendő be a fogházba. Ily esetben a részletes attekintési lajstrom és ellenlajstrom, valamint az élelmezési jegy és ellenjegy „mint büntető-bíróságilag letartóztatott felügyelet alá helyezendő“ záradékkal látandó el. A fogsági illetékre történt helyezés napjától fogva a fogháznak történt átadása napjáig esedékes fogsági illeték, az utazási számadásban számítandó fel és annak felvétele az illető által a menetlevelen nyugtázandó. A fogházba való

átadás szintén élelmezési jegy (ellenjegy) és attekintési lajstrom (ellenlajstrom) kíséretében történik. (Gku. 22. §.)

Fogsági illetékre való helyezés. L. Fogságba helyezett legénységgel való eljárás.

Fogyasztási adó fizetése a csendőrség által. Ha a törvények vagy a helyi viszonyoknál fogva, egyes fogyasztási cikkek után adót kellene fizetni, ez alól a csendőrségnek magát kivonni nem szabad. A csempészet tilos és az ez irányban vétők megfenyítettnek. (Á. sz. h. XIV/9.)

Folyam-átkelési ügylet. L. Vasut-felügyelet az őrsállomás helyén kívül.

Folyamodványok beadása. L. Igényjogosultak folyamodványainak beadása.

Folyosók kivilágítása. L. Laktanya kivilágítása.

Forgópisztoly csövének bezsirozása. L. Fegyvercsövek bezsirozása.

Forgópisztoly hordmódja. A forgópisztoly a két hordcsattal a derékkötő derékszijára akasztva, úgy gyalog, mint lóháton, a jobb csipő alatt hordandó. (Kh. 7. p.)

Forgópisztoly-hordzsinór. A forgópisztoly-hordzsinór nagyobb huroka a nyakba akasztásra szolgál, a kisebbik pedig a forgópisztoly karikájába s a hol olyan létezik, a hordzsinór kamójába erősítendő meg. (Kh. 8. p.) A forgópisztoly-hordzsinór mindig a legfelső ruhadarabon viselendő. (Kh. 9. p.)

Forgópisztolyhoz tartozó kézi lőszer szolgálaton kívül, a forgópisztoly tokján alkalmazott tölténytartóban rejtendő el. (Kh. 10. p.)

Forgópisztoly kiürítése. L. Ismétlőkarabély töltése és kiürítése.

Forgópisztoly lőszerkészlet. A lovas csendőr a forgópisztolyhoz tartozó 12 darab éles töltényt szolgálaton kívül a pisztolytokon levő tartályban helyezi el. — Minden lovas csendőr és altiszt után tartalék-készletül még 13 darab éles töltény szolgáltató ki, mely a diszruhatárban őrzendő és

csak rendkívüli szolgálatteljesítés esetében osztandó ki. (Á. sz. h. IV/11.)

Forgópisztoly-töltények elhelyezése. L. Forgópisztoly lőszer-készlet.

Forgópisztoly-töltény tartalék-készlet. L. Forgópisztoly lőszer-készlet.

Forgópisztoly töltése. L. Ismétlőkarabély töltése és kiürítése.

Forrás berondítása. Emberek használatára szolgáló forrásba ronda vagy undorító tárgy dobása, vagy annak szándékosan oly módoni megrongálása, hogy vize élvezhetetlenné válik vagy használhatósága félbe szakad: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 105. §.) *Közgazg. hatóság.*

Fosztogatás. L. Hadicikkek XXXIII. cikk.

Földalatti helyiségbe való belépésnél használandó óvintézkedések. Régen használt földalatti helyiségbe való belépésnél égő gyertya tartandó előre. Ha a gyertya halaványabban ég vagy elalszik, akkor a levegő belégzése ártalmas és az ilyen helyiségbe csak kellő szellőztetés után szabad belépni. (Eá.)

Földbérlet. L. Kertek mivélése.

Földbérlet nős legénység által. L. Nős legénység gazdálkodása.

Földbirtok határának megjelölése. Minden földbirtok határai, kivéve ha azt természetes jelek képezik, a birtokos által látható módon megjelölendők. (Mgt. 32. §.)

Föld javítása. L. Kertek mivélése.

Föld megmunkálására szükséges eszközök becslés alá nem vonhatók a közzgazdálkodási vagyon megállapításánál. L. Leltár a gazdasági eszközökről.

Földmérési jelek rongálása. Aki a polgári vagy katonai hatóság által elrendeit földmérés (háromszögmérés) céljából felállított gúlát, oszlopot,

cöveket, vagy e célra alkalmazott más jelzőt szándékosan és jogtalanul megrongál, megsennmisit, eltávolít vagy áthelyez: vétséget követ el. (1891. XLI. tc. 4. §.) *Kir. járásbiróság.* Eljárás hivatalból.

Fölé- és alárendeltségi viszony. A fegyveres hatalom és a csendőrség egyénei nemcsak a szűkebb szolgálati kötelekben, mint alárendeltek előljáróiknak, hanem a szervezeti állomány-csoportokban is mint alantosak, feljebbvalóiknak alá vannak rendelve. (Szlgsz. 9/50.)

Főlénye a csendőrnek. L. Csendőr főlényének biztosítása.

Fölös számu baromfi és termények értékesítése. Az örsökön fölös számban tenyésztett hasznos házi állatok és azok terményei, továbbá a fölös számban termelt minden termény, egy megbízható egyén közbejöttével, eladandó s az így befolyt összeg a közzgazdálkodásba bevételezendő. (Á. sz. h. XIV/4.) Tilos azonban bármily cikkel ugy az egyes altiszteknek, mint a csendőröknek üzérkedni. (Á. sz. h. XIV/5.)

Főispán laktanyába érkezése esetén kövendő eljárás. L. Ministerek.

Főispánnál való megjelenése az örsparancsnoknak. L. Örsparancsnok megjelenése a főispánnál.

Főmagánvád esetei: 1. A rágalmazásnak és a hecsületsértésnek esetei a btk. 258., 259. és 261. §-ai szerint minősülő esetei, akkor is, ha ezek a vétségek holtak ellen voltak elkövetve (273. §.); 2. a könnyű testi sértés vétsége (btk. 301. §.); 3. levél- vagy távirattitok megsértése (btk. 327. §.); 4. magánlak megsértése (btk. 332. §.); 5. más ingó vagyonának rongálása (btk. 418. §.); 6. idegen ingó vagyon rongálása (btk. 421. §.); 7. tulajdon elleni kihágások (kbt. 126. és 127. §.); 8. iparvédjegyhamisítás (1895. XLI. tc. 8. és 9. §-ai.) A főmagánvád esetei valamennyien csak magán indítványra üldözhetők és ennél fogva azok tárgyában birói eljárás csak akkor indítható meg, ha az erre jogosult

a tettesnek megbüntetését kifejezetten kérte. Amennyiben a főmagánvád eseteiben a nyomozás elrendelése, megszüntetése vagy befejezése tárgyában külön határozatot kell hozni, erre a rendőri hatóság főnöke jogosult.

Főmagánvádló: az a sértett, illetőleg ennek törvényes képviselője, továbbá az a magánindítványra jogosult, a ki a főmagánvád eseteiben (l. Főmagánvád esetei) a kir. ügyészségnek a vád képviselőjére való előleges felhívása nélkül vádat emelhet.

Fősz-iparnál vasárnap is végezhető: kizárólag az égetési munka egész nap. (14837/92. km. r.)

Főszolgabirónak teendő jelentések. L. Jelentéstétel a főszolgabirónak.

Főszolgabíró nyomozó cselekményekre irányuló felhívása. L. Nyomozás főszolgabírói felhívásra.

Fővárosban való nyomozás. L. Nyomozás idegen területen.

Függelem. A függelem a föltétlen engedelmes-ségre való kötelezettséget foglalja magában, melylyel a szolgálat érdekében minden alárendelt előljáróinak és minden alattos (rangban ifjabb) följobbvalóinak (rangban idősebbeknek) tartozik, mihelyt ezek a parancsadást átveszik. A függelem a közjóra irányuló nemes alárendelése a saját akaratnak a törvény és parancs alá. Annak szigorú kezelése, a katonai rend és a hadi erő szilárd összefüggésének föntartására okvetlenül szükséges; az képezi a fegyveres hatalom sikeres működésének leglényegesebb föltételét. A függelemre való kötelezettség kiterjed a fegyveres hatalom és a csendőrség valamennyi tetteleges egyéneire kivétel nélkül. (Szlgsz. 11/62—63.)

Függelem sértés. Aki oly időpontban, midőn valódi szolgálatban áll, vagy azonkívül is, az előljáró szolgálatra vonatkozó parancsának kötelességszerűleg nem engedelmeskedik, vagy ki az előljáró iránt csak a tartozó tiszteletet is bármi módon

és bárhol szándékosan mellőzi: függelem-sértést követ el. (Katbt. 145. §.) Azon harcos állománybeli (vagyis hadi cikkekre felesketett) egyén, aki szolgálatban, vagy vett szolgálati parancs vétele után, az előljárónak fegyverrel, vagy személyére való erőszakos kézrátevással ellenszegül, akár megsérült az előljáró, akár nem; valamint aki az ellen szolgálatban vagy azon kívül, gyilkos szándékkal, bár sikertelen megtámadást intéz: agyonlövésssel fenytendő. Ha pedig az ellenszegülés felállított sorban vagy oly körülmények között történt, hogy a jelenlevők kedélyére a szolgálat tekintetében ártalmas befolyástól kellett tartani, a tettes rögtönítő eljárás alá vonandó. (Katbt. 147. és 148. §.) Aki a szolgálati parancs teljesítését heveskedő vagy sértő módon megtagadja, vagy valamely fontos parancsot teljesíteni szándékosan elmulaszt: 3—5 évi börtönnel büntetendő. (Katbt. 149. §.) További büntetések: szolgálati parancs nem különös súlyosító körülmények közötti megtagadására vagy nagy fontosságú szolgálati parancs hanyagságból, feledékenységből nem teljesítésére 1—3 évi, káros következmények nem léteben 6 hótól 1 évi; a rendháborításért rendreutasított és előljárója parancsát teljesíteni heveskedőleg vonakodó egyénre 6 hótól 5 évig; az előljáró személyének szolgálaton kívüli bántalmazására, ha mindjárt annak megsérülésére (a mi külön bűncselekményt képez) nem következett is be: 6 hótól 3 évig terjedő börtön. (Katbt. 150—155. §.) A fegyelemsértés egyéb esetei mint vétségek 1—6 hóig terjedhető egyszerű vagy szigorú fogsággal és ezen felül a körülményekhez képest elbocsátással, lefokozással is büntethetők. (Katbt. 156. §.)

Függelék viselése az óraláncon. L. Óralánc viselése.

Fü jogosulatlan szedése idegen szántóföldről, rétről, legelőről, kertből, gyümölcsösből vagy szőlőből: mezőrendőri kihágás (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fümagvak hamisítása. L. Mezőgazdasági termények hamisítása.

Fürdés. Fürdés céljából rendszerint az összes szolgálatmentes csendőrlegénység, az őrsparancsnok vagy helyettes vezetése alatt, együtt megy a hatóság által kijelölt fürdőhelyre. A legénység fürdés alkalmával uszónadrágot vagy gatyát viseljen. (Á. sz. h. II/6.)

Fürdés öltözet nélkül a közönség szemléletének kitett helyen és szemérmert sértő módon: közszemérem elleni kihágás. (Kbt. 83. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fürdőbe menő legénység ruházattal való ellátása. Teljesen használható és jókarban levő ruházattal látandók el. Felruházásukra nézve az esetleg kiadandó külön intézkedések mérvadóak. (Gku. 51/3.) Csak oldalfegyvert visz magával; többi szerelvényét és fegyverzeti cikkeit az őrsparancsnok veszi át. (Gku. 66/6).

Fürdőintézeteknél vasárnap is végezhető minden munka, egész nap. (14837/92. km. r.)

Fürdők felállítására és kezelésére nézve, a közszemérem szempontjából kiadott szabályok megszegése: közszemérem elleni kihágás. (Kbt. 82. §.) *Közigazg. hatóság.*

Fürdők használata. Azon fürdőhelyeken, hol katonai kórházak léteznek, a csendőrök kórházi ellátásban részesülnek; a hol ilyenek nincsenek, a legénység elhelyezése és ellátása iránt külön van gondoskodva. A legénység mindkét esetben illetékei teljes élvezetében marad, de a gyógy- és élelmezési költségeket, valamint, a hol ez követeltetnék, a világítási szolgálmány és ágykoptatás árát is, sajátjából tartozik megtéríteni. Az utazási költségek a csendőrségi javadalmazásból fedeztetnek. Ha az ellátási költségek az illetőnek netaláni szolgálati vagy egyéb pótdija betudásával kijáró összes illetékeit meghaladnák, a többlet a csendőrségi javadalmazás terhére felszámítható. (Illsz. 45/13).

Fürdők, melyek a csendőrlegénység által használhatók. Az alább felsorolt fürdőkben katonai legénység-állománybeli egyének részére szabad, illetve kedvezményes helyek vannak rendszeresítve és így, orvosi vélemény alapján, ezen fürdők használatát a csendőr-legénység is kérheti. Ezen fürdők jegyzéke és az azokban a legénység részére rendszeresített helyek száma a következő: 1. *Baden* Bécs mellett, 197 hely kórházi ellátással; 2. *Hofgastein* 6 hely; 3. *Karlsbad* 46 hely; 4. *Schönau* Teplitz mellett 128 hely; 5. *Teplitz* Krajnában 138 hely; 6. *Sárosfürdő* Budapesten 25 hely; 7. *Pöstyén* 70 hely; 8. *Trencsén-Teplitz* 72 hely; 9. *Herkulesfürdő* 88 hely; 10. *Topuskó* Horvátországban, 40 hely; 11. *Radein* Stayerországban 5 szabadhely május, június és szeptemberben, 2 szabadhely július és augusztusban; 12. *Balatonfüred* 5—10 alapítványi hely; 13. *Johannisbad* Csehországban 2 szabadhely; 14. *Daruvár* Horvátországban 50—60 szabadhely; 15. *Torda* Erdélyben 5—6 szabadhely; 16. *Katonai fürdőgyógyintézet* Budapest 25 hely; 17. *Johannisbrunn-Meltsell* Osztr.-Szilczia, 6 hely; 18. *Korond* korlátlan számú hely; 19. *Krynica* Galicziában; 20. *Marienbad* 20 hely.

Fűszer beszerzése. L. Élelmi cikkek nagybani beszerzése.

Fűtőanyag jogosulatlan szedése idegen szántóföldről, rétről, legelőről, kertből, gyümölcsösből vagy szőlőből: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Föveg nélkül napon tartózkodni a csendőrnek nem szabad. (Eá.)

G

Gabonafélék hamisítása. L. Mezőgazdasági termények hamisítása.

Gallérok mosatása. L. Fehérnemű mosatása.

Gazdasági átalány kezelése. A gazdasági átalány a hó első felére szerkesztett zsoldjegyzékkel adatik ki és az átalány-számla könyvbe minden hóban egy tételszám alatt vételezendő be. A gazdasági átalányban 60 koronánál nagyobb összeget készletben tartani nem szabad, hanem a havi kiadások fedezése után 60 koronán felül esetleg fennmaradó összeg, a szárnyparancsnokság engedélye alapján, a közigazgatásba átviendő. A gazdasági átalány-pénztárból teljesített kiadások nyugta, számla vagy parancscsal okmányolandók, kivéve azon összegeket, melyek a közigazgatásba átiratnak. (Gku. 80. §.)

Gazdasági eszközök becslés alá nem vonhatók. L. Leltár a gazdasági eszközökről.

Gazdasági eszközök jókarban tartása. L. Leltár a gazdasági eszközökről.

Gazdasági eszközökről vezetendő leltár. L. Leltár a gazdasági eszközökről.

Gazdasági eszközök utánpótlása. L. Leltár a gazdasági eszközökről.

Gazdasági eszközök jogosulatlan rongálása, levágása, kitördelése vagy kiásása: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 93. §.) *Közigazg. hatóság.*

Gazdasági termények lopása gyümölcsös kertből, szőlőből, faiskolából vagy a mezőről, vagy másnak a földtől el nem választott termékeinek jogosulatlan leszedése, levágása vagy ellopása, amennyiben a dolog értéke 60 koronát meg nem halad és ha azon esetek fenn nem forognak, amelyek a lopást, tekintet nélkül a lopott dolog értékére, büntetné minősítik, kivéve, ha a lopás

hemászás által vagy bekerített helyről történt: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 93. §.) *Közigazg. hatóság.*

Gazdálkodási könyv. Minden őrsön gazdálkodási könyv vezetendő, melybe minden csendőr betekinthez. (Lsz. 8/86.) — A közigazgatás vezetésére rendelt csendőr a gazdálkodási könyvet minden nap lezárni, azaz a bevételt a kiadással egybevetni és a helyes eredményt kimutatni tartozik. A gazdálkodási könyvbe eszközölt bevezetések helyessége a közigazgatásvezető, valamint az ellenőrző csendőr és az őrsparancsnok által aláírásukkal igazolandó. (Gku. 78/1.)

Gazdálkodási számadás vezetése. A gazdálkodási számadástétel egy erre alkalmas csendőrré bízandó, ki a pénztárnak egy kulcsát is őrzi. Az őrsparancsnok-helyettes lehetőleg gazdálkodásvezetőnek nem alkalmazandó. (Lsz. 8/87.)

Gazdálkodásvezető csendőrtől megkívántatókellékek. L. Közigazgatási bizottság.

Gaz- és gyomfoltokat aratás vagy kaszálás alkalmával megahagyni tilos; a foltokban levő, már magba ment gyomok pedig aratás vagy kaszálás után azonnal összegyűjtendőek és elégetendőek. (Mgt. 53. §.)

Gépfűtők ittas állapota. L. Gépkezelők.

Gépiparnál vasárnap is végezhető: a sürgős és halaszthatatlan javítási munkák déli 12 óráig. (14837/92. km. r.)

Gépkezelők és gépfűtők ittas állapotban való találások esetén a csendőrség által az illetékes közigazgatási hatóságnak feljelentendőek. (70090/V. 1891. bm. r.)

Gipszpor árának felszámítása. Az állandó alom készítésénél felhasznált gipszporért esedékes összeg az átalányból lesz kiutalványozandó. (Kh. 55. p.)

Gomba, ártalmas. L. Ártalmas gyümölcsnemek.

Gondatlan beszéd. L. Csendőr közlékenysége.

Gondozása az ágyneműnek. L. Ágynemű gondozása.

Gonosztevő. L. Fegyverhasználati jog magyarázata.

Gonosztevők élve való elfogatása. L. Fegyver használata.

Gorombáskodni a csendőrnek tilos. L. Erőszakoskodásra vonatkozó tilalom.

Gödör ásása másnak földjén: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Gödör bekerítésének elmulasztása, a hatósági utasítás ellenére: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Gőzgépekre vonatkozó rendeletek megszegése. Gőz- vagy más gépekre vonatkozólag az életbiztonság, az egészség oltalma végett kiadott rendelet vagy szabályrendelet megszegése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 111. §.) *Kir. járásbiróság.*

Gőzhajó használata. L. Vasut használata.

Gőzhajón az életbiztonságra vonatkozó hatósági rendeletek figyelmen kívül hagyása: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 114. §.) *Kir. járásbiróság.*

Gőzhajón való utazásnál a fegyvernek nem szabad töltve lenni. (Szlgu. 71. §.)

Gőzkompon az életbiztonságra vonatkozó hatósági rendeletek figyelmen kívül hagyása: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 114. §.) *Kir. járásbiróság.*

Gőzsiklón az életbiztonságra vonatkozó hatósági rendeletek figyelmen kívül hagyása: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 114. §.) *Kir. járásbiróság.*

Gulyák meglepése. L. Gyanus helyek megközelítése.

Gulyások meglepése. L. Gyanus helyek megközelítése.

Gummizsinór viselése. L. Óralánc viselése.

Gy

Gyalog csendőr tömege lovasítása esetén. L. Tömege a gyalog csendőrnek lovasítása esetében.

Gyakorlati szabályzatból megkivántató ismeretei a gyalog csendőr-altiszteknek. A gyalog csendőr-altiszteknek a gyakorlati szabályzat I. részét, a 8., 10. és 12. §-ok kivételével, a II. fejezet 13—20. és a III. rész 72. §-ának a szakaszra vonatkozó részeit, valamint a „Függelék“ 13. §-át teljesen kell tudnia. (Á. sz. h. VI/1.) Ezenkívül minden altisztől megköveteltetik, hogy osztagát ügyesen és szabatosan vezesse elő s hogy minden egyes mozdulatnál és a tüzelésnél a szabályzat szerinti tartózkodási vagy felállási helyét pontosan tudja. (Á. sz. h. VI/3.)

Gyakorlati szabályzatból megkivántató ismeretei a gyalog csendőrnek. Minden csendőrtől megkövetelendő: 1. feszes katonai tartás és felépés; 2. fegyverrel és fegyver nélkül való szabatos tisztelgés; 3. minden menetütemben való szabatos menetelés és 4. a töltés és tüzelés szabatos kivitele minden előirt helyzetben. (Á. sz. h. VI/4.)

Gyakorlati szabályzatból megkivántató ismeretei a lovas csendőr-altiszteknek. Ismernie kell és oktatni is képes legyen a m. kir. honvédlovasság számára kiadott „Gyakorlati szabályzat“ I. rész I. fejezet 8—14. §-ait, valamint a 15—22. §-okban körülirt sor- és szakaszgyakorlatot. (Á. sz. h. VI/10.) Egyébként a gyalog altisztre vonatkozó határozmányok reá nézve is mérvadók.

Gyakorlati szabályzatból megkivántató ismeretei a lovas csendőrnek. A lovas csendőrnek a m. kir. honvédlovasság számára kiadott „Gyakorlati szabályzat“ I. rész I. fejezetéből a 8—14. §-okat helyesen és szabatosan kell értenie. (Á. sz. h. VI/10.) Kiváló súly fektetendő arra, hogy minden lovas

csendőr: 1. az előirt tisztelgést úgy gyalog, mint lóháton szabatosan teljesítse; 2. a fegyver-kezelésben úgy gyalog, mint lóháton, teljes ügyesség- és biztossággal birjon. (Á. sz. h. VI/12.) Ezenkívül a lovas csendőrnek a szuronyvivást, a karabély hordmódját gyalog és a karabélylyal való tisztelgést is tudnia kell. (Á. sz. h. VI/13.)

Gyakorlat terjedelme. Az 5--6 főből álló őrsön csak az egyes és sorgyakorlat gyakorlandó. (Á. sz. h. VI/2.)

Gyakorlása a célzásnak. L. Célzás gyakorlása.

Gyakorlása a töltés és tüzelésnek. L. Töltés és tüzelés gyakorlása.

Gyalog szolgálatteljesítés lovas csendőr által. L. Lovas csendőr szolgálatteljesítése gyalog.

Gyanus egyének bántalmazásának büntetése. L. Hivatalos vagy szolgálati hatalommal való visszaélés.

Gyanus egyének megállítása lovas járőr által. Ha két csendőrből álló járőr egy gyanus egyént megállít és a járőrvezető azt igazolványának előmutatására felszólítja, akkor a másik csendőr a megállítottat oldalt véve, fegyverével féken tartja, a járőrvezető pedig az esetleg kezében levő forgópisztolyt hengerével bal markába helyezve vagy a kardot csuklójára leeresztve, jobb kezével az igazolványt átveszi. Ha azonban a járőr csak egy tagból áll, akkor az úgy jár el, mint fentebb a járőrvezetőre nézve előiratott. Ha a járőrnek egyszerre több egyént kell megállítania, akkor eljárása annyiban változik, hogy a járőrvezető a megállítottakat háttal fordítja maga felé és az igazolványok átvizsgálása végett egyenként szólítja őket elő; a másod-csendőr pedig minden körülmények közt forgópisztolyt ragad s az illetők minden mozdulatát a legéberebb figyelemmel kísérve, őket az előbb jelzett helyzetben féken tartja. (Kh. 114. p.)

Gyanus halálesetnél követendő eljárás. Ha halálesetnél annak jelenségei mutatkoznak, hogy az illető nem természetes halállal mult ki, vagy ha ismeretlen egyén holtteste találtatik, az őrsparancsnok, illetve a helyszínről maga a járőr köteles erről a kir. ügyészségnek, vagy a legközelebb levő járásbiróságnak sürgősen, legrövidebb uton jelentést tenni; mert ilyen esetben a holttestet csak a kir. ügyészség vagy a bíróság engedélyével szabad eltemetni. (Szlgu. 130. §.)

Gyanus helyek megközelítése. Gyanus tárgyak, helységek és mindazon helyek, ahol fegyveres csavargók vagy rablók tartózkodhatnak, előleges tájékozás nélkül meg nem közelíthetők. Ily esetben a csendőr-járőr a gyanus helyet fedetten s a nélkül, hogy észrevétnék, vagy a kutyák ugatása jöttét elárulhatná, lehetőleg közelítse meg és foglaljon olyan helyen állást, hogy a gyanus hely körül előfordultakat láthassa s lehetőleg hallhassa. Ezen megfigyelő-állásban a járőr teljes tájékozást szerezvén, megteheti további előkészületeit, hogy aztán erélyes és bátor támadással a sikert biztosítsa. Ugyancsak hasonló elővigyázattal és készültséggel közelítendők és lependők meg a ménesek, gulyák, nyájak stb., illetőleg az azoknál levő csikósok, gulyások, juhászok, kondások, vagy csak ideiglenesen is ott tartózkodó idegen egyének, ugyszintén esztinánsok, szén- vagy mészégetők, famunkások, nemkülönben a közártalmuak és rendőri felügyelet alatt állók lakásai. (Á. sz. h. VII/10.)

Gyanusított: az a terhelt, aki ellen a vizsgálat elrendelése még indítványozva, vagy a vádirat benyújtva nincsen.

Gyanus helyiségek megfigyelése. A járőr portyázás közben a magánosan és rossz hirben álló csárdákra és más gyanus helyiségekre különös figyelmet fordítson. (Szlgu. 51. §.)

Gyanus körülmények megfigyelése. L. Portyázó szolgálat mikénti teljesítése.

Gyanusítás. L. Káros általi gyanusítás.

Gyanus zálogbátévő bejelentése. L. Zálogtárgy — gyanus — bejelentése.

Gyanus zálogtárgy bejelentése. L. Zálogtárgy — gyanus — bejelentése.

Gyárok kötelessége etető- és berakó-helyek tekintetében. L. Korcsmárosok kötelessége.

Gyáros mulasztása járványos betegség esetében. Azon gyáros, akinek gyárában járványos vagy ragályos betegség ütött ki, ha 24 óra alatt orvosi segélyről nem gondoskodik: közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 99. §.) *Közgazg. hatóság.*

Gyávaság. Azon harcos állománybeli egyén, aki saját biztonsága iránti aggályból, az ellenséggel szemben nem oly mérvű ellenállást fejt ki, mint a milyenre szolgálati kötelezettségénél fogva köteles és képes, vagy aki a személyes veszélyt kötelességellenesen kikerülni törekszik, vagy bár csak szavak vagy jelek által is, oly érzületet tanusított, mely másokban bátortalanságnak előidézésére alkalmas — gyávaságban válik bűnössé. (Katbt. 243. §.)

Gyengélkedési időtartam. L. Gyengélkedő csendőrökkel való eljárás.

Gyengélkedő csendőrökkel való eljárás. Ott, ahol orvos nem áll rendelkezésre, a gyengélkedő csendőr csak 3 napig maradhat az őrsön, negyed nap pedig a szárnyparancsnokság által megjelölt kórháznak adandó át. Ha azonban az orvos a kórházba való szállítást nem tartaná szükségesnek, a gyengélkedőnek az őrsön való további maradhatása véget, még pedig összesen 8 napi időre, a szakaszparancsnoksághoz, ezen felüli időre pedig a kerületi parancsnoksághoz teendő felterjesztés. (A. sz. h. II/4.)

Gyengélkedő illetékel. Oly gyengélkedéseknél, midőn az orvos, a baj csekély voltánál fogva, kórházi gyógykezelést egyáltalában nem tart szükségesnek, hanem a gyengélkedőnek inkább csak

pihenőre vagy üdülésre van szüksége, mely célra a „Gyengélkedő csendőrökkel való eljárás“ cím alattiak szerint, az illető részére szolgálatmentesség engedélyeztetett, akkor a gyengélkedő illetékeinek teljes élvezetében marad, de az esetleg felmerült összes gyógykezelési költségeket sajátjából tartozik fedezni. (Gku. 18/d).

Gyengélkedők könyve. Minden őrsön „Gyengélkedők könyve“ vezetendő, melynek első öt rovatát az őrsparancsnok, a többit pedig az orvos tölti ki. Ha a gyengélkedőt orvos nem látogatta, akkor az összes rovatokat az őrsparancsnok tölti ki. A gyengélkedők könyvébe minden az őrsön előforduló és legalább 24 óráig tartó gyengélkedés ki-mutatandó. (Lsz. 78—80. p.)

Gyengélkedő könyv beteg lovakról. A beteg lovakról minden lovasított őrsön gyengélkedő könyv vezetendő. (Kh. 67. p.)

Gyermek büntetlensége. Az ellen, aki a büntett vagy vétség elkövetésekor életének tizenkettedik évét még nem haladta (gyermek) sem vád nem emelhető, sem bűnvádi eljárás nem indítható. (1908. XXXVI. tc. 15. §.) Az, aki a büntett vagy vétség elkövetésekor életének tizenkettedik évét már meghaladta, de tizenharmadik évét még be nem töltötte (fiatalkor), ha a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettsége nem volt meg, büntetőjogi felelősségre nem vonható. (Ugyanaz 16. §.) A csendőrség ilyen esetekben is jelentést tesz az illetékes hatóságnak.

Gyermek csempészet. L. Családi állás elleni büntett.

Gyermekek által a vasutközlekedés biztonságának veszélyeztetése. L. Vasuti közlekedés biztonságának veszélyeztetése gyermekek által.

Gyermek felügyelése. Eltévedt vagy elkóborolt gyermekeket a csendőr vezesse haza vagy a községi előjárásához. Figyelmeztetőleg és a körülményekhez képest akadályozólag lépjen fel és járjon el, ha

gyermeket, magukkal tehetetlen, hülye, elmebeteg vagy részeg egyéneket vizparton, meredek mellett, tűz körül vagy más oly helyen talál felügyelet nélkül, hol veszélynek vannak kitéve, továbbá ha gyermekek vagy felnőttek állatokkal pajkoskodnak, azokat kinozzák vagy ingerlik. Fontosabb vagy feltűnő ily esetekben pedig szerencsétlenségek jövőbeni megelőzése vagy durva visszaélések megszüntetése végett, ezenfelül a közigazgatási hatóságnak jelentés teendő, esetleg a községi előljáróság is értesítendő. (Szlgu. 61. §.)

Gyermekekkel bíró özvegy legénység a nőkkel egyenjogúaknak tekintendők és mindazon kedvezményben részesülnek, melyek a nők részére meg vannak állapítva. (Szvu. 43. §.)

Gyermek-kitétel büntette. Azon szülő, aki koránál vagy állapotánál fogva önsegélyre képtelen gyermekét félreeső vagy rendszerint járatlan helyre teszi ki, vagy olyan körülmények között hagyja el, hogy annak megmentése a véletlentől függ: a gyermekkitétel büntettét követi el. — Ugyanazon büntettét követi el, aki önsegélyre koránál vagy állapotánál fogva képtelen személyt, kit ápolni köteles, vagy aki felügyelete alatt áll, kitesz vagy segély nélküli állapotban elhagy. (Btk. 287. §.) *Kir. törvényszék.*

Gyermek koldulásra biztatása, küldése vagy átengedése, ha a gyermek tizenhat éven alóli: közbiztonság elleni kihágás. (Kbt. 66. §.) *Közigazg. hatóság.*

Gyermekölés nyomozása. L. Magzatelhajtás nyomozása.

Gyermekekrablás büntette. Aki tizennégy éven aluli gyermeket akarata ellenére, szülője, gondnoka vagy felügyelője hatalmából, erőszakkal, fenyegetéssel, vagy ravaszsággal elvisz vagy letartóztat: a gyermekekrablás büntettét követi el. (Btk. 317. §.) *Kir. törvényszék.*

Gyermekekrablásért a bünvádi eljárás csak a sértett fél indítványára indítható meg, kivéve, ha a tettes ellen, ezen cselekménnyel az elkövetés ideje és helyére nézve összefüggő és hivatalból üldözendő más büntett is forog fenn, ha a büntett a megsértettnek súlyos testi sértését vagy halálát okozta, ha fel- vagy lemenő ágbeli rokonon vagy testvéren, vagy a tettes gyámságára, gondnokságára, tanítására, nevelésére, felügyeletére, gyógykezelésére, vagy gondviselésére bizott személyen követtetett el. (Btk. 322. §.)

Gyermekekrablás vétsége. Aki tizennegyedik évét még nem haladott leányt, annak beleegyezésével, szülejének, gondnokának vagy felügyelőjének felügyelete alól, azok akarata ellenére elvisz, vagy letartóztat: a gyermekekrablás vétségét követi el. (Btk. 320. §.) *Kir. törvényszék.*

Gyermek törvényesítésének be nem vezetése az anyakönyvbe: családi állás elleni kihágás. (Kbt. 60. §.) *Kir. járásbíró.*

Gyilkosság. Aki embert előre megfontolt szándékkal megöl: a gyilkosság büntettét követi el. (Btk. 278. §.) *Kir. törvényszék.*

Gyilkosság és emberölés katonai egyének által. L. Hadicikkek. XXVII. cikk.

Gyomorbántalmak. A gyomorbántalmak rendszerint a gyomor túlterhelése vagy megromlott élelmi szerektől ered. Ilyen esetben a tiszta leves és vizen kívül minden más étel élvezetétől való tartózkodás ajánlatos. Ha azonban hányás áll be és az tovább tart és a gyomorban éles fájdalom áll be, akkor orvosi segély veendő igénybe. (Eá.)

Gyomot és gázt irtani az utak mentén és az uttesten az utfentartó köteles. (Mgt. 52. §.)

Gyorsárúk szállítása vasárnap is végezhető déli 12 óráig. (14837/92. km. r.)

Gyorsvonatok használata. Államvasutakon s a magyar államvasutak kezelése alatt álló vonatokon, valamint némely magán vállalatu vasutakon

is meg van engedve a csendőr legénységnek, különösen sürgős szolgálati utazások alkalmával, a gyors- és tehervonatokat is katonai vitelbér mellett igénybe venni. Tehervonatokon az ilyen utazások a vonatvezető kocsiján eszközölködnek. (Ilsz. 47/5.)

Gyógyintézetek felállítása és kezelésére nézve a közszemérem szempontjából kiadott szabályok megszegése: közszemérem elleni vétség. (Kbt. 82. §.) *Közgazg. hatóság.*

Gyógykezelése a szabadságon megbetegedett legénységnek. L. Szabadságon megbetegedett legénység gyógykezelése.

Gyógykezelése a szolgálatban megsérült legénységnek. L. Szolgálatban megsérült legénység ápolása.

Gyógykezelése a szolgálat teljesítése közben megbetegedett legénységnek. L. Szolgálat teljesítése közben megbetegedett legénység gyógykezelése.

Gyógyszer árusítása vagy eladása betegek számára jogositvány nélkül: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 92. §.) *Kir. járásbiróság.*

Gyógyszerész, aki állami, törvényhatósági vagy községi kórházban határozott időtartamra van alkalmazva, ha járvány idején hivatalát ezen idő lejártá előtt elhagyja (Kbt. 95. §.), — valamint azon gyógyszerész, aki járvány idején gyógyszerertárát elhagyja: közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 96. §.) *Kir. járásbiróság.*

Gyógyszer ki nem szolgálása. Azon gyógyszerész, aki az orvosilag rendelt gyógyszer kiszolgáltatását, alapos ok nélkül, megtagadja: közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 93. §.) *Kir. járásbiróság.*

Gyógyszer — tiltott — eladása, vagy akár ingyen osztogatása: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 92. §.) *Kir. járásbiróság.*

Gyufaoldat ellenszere. L. Fosfor ellenszere.

Gyújtogatás büntette. Aki: 1. olyan házat, kunyhót, malmot vagy bármely épületet vagy helyiséget, mely emberek lakául szolgál vagy arra van rendelve, vagy pedig több ember összejövetelére használtatik — szándékosan gyújt fel: 2. raktárt, gazdasági épületet, szabad téren fekvő nagyobb mennyiségű áru- vagy terménykészletet, a földtől el nem vált, vagy garmadában vagy halomban levő gabnát, erdőt, nagyobb mennyiségű építési vagy tüzelésre szolgáló anyagkészletet, hidat, hajót vagy bányát szándékosan felgyújt: a gyújtogatás büntettét követi el. (Btk. 422. §.) *Kir. törvényszék.*

Gyújtogatás katonai személyek által. L. Hadicikkek XXIX. cikk.

Gyújtogatás nem büntethető: 1. ha a felgyújtott tárgy a felgyújtó tulajdona és annak minősége vagy fekvése olyan volt, hogy felgyújtása másnak sem személyére, sem vagyonára nézve veszélyt nem okozott (Btk. 422. §.); 2. ha a tűz továbbterjedése, előbb, mint a tett felfedezettett és nagyobb kár okoztatott volna, a tettes által vagy az ő intézkedései következtében meggátoltatott. (Btk. 427. §.)

Gyűjtés elítélt részére. L. Elítélt részére való gyűjtés.

Gyülekezetekben való részvétel. L. Részvétel nyilvános gyülekezetekben.

Gyümölcs, ártalmas. L. Ártalmas gyümölcsnemek.

Gyümölcs árusítása és házhoz szállítása vasárnap egész nap meg van engedve. (14837/92. km. r.)

H

Hadászati szempontból sürgős építkezési, felszerelési vagy szállítási ipari munkák vasárnap egész nap végezhetők. (14837/92. km. r.)

Hadicikkek. I. cikk. A függelemsértésről. L. Függelemsértés alatt.

II. cikk. A zendülésről. Csendőrök, kik másokkal egyetemben a fennálló szolgálati rendnek, előjáróknak, följobbvalóknak vagy azok parancsainak ellenszegülnek, vagy arra csak összebeszélnek is, valamint azon csendőrök, kik egymagukban lázító nyilatkozatokra vagy cselekményekre vete-mednek, melyek által ilyen ellenszegülés támadhatna, zendülésben válnak bűnösökké. A felbujtók és főcinkosokra az agyonlövés általi halálbüntetés szabandó ki akkor, ha a zendülő bujtogatások — bár eredmény nélkül maradtak volna is — a szolgálatra veszélyes hagulatot vagy az ellenszegülésre készséget idéztek elő és ha rögtön elrettentő példa szükségeltetik. Ha valamely zendülő ellenszegülés alkalmával, a zendülők egyike az előjárójára kezét rávetette, vagy ellene fegyverét használta, akkor az ellen az agyonlövés általi halál mondandó ki. A felsorolt eseteken kívül, a zendülés, a körülményekhez képest egy évig, sőt 10 évig terjedhető börtönnel büntetetik.

III. cikk. A lázadásról. Ha a fölfegyverzett legénység zendülő tömeges összecsődülése alkalmával, annak ellenszegülése, vagy az általa alkalmazásba hozott erőszakos eszközök következtében oda jutott a dolog, hogy a rend és engedelmisség helyreállítására fegyveres ellenerő igénybevétele találtatik szükségesnek, akkor lázadás büntette forog fenn, melyben mindazok bűnösökké válnak, kik azon időpontig, midőn az ellenerő már készülségben áll, az összecsődülésben tovább is részt vesznek, vagy kik a lázadókhöz későbbben csatlakoznak.

Ha a lázadás megszüntetése céljából a rögtönítelő eljárás alkalmazása találtatik szükségesnek, minden résztvevő, ki a rögtönítelő eljárás kihirdetése után sem tér engedelmisségre, agyonlövés általi halállal büntetendő. Ha a lázadók száma nagy, akkor ezen büntetés minden tizedik emberen, kit a sors ér, és minden bűnös tisztén és altisztén végrehajtandó. Még akkor is, ha a rögtönítelő eljárás nem hirdettetett ki, a felbujtók és főcinkosok, továbbá minden bűnös tiszt és altiszt, a lázadás többi részesei közül pedig azok büntetendők agyonlövés általi halállal, kik az ellenük kirendelt csapatból valakit megsebesítettek vagy megöltek. A többi bűnrészes 10 évig terjedhető börtönnel büntetetik.

IV. cikk. A katonai őrségek iránti ellenszegülésről és tiszteletellenes magaviseletről. Aki valamely katonai őrségnek öldöklő fegyverrel ellenszegül és azt megsebesíti, agyonlövés általi halállal büntetendő. Ugyanez a büntetés érjen mindenkit, ki valamely fontos szolgálati parancs teljesítésében eljáró őrségnek, azon szándékkal, hogy a véghezvitelt megghiusítsa, kezének erőszakos rátevésével vagy veszélyes fenyegetéssel ellenszegül. Az őrség irányában elkövetett erőszakos ellenszegülés más esetei 10 évig terjedhető börtönnel büntetendők. Aki az őt elfogni akaró őrséget, bár erőszakos ellenszegülés nélkül, követni vonakodik, valamely őrség közelében pajkosságból zajong vagy azt bármiképen sértegeti, 3 hóig terjedhető fogsággal vagy szigorú fogsággal fenytendő. A főt említett határozványok azon ellenszegülés és tiszteletellenes magaviseletre vonatkozólag is érvényesek, melyek örök, járörök, őrzőjáratok, valamint szolgálata teljesítésében eljáró csendőrök ellen követtetnek el.

V. cikk. A szökésről. A csendőr, ki azon szándékkal, hogy magát szolgálati kötelezettsége alól mindenkorra kivonja, csapattestét elhagyja vagy

ahhoz be nem vonul, *szökésben* válik bűnössé. Az, ki már háromszor büntettetett szökés miatt, vagy ki az őt elfogni akarót súlyosan megsebesítette vagy épen megölte, agyonlövés általi halállal büntettetik. Minden más itt elő nem sorolt esetben, a szökés egy évig, a körülményekhez képest még 10 évig is terjedhető egyszerű vagy súlyos börtönnel büntettetik. Az önkéntes jelentkezés megmenti ugyan a bűnöst a halálbüntetéstől, de mégis, a fentemlitett mérték szerint kiszabandó szabadságbüntetés alá esik. Azonkívül a szökevényt még a törvényes mellékbüntetések érik; a szökevényi fogdíjt, valamint az elvitt kincstári holmik értékét a kincstár javára megtéríteni tartozik és szolgálati idejének meghosszabbítására is szoríttatik.

VI. cikk. Az önkényű eltávozásról. Önkényű eltávozás, mely nem azon szándékkal követtetik el, hogy az illető magát a szolgálat alól mindenkorra kivonja, valamint a szolgálattételre elkésett bevonulás, vagy a szabadság önkényű tulhágása, mint vétségek, 6 hóig terjedhető fogsággal vagy szigoru fogsággal büntettetnek.

VII. cikk. A szökésre való szövetkezésről. A csendőr a ki esküvel kötelezett két vagy több védköteles egyént vagy csendőr-társát a szökésre rábeszél, *szökésre való szövetkezés* alakításában válik bűnössé. A szövetkezés szerzője, habár a szökés tényleg be sem következett, szökevény gyanánt büntettetik, mihelyt a rábeszéltek és a szövetkezés szerzője már a szökés kivitele iránt bár csak meggyeztek is. Minden ily szövetkezés-szerző büntetésének kiállása után, azonfelül egész katonai (honvéd) kötelezettségét tetteles szolgálatban tartozik tölteni.

VIII. cikk. Az őrszolgálatbeli köteleességsértésről. L. Őrszolgálati köteleességsértés alatt.

IX. cikk. A gyávaságról. L. Gyávaság alatt.

X. cikk. A fegyelem és rendháborításról. L. Fegyelem és rendháborítás alatt.

XI. cikk. A szolgálati szabályok mellőzéséről. L. Szolgálati szabályok mellőzése alatt.

XII. cikk. Az öncsonkitásról. Aki a szolgálati eskü letétele után, testének megcsonkítása vagy valamely betegségnek szándékos előidézése által, magát katonai szolgálatra alkalmatlanná tenni, s ez által végelhocsátását kieszközölni igyekszik, az *öncsonkítás* büntetést követi el; és ha a csapattesténél semmiféle szolgálatra alkalmasnak nem találtatik, 10 évig, ha pedig azon csapattestnél, melyhez tartozik, szolgálatra nem egészen alkalmatlannak ismertetik fel, 5 évig terjedhető súlyos börtönnel büntetendő.

XVI. cikk. A felségárulásról. A *felségárulás* büntette a körülmények, az eredmény és a részvétel minőségéhez képest kötél általi halállal, 20 évig terjedhető, sőt élethossziglani súlyos börtönnel büntettetik. Aki felségárulást célzó szövetkezésbe bocsátkozott, későbbben pedig bűnbánólag annak tagjait, alapszabályait, szándékait és vállalatait a hatóságnak oly időben, — amikor ezek még titokban valának és a kár megakadályoztathatott — fölfedezi, annak teljes büntetlenség és a följelentés titokban tartása biztosítottatik.

XVII. cikk. A felségsértésről és az uralkodóház egyéb tagjainak megsértéséről. Aki a király iránti tiszteletet megsérti, történjék az személyes megbántás, nyilvános gyalázás, vagy képek terjesztése által, *felségsértést* követ el, és ép úgy, mint az, ki ily tetteket az uralkodóház egyéb tagjai ellen követ el, 5 évig terjedhető súlyos börtönnel, illetőleg börtönnel büntetendő.

XVIII. cikk. A közcsend háborításról. *Közcsend háborításában* válik bűnössé, aki: a) a császár és király személye, az osztrák-magyar monarchia kapcsolata, az alkotmány vagy az állam kormányzata elleni megvetésre vagy gyűlöletre felingerelni igyekszik; b) törvények vagy közhatóságok rendeletei iránti engedetlenségre vagy ellenszegülésre felszólít,

buzdit vagy csábit; c) az a) vagy b) alatt említett célok egyike vagy másika eszközzésére szövetkezéseket alapítani igyekeznek. Ezen büntett 5 évig terjedhető súlyos börtönnel büntetettik.

XIX. cikk. A fölkelésről. Több egyén összecsdülése, mely, kivéve a II. cikkben említett eseteket, valamely előjáróság iránt alkalmazandó ellentállást céloz, fölkelést képez. Fölkelésben mindazok bűnössé válnak, kik a csődülethez csatlakoznak. A büntetés a körülmények, az eredmény és a részvétel minőségéhez képest 5 évig terjedhető börtön, vagy 20 évig terjedhető súlyos börtön is.

XX. cikk. A lázongásról. Lázongás forog fenn, ha valamely fölkelő csődülés, a III. cikkben említett eseten kívül, annyira terjed, hogy a csend és rend helyreállítására rendkívüli erőszakot kell alkalmazni. A rögtönítelő eljárás esetén kívül, az izgatók és főcinkosok 20 évig terjedhető, — a merénylet különös veszélyessége esetében, élethossziglani súlyos börtönre ítélandók. A többi bűnrészesek 5, sőt 10 évig terjedhető súlyos börtönnel büntetendők.

XXI. cikk. A nyilvános erőszakoskodásról. Nyilvános erőszakoskodások, u. m.: közhatóságok vagy hivatalokban eljáró hatósági egyének erőszakos megháborítása vagy veszélyes fenyegetése, idegen ingatlan birtokba erőszakosan történt betörés, idegen tulajdonnak, nevezetesen vasutak, távirdák, gőzhajók, hidaknak stb. gonosz szándékból történt megromlása, valamely ember személyes szabadságának jogtalan korlátozása, szöktetés, zsarolás és veszélyes fenyegetések, — 5 évig, a körülményekhez képest 10—20 évig terjedhető, sőt élethossziglani börtönnel, illetőleg súlyos börtönnel büntetendők.

XXII. cikk. A hivatalos és szolgálati hatalommal való visszaélés. I. ugyanilyen cím alatt.

XXIII. cikk. A közhitel-papírok utánzásáról és hamisításáról. Az osztrák-magyar bank jegyeinek vagy pénz gyanánt kelendő közhitel-papíroknak vagy közpénztár által kibocsátott valamely tüke- vagy évi

járadék fizetését biztosító kötelezvényeknek, végül ezekhez tartozó szelvényeknek vagy szelvény-utalványoknak utánzása, vagy hamisítása, 10 évig, különös veszélyesség esetében 20 évig terjedhető — és azon esetben, ha pénz gyanánt kelendő közhitel-papírok utánzása oly eszközökkel történt, melyek azoknak sokszorosítását megkönnyítik, élethossziglani súlyos börtönnel büntetettik.

XXIV. cikk. A vertpénz hamisításáról. Aki jogtalanul akármilyen pénzt ver, valódi pénzdarabokat belértékükben csökkent, vagy azoknak nagyobb értékű darabok alakját igyekeznek adni, vagy máskülönben bármi fémpénznek valódi pénz látszatját adja, a *vertpénz-hamisítás* büntetettét követi el és 10 évig, különösen veszélyesség esetében 20 évig terjedhető súlyos börtönnel büntetendő.

XXV. cikk. A vallásháborításról. Istenkáromlások, az államban fennálló valamely vallásgyakorlat háborítása, az isteni tiszteletre szánt eszközökkel elkövetett megbecstelenítő bánás és a vallásnak nyilvánosan tanúsított megvetése, egy évig terjedhető börtönnel, és ha a vallásháborítás nyilvános botrányra nyújtott alkalmat, 5 — előforduló nagy gonoszság mellett, 10 évig terjedhető súlyos börtönnel büntetettik.

XXVI. A súlyos fajtalansági esetekről. Erőszakos nemi közösülés, megfertőzés, vérfertőzés és más *súlyos fajtalansági esetek* 5, ha a sértett személy egészsége az által nagy hátrányt szenvedett, 20 évig terjedhető —, és ha az erőszakos nemi közösülés büntetettéből, az illető egyén halála következett be, élethossziglani súlyos börtönnel büntetendők.

XXVII. cikk. A gyilkosságról és emberölésről. Aki egy ember irányában oly szándékkal, hogy őt megölje, ekképpen cselekszik, hogy abból annak vagy más embernek halála következett be, az *gyilkosságot* követ el. Ha cselekmény, mely által egy ember életét veszti, nem ugyan gyilkos, de mégis más ellenséges szándékból követtetik el,

akkor emberölés forog fenn. A közvetlen gyilkos és az, aki a gyilkosságot megrendelte, kötél általi halállal, az emberölő 10, és ha a tettes a megölttel közel rokonságban, vagy irányában különös kötelezettségben állott, 20 évig terjedhető súlyos börtönnel büntettedik. Ha valamely rablás merénylete alkalmával ember öletett meg, mindazok, kik a megölésnél közreműködtek, kötél általi halállal büntetendők.

XXVIII. cikk. A súlyos testi sértésről. Egy emberen ellenséges szándékból elkövetett súlyos testi sértés, mely által az egészségnek legalább 20 napig tartó háborítása, vagy orvosilag megállapított súlyos testi sérülés idéztetett elő, a körülményekhez képest 5, sőt 10 évig terjedhető egyszerű, súlyos vagy szigorított börtönnel büntetendő.

XXIX. cikk. A gyújtogatásról. A gyújtogatásban bűnössé válik az, ki oly cselekményt követ el, melyből az ő szándéka szerint, más tulajdonában tűzvesznek kell támadnia. A gyújtogatás a szerint, a mint az alkalommal ember életét veszti vagy megsérült, vagy pusztításra törekvő különös csődülések fordultak elő, vagy a tűz általános szorongás idején, vagy laktanyákban, kórházakban, raktárakban stb. első vagy ismételt ízben követetett el, tetemes kár okoztatott, vagy a tűz ki sem ütött — 20 évig terjedhető, vagy életfogytiglani súlyos börtönnel, sőt kötél általi halállal is büntettedik.

XXX. cikk. A lopásról. Aki önhaszna végett idegen ingó vagyont másnak birtokából annak beleegyezése nélkül elvon, lopást követ el. A lopás mint büntett büntettedik: A) az összegre való tekintet nélkül, a) ha a tettes oly fegyverrel, melynek viselésére hivatásánál fogva kötelezve nincsen, vagy a személyes biztonságra nézve veszélyes más eszközökkel volt ellátva; b) ha a lopás több cinkos által, bemászás vagy betöréssel — vagy c) élelmi vagy védelmi szereken követtedik el; d) ha a tettes-

nél a lopás szokássá vált; e) ha az örség vagy fedezet legénysége a megőrzésére bizott jószágon követ el lopást; f) ha a csendőr bajtársát, előjáróját (följebbvalóját) vagy az utóbbi alárendeltjét (alattosát) lopja meg; B) ha a lopás kincstári jószágon, a szállásadón vagy — a törvénybe különösen említett viszonyok és körülmények közt — 5 forintot meghaladó értékben követtedik el; C) ha akármily körülmények közt, az ellopott összeg, vagy az elidegenített tárgy értéke 25 forintnál többre rúg. A lopás büntette 1 évig, súlyosító körülmények előfordultával, 10 évig terjedhető súlyos börtönnel is büntettedik. Csekélyebb lopások, mint vétségek, 6 hóig terjedhető fogsággal, azonfelül mindenkor lefokozással is büntettednek.

XXXI. cikk. A sikkasztásról. Sikkasztást követ el, aki valamely reábizott dolgot visszatart vagy eltulajdonít. Ha a reábizott vagyon 5 forintnál értékesebb és a tettesre hivatalánál, szolgálatánál vagy különös hatósági meghagyásnál fogva, vagy különös veszély avagy szorongás idejében bizatott, valamint akkor is, ha a reábizott vagyon 50 forintnál értékesebb, a sikkasztás mint büntett 5 évig, de súlyosító körülmények előfordultával 10 évig terjedhető börtönnel vagy súlyos börtönnel büntettedik. Csekélyebb sikkasztások 6 hóig terjedhető fogsággal, azonfelül lefokozással is büntettedők. Minden lopás és minden sikkasztás büntethetősége elenyészik, ha a bűnbánó tettes, mielőtt bűne a hatóság tudomására jut, a tettéből eredett egész kárt jóváteszi.

XXXII. cikk. A rablásról. Aki egy ember ellen oly célból erőszakot követ el, hogy annak vagy másnak idegen ingó vagyont hatalmába kerítse, rablást követ el, akár tetteleges bántalmazással, akár csak fenyegetéssel történt az erőszak. Már az ily fenyegetés is 10 évig terjedhető súlyos börtönnel büntettedik. Ha pedig a fenyegetésre a vagyon valóban elraboltatott, ha a fenyegetés éjjel végrehajtott

betörés után, vagy gyilkos fegyverrel, vagy társaságban történt, vagy a rablás valamely személy ellen használt erőszakos kézrátévással követtetett el, 20 évig terjedhető súlyos vagy szigorított börtön is szabandó ki. A körülményekhez képest, élethossziglani súlyos börtön is leszen kimondandó. Halálbüntetés szabandó ki azon csendőrre, ki a kéznek erőszakos rátévésével összekötött rablásnál a katonai fegyverekkel visszaél, vagy ily fegyvereket rablás alkalmával használ, mi közben valaki súlyos testi sértést szenvedett vagy gyötrelmes állapotba ejtetett.

XXXIII. cikk. A fosztogatásról. Csendőrök, kik arra kapott engedelem nélkül, a nagyobb fegyveres erő összegyűlése által az ország lakosainál előidéztet benyomás felhasználásával idegen ingó vagyont elvesznek, *fosztogatásban* válnak bűnösökké. Csekélyebb fosztogatások, mint vétségek, 6 hóig terjedhető fogsággal, azonkívül lefokozással is büntettetnek; ha az elvett vagyon 5 forintnál nagyobb értékű, 5 évig terjedhető börtön, ha pedig a fosztogatás zárt ajtók feltörésével, bemászással, vagy kincstári jószágon követtetett el — 5 évig, súlyosbító körülmények között 10 évig terjedhető börtön, illetőleg súlyos börtön szabandó ki. Ha azonban a fosztogatásnál egy emberen erőszak követtetett el, vagy valakit erőszakkal fenyegettek, akkor a *rablás* büntetése szabott büntetések alkalmazandók. A fosztogatás elharapódzása esetében a bűnösök ellen rögtönítélő törvény szerint kell eljárni és ha ellenséges viszonyok közt a büntettet csak rögtöni elrettentő példaadással lehet megszüntetni, a tettes a tiszt által azonnal felkoncolandó, vagy felkoncolása elrendelendő.

XXXIV. cikk. A csalásról. Aki ravasz előadások vagy cselekmények által mást tévedésbe ejt oly célból, hogy ez által valaki kárt szenvedjen, vagy ki ily szándékból hamisan esküszik, avagy másnak tévedését vagy tudatlanságát felhasználja

csalást követ el. Csalások, ha a kár 25 forintnál nagyobb, mint büntettek, 5 évig terjedhető börtönnel és ha a kár 300 forintot meghalad, vagy a csalás rendkívüli merészséggel követtetett el, 10 évig terjedhető súlyos börtönnel is büntettetnek. Ha a csalás hamis eskü által követtetett el, 20 évig, sőt élethossziglan terjedő súlyos börtönbüntetés szabható ki.

XXXV. cikk. A rágalmazásról. Aki valakit valamely ráfogott büntett miatt, ámbár tudja, hogy az illető el nem követte, a hatóságnál vádol, a *rágalmazás* büntetést követi el és 5 évig, különös ravaszság előfordultával, vagy ha a rágalmazás szolgálatban vagy előjáró ellen követte el, 10 évig terjedhető súlyos börtönnel is büntetendő.

XXXVI. cikk. A büntettek elősegítéséről. Valamely *büntett elősegítése* elkövetetik, annak gonosz-ságból abbahagyott megakadályozása, a büntett vagy tettes fölfedezésére szolgáló gyanuok eltitkolása, a tettes elfogatásának megakadályozása, vagy megszökésének könnyítése által. Ezen büntett 5, a körülményekhez képest, 10 évig terjedhető börtönnel, sőt súlyos börtönnel is büntettetik.

XXXVII. cikk. Más vétségekről. A megelőző hadicikkekben határozottan fel nem említett, de a büntető törvénykönyvben előforduló és *vétségeknek* minősített minden más cselekmények és mulasztások, nevezetesen titkos társulatokban vagy tiltott egyletekben való részvétel, hatósági egyének megsértése, valamint azok szolgálati működésébe való beavatkozás, továbbá: polgári egyéneknek, a törvények szerint meg nem engedhető elfogatása; könnyű testi sértések, becsületsértések, a közerkölcsiség elleni cselekmények stb., a körülményekhez képest 6 hóig terjedhető egyszerű vagy szigorú fogsággal, azonfelül lefokozással büntettetnek, amennyiben ezen vétségeknek fegyelmi fenytése megengedhető nem volna.

Hadjárati évek a nyugdíjigény megállapításánál kétszeresen számíttatnak, még akkor is, ha az illető a hadjáratban nem is egész éven át vett részt, vagy az egy évig nem is tartott. (Nyt. 10. §.)

Hajófelügyeleti szolgálat. L. Vasuti felügyelet.

Hajók világítása. Éjjel minden uszó tárgy és minden a hajók járásába eső építmény, hajózási vagy nem hajózási eszköz megvilágítandó. (1869. évi km. r.)

Hajó megrongálásának büntette és vétsége. L. Közveszélyű megrongálás.

Hajón utazó legénység ellátása. L. Hajótáp.

Hajón utazó legénység étkezési pótdija. L. Hajótáp.

Hajótáp. Hajókon való utazásnál az étkezési pótlék megszüntetése mellett, a csendőr-legénységnek a reggeli, ebéd és vacsorából álló hajótápra van igénye. Nősöknek, ha családjukkal utaznak, tekintet nélkül a családtagok számára, két hajótápadagra van igényük. Ha a hajón utazó legénység hajótáphan nem részesül, akkor az étkezési pótdijra van igénye. E pótlék a hajón való utazás egész idejére, valamint a hajóra szállás és a hajóról való kiszállás napjára is illetékes. (Illsz. 23. §.)

Hajótáp nők részére. L. Hajótáp.

Hajóvezetők. L. Révészek.

Hajózási üzemnél vasárnap is végezhető: az üzemnél szükséges ipari munka, egész nap. (14837/92. km. r.)

Hajtás járművel. Járművel az utakon balra kell hajtani, szembe jövőnek balra kitérni, előtte haladónak jobbról elébe kerülni. (Kvt. 107. §.) Állatcsoportok mellett lépésben kell haladni, míg a jármű az állatcsoportot elhagyja. (Kvt. 109. §.)

Hajózás körüli elővigyázat. Minden hajó- és tutajvezető révész, hajóvonalon, fürdőház és egyéb a vizen uszó vagy álló építmény tulajdonosa, nemkülönben a zsilipek, hidak felügyeletével és nyitásával megbízott egyén tartozik általában mindazt

gondosan kerülni, ami a hajózást akadályozhatná. vagy arra nézve káros lehetne. (1869. évi km. r.)

Hajtókutyákkal való vadászatra vonatkozó tilalom. L. Vadászati tilalom.

Halak áruba bocsátása mértéken alól. A halásznaptárban feltüntetett halakat, ha a megállapított méretekkel nem birnak, áruba bocsátani vagy szállítani tilos. (Ht. 27. §)

Halak áruba bocsátása tilalmi időszakban. Olyan halakat, melyeknek fogása bizonyos időben tilalom alá esik, a tilalmi időszak alatt áruba bocsátani vagy szállítani csak abban az esetben szabad, ha a községi előljáróság igazolja, hogy a halak vagy rákok a tilalmi idő beállta előtt fogattak vagy zárt vízből származnak. (Ht. 27. és 28. §.) Az ez ellen vétők kihágást követnek el. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halak kiméleti tere. L. Kiméleti tér.

Halak méretei. L. Halász-naptár.

Halaknak árvizből a mederbe való visszatérését akadályozni tilos. (Ht. 2. §.)

Halak tilalmi időben és a legkisebb méreten alól való fogása. Mesterséges haltenyésztés és a halaknak más vizekbe való áthelyezése céljából, a hatóság engedélye alapján, halak tilalmi időben és a legkisebb méreten alól is foghatók. (Ht. 22. §.) Aki ezt engedély nélkül teszi (Ht. 64. §.) vagy engedélyt felmutatni nem tud (Ht. 65. §.) kihágást követ el. *Közigazg. hatóság.*

Halál jelei. A halál kétségtelen jelei: a halott szag, a szem beesése, rothadt, büzös folyadékoknak a hulla szájából és orrából való folyása, az altest felduzzadása és zöldeskék színe. A halál jeleinek egyéb tüneteire, mint hidegség, halványság, érzéketlenség, tagmerevség, a szív- és ütérverés, valamint a légzés megszünése, az állkapocs lelógása, a szemhéjaknak széthuzás után való nyitva maradása, laposra nyomott farpartokra stb. egyedül súlyt fektetni nem kell. A halál bizonyos sérüléseknél is

kétségtelennek tekintendő, ha pl. a fej egészen elszakított vagy szétzuzatott, ha a mellkas nagy része a tüdővel, vagy a hasfal nagy része a belekkel hiányzik, vagy szétroncsoltatott. A hol csak a legkisebb kéte!y is fenforog, ott a halál legkétségtelenebb jele: a rothadás bevérandó. (Eá.)

Halálesetek bejelentése. Az örs-laktanyában történt minden elhalálozás az örsparancsnok által, legkésőbb a legközelebbi hétköznapon, azon anyakönyvvezetői hivatalnál bejelentendő, melynek kerületében az örsállomás fekszik. (Gku. Függelék.)

Halászat álcázva: Kihágás. (Ht. 62. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat elkábitó szerekkel tilos. (Ht. 23. §.) Megszegése kihágás. (Ht. 62. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat éjjel. Napnyugtától napkeltéig a halászat tilos. (Ht. 23. §.) Ennek megszegése kihágás. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.* E tilalom azonban fel van függesztve — a naptári év április hó 1-től június hó 15-ig terjedő időszak kivételével — : 1. a Balaton taván; 2. a Fertő tavon; 3. az egész Duna folyamon; 4. a Tisza folyón a Dunába való ömléstől a Szamos torkolatáig; 5. az egész Dráván; 6. az egész Ferencz csatornán; 7. a Rába folyón Győr város határán belül; 8. az egész Mura folyón; 9. a Maros folyón a Tiszába való ömléstől egészen Arad vármegye keleti, illetve Hunyad vármegye nyugati határáig; 10. a Temes folyón a Berzova-csatornától le a Duna folyóig. (15667/91. fm. r.)

Halászat érvénytelen halászejeggyel. Aki anélkül, hogy halászejeggyel birna, vagy másnak nevére szóló vagy érvényességére nézve lejárt halászejeggy mellett halász: kihágást követ el. (Ht. 65. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat gátaktól 30 méternyire felfelé vagy lefelé csakis horoggal van megengedve. (Ht. 23. §.) Ennek megszegése kihágás. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat hallépcsőktől 30 méternyire felfelé vagy lefelé csakis horoggal szabad. (Ht. 23. §.) Ennek megszegése kihágás. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat hamisított halászejeggyel kihágás. (Ht. 64. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat horoggal a halászatra jogosított engedélye nélkül: tilos. (71246/92. fm. r.)

Halászat horoggal csak halászejeggyel van megengedve. (62483/92. fm. r.)

Halászati bérlő jogainak gyakorlásában való akadályozása. Azon tulajdonos, ki a haszonbérbe adott halászati területen a haszonbérlőt vagy azt, ki annak engedélyével üzi a halászatot vagy rakászatot, megtámadja, vagy a halászat vagy rakászat üzésében megakadályozza: kihágást követ el. (Ht. 65. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászati jog. A halászat joga a földtulajdon elválaszthatatlan tartozékát képezi és a meder tulajdonosát illeti. (Ht. 1. §.)

Halászati jog árvizek kiöntéseiben. Árvizek kiöntéseiben a halászati jog azokat a birtokosokat illeti, kiknek területét az árvizek elborítják. (Ht. 2. §.) E jog megsértése kihágás. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászati tilalom. Nyílt vizeken a tilalmi időszakban (l. Halász-naptár) való halászat tiltva van. (Ht. 18. §.) Ennek megszegése kihágás. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat más nevére szóló halászejeggyel. L. Halászat érvénytelen halászejeggyel.

Halászat mérgező szerekkel tilos. (Ht. 23. §.) Megszegése kihágás. (Ht. 62. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászatra kártékony állatok pusztítása. A halászatra jogosítottak, ha vadászati jogosítvánnyal nem birnak is, lőfegyver használata nélkül elpusztíthatják a halakra nagyobb mértékben kártékony állatok közül: a vidrát, a vidranyestet, a csonttörő sast, a halászó sast, a jégmadarat, valamint a gémekeket, rucákat és ludféléket. (Ht. 26. §.) Aki.

az állatokat más módon vagy az itt meg nem nevezett állatokat is pusztítja, kihágást követ el. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat robbanó szerekkel tilos. (Ht. 23. §.)
Megszegése kihágás. (Ht. 62. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat vízműépítményektől 30 méternyire felfelé vagy lefelé csakis horoggal van megengedve. (Ht. 23. §.)
Megszegése kihágás. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászat zárt vizen. Zárt vizeken a halászat a halászatra jogosult által korlátlanul gyakorolható. (Ht. 13. §.)

Halászat zsilipektől 30 méternyire felfelé vagy lefelé csakis horoggal van megengedve. (Ht. 23. §.)
Megszegése kihágás. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászejegy. Aki halászni akar, halászejegyet váltani és azt halászat közben magával vinni köteles. A halászejegyet a hatóság állítja ki s azon világosan kiírandó annak neve, állása vagy foglalkozása és lakóhelye, a kinek javára kiállittatik. (Ht. 8. §.) Aki halászejegy nélkül halász, kihágást követ el. (Ht. 66. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászejegy előmutatására való felszólítás. A csendőr-járőrök kötelesek azokat, a kik halászati eszközökkel vizek partján járnak, a halászejegy előmutatására felszólítani. (Ht. 9. §.) Azok, akik a felszólításra a halászzattal fel nem hagynak, nevüket és lakásukat meg nem mondják, vagy a felszólításra a járőrt az előljáróságához követni nem akarják, vagy akik a felszólításra hamis nevet vagy lakást mondanak (Ht. 65. §.), továbbá, akik a felszólításra, habár halászejegygyel birnak, azt elő nem mutatják, kihágást követnek el. (Ht. 66. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halászejegy érvényének tartama: egy év. (Ht. 8. §.)

Halászejegy másnak való átengedése. Aki saját nevére szóló halászejegyet halászat végett másnak adja át: kihágást követ el. (Ht. 65. §.) *Közigazg. hatóság.*

A halfaj neve	Tilalmi időszak											Legkisebb méret	
	Január	Február	Március	Április	Május	Junius	Julius	Auguszt.	Szept.	Október	Novemb.		Decemb.
												cm.	
Fajtok, Tok, Tokhal				■	■	■							80
Fogas-Süllő, Fogas, Süllő				■	■	■							35
Galóca, Gadóca, Gadoci			■	■	■								54
Kecsege, Kecsegetok, Kecőge				■	■	■							30
Kősüllő, Bandár, Tarka-Süllő				■	■	■							40
Lazac, Lazacpisztráng	■								■	■	■	■	50
Lepényhal, Pénzes			■	■									25
Márna, Bárna, Harcsaponty				■	■	■							30
Pisztráng, Sebes pisztráng	■								■	■	■	■	20
Ponty, Potyka, Pozsár, Tőponty				■	■	■	■						30
Sőreg, Csillagos tok				■	■	■							50
Szintok				■	■	■							80
Tetemestok, Halszūke				■	■	■							100
Viza, ōrhal, Szinviza				■	■	■							150
Rák				■	■								8

Halász-naptár :

Jelmagyarázat. A feketével jelzett rovatok a tilalmi időszakokat, a félig befeketített rovatok pedig a hónap első, illetőleg második felére megállapított tilalmi időszakot tüntetik fel. A halfajok hosszúsága a fej elejétől — a rák hosszúsága pedig a szemtől — a fark végéig mérendő. A felsorolt halakat és rákokat a tilalmi időszak alatt, valamint akkor is, ha az előirt méretekkel nem bírnak, áruba bocsátani v. szállítani nem szabad.

Halászterület megjelölése. A halászatra jogosított azon vizeket, illetőleg vizrészeket, melyekre halászati joga kiterjed, táblával jelöli meg, mit a partbirtokos túrni tartozik. (Ht. 11. §.) Az ilyen táblák károsítási szándékból való megsemmisítése, elvitele, vagy más helyre áttétele (Ht. 64. §.), ugyszinten szándékos megrongálása vagy bemocskolása (Ht. 65. §.), kihágást képez. *Közigazg. hatóság.*

Halfogás más által hasznóbérelt vízben: lopást képez. (Curia 1981/89. sz. határozata.)

Halfogó-eszközökre vonatkozó tilalmak. Tilos minden fogó-eszköz, mint pl. hálók, kosarak, varsák, továbbá minden oly készülék használata, a melyek nyílásai (szemei) nedves állapotban mérve négy centiméternél szűkebbek vagy alacsonyabbak; minden állandó halfogó-készülék (pl. rekesz, kosár, zárháló) alkalmazása, mely közönséges vízállás mellett, a parttól derékszögben mérve, a vízfolyás felénél többet elzár; több állandó készülék vagy háló (eresztőháló) használata, ha egymástól legalább ötven méter távolságra nincsenek (Ht. 23. §.) E tilalmak megszegése kihágást képez. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halikra-szedés a halászatra jogosított engedélye nélkül tilos. (Ht. 23. §.) Ennek megszegése kihágás. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.*

Hamis bizonyítvány használatának vétségét követi el, aki a végett, hogy valamely hatóságot vagy biztosítás esetében a biztosító-társaságot egészségi állapotára vonatkozólag tévedésbe ejtsen, tudva hamis bizonyítványt használ. (Btk. 410. §.) *Kir. törvényszék.*

Hamis bizonyítvány kiadásának vétségét követi el: azon orvos, aki valamely egyén egészségi állapotáról hamis bizonyítványt a végett ad ki, hogy valamely hatóság vagy biztosító-társaságnál használtassék (Btk. 408. §.); aki a nélkül, hogy orvos volna, ezen minőséget színlelve, vagy más orvos nevében, vagy költött név alatt, valakinek egészségi állapotáról bizonyítványt ad ki, vagy egy valódi

orvosi bizonyítványt meghamisít a végett, hogy az valamely hatóságnál vagy biztosító-társaságnál használtassék (Btk. 409. §.); azon községi előljáró, aki valakinek erkölcsi viseletéről vagy vagyoni állapotról tudva, hamis tartalmu bizonyítványt ad ki. (Btk. 410. §.) *Kir. törvényszék.*

Hamis eskü. L. Hamis tanuzás.

Hamisitott vadászati jegy használata. L. Vadászati jegy — hamis — használata.

Hamis név, állás vagy lakás bemondása hatósági hivatalnak vagy közegnek: hatóság elleni kihágás. (Kbt. 43. §.) *Közigazg. hatóság.*

Hamis okmányokkal könyöradomány gyűjtése. L. Könyöradomány-gyűjtés.

Hamis okmányok készítése és használata, a hatóságok vagy magán-személyek félrevezetése, alkalmazás, eltartás vagy segélynyerés céljából: közbiztonság elleni kihágás. (Kbt. 71. §.) *Kir. járásbiróság.*

Hamis pénz, értékpapir vagy bélyeg készítésére alkalmas lemez, minta, metszet, bélyegnyomó engedelem élküli készítése, vagy a jogosítotton kívül másnak átadása, vagy azokról lenyomat adása: kihágás. (Kbt. 58. §.) *Kir. járásbiróság.*

Hamis pénz készítésére szolgáló eszközök használata, habár nem azon célból, hogy a hamis pénz forgalomba hozassék: kihágás. (Kbt. 56. §.) *Kir. járásbiróság.*

Hamis pénz kiadásának vétségét követi el: aki a valódi pénz gyanánt kapott hamis vagy hamisitott pénzt valódi, illetőleg teljes értékű pénz gyanánt, tudva forgalomba hoz. (Btk. 209. §.) *Kir. járásbiróság.*

Hamis tanuzás büntettét követi el; aki bűnvádi ügyben a bíróság előtt, az ügynek valamely lényeges körülményére nézve hamis vallomást tesz és azt esküvel megerősíti (Btk. 213. §.) aki polgári ügyben, annak lényeges körülményeire nézve hamis vallomást tesz (Btk. 215. §.); aki mint szakértő,

akár büntető, akár polgári ügyben, a tényállás valamely lényeges körülményére nézve valótlan-ságot vagy hamis véleményt, ugyszintén azon fordító és tolmács, aki valamely lényeges körülményre nézve szóval vagy írásban hamis fordítást terjeszt a bíróság vagy más hatóság elé (Btk. 217. §.); aki polgári ügyben hamis fő-, pót-, becslő- vagy felfedező-eskü tesz (Btk. 219. §.); aki közhivatalnok vagy ügyvéd elleni fegyelmi ügyben hamis vallomást tesz és azt esküvel megerősíti, vagy azon polgári egyén, aki a katonai becsületbíróság előtti ügyekben ezt cselekszi (Btk. 220. §.); aki mást bünvádi ügyben hamis tanuzásra vagy a 217. vagy 219. §-ban meghatározott valamely cselekményre rábirni törekszik (Btk. 222. §.); aki a valóval megegyező tanuzását, nyilatkozatot, vagy esküjét visszavonja és hamisnak állítja, habár ezen visszavonását esküvel vagy ezzel egyenlő hatályu módon meg nem erősítette, ugyszintén, aki mást ily hamis visszavonásra rábirni törekszik. (Btk. 226. §.) *Kir. törvényszék.*

Hamis tanuzás vétségét képezi: ha a hamis tanuzás kihágási ügyben történt (Btk. 214. §.); a gondatlanságból elkövetett hamis tanuzás, szakértői nyilatkozat vagy fordítás, ugyszintén a gondatlanságból tett hamis eskü (Btk. 221. §.); aki mást kihágási, polgári vagy fegyelmi ügyben hamis tanuzásra, a szakértőt vagy fordítót hamis vélemény vagy fordításra, hamis fő-, pót-, becslő- vagy felfedező-esküre rábirni törekszik (Btk. 222. §.); a 222. §-ban felsorolt cselekmények eseteiben, ha az kihágási, polgári vagy fegyelmi ügyekben követtetik el. (Btk. 222. §.) *Kir. törvényszék.*

Hamis vagy hamisított pénz csalárd használatának büntette. Elköveti, aki a „Pénzhamisítás büntette“ alatt felsorolt eseteken kívül, hamis vagy hamisított pénzt valódi, illetőleg teljes értékű gyanánt forgalomba hoz. (1908. XXXVI. tc. 41. §.)

Hamis vagy hamisított pénz csalárd használatának vétsége. Elköveti az, aki a „Hamis vagy

hamisított pénz csalárd használatának büntette“ alatt felsorolt módon olyan hamis, vagy hamisított váltópénzt vagy ezt pótló papírpénzt hoz forgalomba, melynek névértéke egy koronánál kisebb és nem képviseli valamelyik külföldi pénznek számítási egységét. A kísérlet büntetendő. (1908. XXXVI. t.-cz. 41. §.)

Hamis vád a csendőr ellen. L. Csendőr megsértése.

Hamis vád büntette. Aki mást, valamely hatóság előtt, büntetendő cselekmény elkövetésével tudva hamisan vádol, vagy ellene tudva hamis bünjeleket vagy hamis bizonyítékokat kohol vagy állít elő, ha ezen cselekmények büntett vagy vétségre vonatkoznak a hamis vád büntettét követi el. (Btk. 227. §.) *Kir. törvényszék.*

Hamis vád üldözése hivatalból csak akkor eszközölhető, ha annak alapján a vádlott ellen a büntető eljárás már megindított. (Btk. 228. §.)

Hamis vád vétségét követi el: ha a hamis vád büntette alatt ismertetett cselekmények kihágásra vagy oly cselekményre vonatkoznak, mely fegyelmi vétséget képez (Btk. 227. §.); ha a hamis vád folytán a vádlott ellen büntető eljárás nem indított (Btk. 229. §.); aki olyan tények vagy bizonyítékok tudomásával bír, a melyektől ártatlanul vizsgálat alá vont egyének felmentése vagy ártatlanul elítéltek kiszabadulása függ és azokat akár az illetővel, vagy hozzátartozóival, akár az illető hatósággal nem tudatja, ámbár ezt, magának, hozzátartozóinak, vagy más ártatlan személynek veszélyeztetése nélkül megtehetette volna. (Btk. 280. §.) *Kir. törvényszék.*

Hamu kihordása. L. Laktanya tisztántartása.

Hangverseny rendezése hatósági engedély nélkül: közrend elleni kihágás. (Kbt. 76. §.) *Közigazg. hatóság.*

Harangok ok nélküli félreverése: közcsend elleni kihágás. (Kbt. 40. §.) *Kir. járásbíróság.*

Harcképtelen ellenszegülő bántalmazása. L. Fegyverhasználat.

Harmadfoku bíróság. L. Bíróság.

Harmadik oszt. írók oktatása. L. Írásbeli oktatása a III. osztályu íróknak.

Hasznavehetetlenné vált kincstári szerelvényekkel való eljárás. Ha valamely szerelvényi cikk oly állapotba jutott, hogy még javítás által sem helyezhető használható állapotba, akkor erről az őrsparancsnok azonnal és közvetlenül a pótszárnyparancsnokságnak tesz jelentést. Az erre kiadott cikkek az illetőnek átadandók, a hasznavehetetlen szerelvény pedig a kamarában elkülönítve, a legközelebbi szárny- vagy szakaszparancsnoksági szemléig elhelyezendők. (Gku. 68. §.)

Hasznavehetetlenné vált kincstári tárgyak beszállítása. Hasznavehetetlenné vált kincstári szerelvények, ágyneműk, kilótt töltény-hüvelyek, töltény-dobozok és azok fedőcsikjai, valamint a hatályon kívül helyezett szolgálati könyvek, minden év február 20-ig, az általános tömeg terhére a pótszárnyparancsnoksághoz beszállítandók. (Gku. 87/1.)

Hasznavehetetlenné vált kincstári tárgyak eladása. Hasznavehetetlenné vált kincstári tárgyak, ha azoknak a kincstár javára való értékesítése elrendeltetett és az alku útján való eladás lett meghagyva, ez a pénztári bizottság által eszközözendő és az átvett pénzről ellennyugta szerzendő be, mely a vevő által III. fokozat szerinti bélyeggel látandó el. Ha pedig az árverés útján való értékesítés rendeltetett el, akkor az árverés az őrs pénztári bizottsága és egy helyhatósági kiküldött által ejtendő meg és az eredményről jegyzőkönyv veendő fel, mely a vevő által aláírandó. Ha az árverési jegyzőkönyv felsőbb jóváhagyásnak van alávetve, akkor ez a legtöbbet ígérő vagy ígérők részéről aláírandó és ezek által egy korona illeték fizetendő. (Gku. 87/2.)

Hasznavehetetlenné vált tömegbeli cikkekkel való eljárás. L. Ruha- és lőszerelvényi cikkek kiselejtezése.

Használata a kardnak. L. Kard használata.

Használata a ragályos betegségben levő állatoknak. L. Ragályos betegségben levő állatok használata.

Használata a szuronynak. L. Szurony használata.

Hasznos madarak a mezőgazdaságra nézve: Ölyv, vércse, bagoly, harkály, nyaktekercs, kakuk, a fecskék minden faja, a kőfali fülleg, lappantyú, legyész, gebics, cinke, pacsirta, pinty, zenér, seregély, fakuszó, gyurgyalag s más hasznos madarak. (Mgt. 58. §.)

Hatálya a külföldi marhalevelekre vezetett egészségi záradéknak. L. Külföldi marhalevelekre vezetett egészségi záradék hatálya.

Határ átlépése a csendőrség által. Magyarország határának, különös felhívás, illetőleg engedély nélküli átlépése a csendőrségnek, ugy szolgálásban, mint azonkívül, szigorúan tilos. Kivétel csak akkor áll be, ha a kölcsönös átmenetelre nézve külön szerződés vagy egyezmény létezik. (Szlgu. 152. §.)

Határjelek jogosulatlan és szándékos megsemmisítése, elvitele, más helyre való áttétele, megrongálása vagy kiásása: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 93. §.) *Közigazg. hatóság.*

Határszéli uti igazolvány. A szerb és román határszéltől 40 kilométeren belül eső községek azon lakója részére, ki illetékes községi előljárósága által kiállított bizonyítvánnyal igazolja, hogy vagyontalan napszámos, munkás, vagy hogy a szokásos napszámot meg nem haladó keresetben élő oly községi lakos, ki ingatlan vagyona után tiszta földadó fejében 7 koronát meg nem haladó összeggel fizet, vagy hogy marhatenyésztésből élő oly határszéli lakos, kinek személyes kereseti adója 12 ko-

ronát meg nem halad — a belügyminiszter által határrendőri teendőkkel megbízott határszéli hatósági közegek bélyegmentes „Határszéli utiigazolvány“-t állíthatnak ki, mely igazolvány az illetőt 8 napon belül egyszeri ki- és belépésre jogosítja fel. A Romániával és Szerbiával határos vármegyék alispánjai és törvényhatósági joggal felruházott városok rendőrkapitányai kivételesen olyanoknak is állíthatnak ki „Határszéli utiigazolvány“-t, kik a vármegye, illetőleg város területén csak ideiglenesen tartózkodnak, ha személyüket és azt illetőleg igazolják, hogy az utiigazolvány kiállítása ellen akadály nem forog fenn, s hogy utazásuk célja csak szórakozás vagy fontos és halasztást nem tűrő üzleti ügy. (70000/1904. bm. r.)

Határszéli közlekedési igazolvány. A Romániával kötött szerződés értelmében a szomszédos állam területébe átment fekvőségek birtokosai a szolgálatukban levőkkel és háznépükkel együtt jogosítva vannak fekvőségeiknek a határvonal által elválasztott egyik részéből annak másik részébe közlekedni, gazdasági eszközeikkel, munkásaikkal, szerzőmunkáikkal stb. oda-vissza szabadon járni-kelni, tekintet nélkül arra, hogy a birtok részben az egyik, részben a másik állam területén fekszik-e. Az ezen kedvezményt élvezők az alispán által kiállított s személyiségüket és foglalkozásukat feltüntető „Határszéli közlekedési igazolvány“-nyal kötelesek magukat ellátni. Ez az igazolvány a szomszédos romániai hatóság részéről is láttamozandó. (70000/1904. bm. r.)

Határszéli rendőrkapitány felhívása. A csendőrség a határszéli rendőrkapitány vagy rendőrtisztviselő felhívásának eleget tenni és őt a megfelelő támogatásban részesíteni tartozik, épen úgy, mint más elsőfoku rendőri hatóság (főszolgabíró, városi rendőrkapitány) felhívásának. (A határrendőrségi biztos csak sürgős esetekben intézhet megkeresést a csendőrsökhöz.) A támogatás karhatalom nyuj-

tásban, megfigyelés eszközésében, vagy valamely nyomozási cselekmény végrehajtása körüli segédkezésben áll. A felhívás lehetőleg írásban intézendő. A szóval tett felhívás kívánságra, utólag írásba foglalva kiadandó. (91000/905. bm. r.)

Határjelek rongálása. Aki az ország határának megjelölésére szolgáló szobrot, kő- vagy faoszlopot, árkot, kő- vagy földhalmot, vagy más jelzőt szándékosan és jogtalanul megrongál, vagy a határszobornak vagy oszlopnak feliratát vagy egyéb megjelölését részben vagy egészben olvashatlanná vagy felismerhetetlenné teszi (1891. XLII. t. c. I. §.); továbbá aki az előző szakaszban felsorolt határjeleket szándékosan és jogtalanul, ha nem is a birtokviszonyok megzavarása céljából, megsemmisít, kldöntl, szétrombolja, felismerhetetlenné teszi, vagy áthelyezi: vétséget követ el. (Ugyanaz. 2. §.) *Az 1. §. esetében ktr. járásbíró, a 2. §. esetében ktr. törvényszék. Eljárás hivatalból.*

Határjel-hamisítás vétsége. Ha valaki valamely határkövet, vagy a határ megjelölésére szolgáló jelzőt, vagy más tárgyat, károsítási szándékból megsemmisít, elvisz, vagy más helyre átesz, a határjel-hamisítás vétségét követi el. (Btk. 407. §.) *Ktr. törvényszék.*

Határszélen letartóztatottakkal való eljárás.
L. Határszéli szolgálat.

Határszéli állatforgalom figyelemmel kísérése. A csendőrség köteles a határszéli állatforgalmat éber figyelemmel kísérni, az állategészségügyre vonatkozó minden fontosabb mozzanatot az illető belevő állomással közölni és ennek az állategészségrendőri szolgálatra vonatkozó megkereséssel teljesíteni. (Art. Vr. 319. §.)

Határszéli szolgálat. Határszélen a csendőrség által megállandó a ki- vagy beszállás, ügyelendő, hogy árutakon ember, állat- vagy esempész-áru be ne hoztassék vagy ki ne vitessék s általában mindenki kizárólag a kijelölt közlekedési

vonalon mozogjon. E helyeken jelesen fegyveres csavargók, csöcselők és másnemű gyanus egyéneknek behatolása folytonos éberség által meggátolandó. A határszél mindig a legnagyobb óvatossággal és minél gyakrabban portyázandó le, a kijelölt határvonal és az azt jelző határoslépcsők állapotáról meggyőződés szerzendő és árutakon, csempész-ösvényeken, vagy más erre alkalmasnak mutatkozó helyeknél többször lesállítás tartandó. (A. sz. II. VII/21.)

Ha a csendőrség az ország határszélén teljesít szolgálatot, kiváltképen az utlevél rendészeti szabályok kezelésére kell fokozott figyelmet fordítani és leginkább arra figyelni, hogy csavargók, kémek vagy a biztonságra egyébképen veszélyes egyének belopódzása lehetőleg megakadályoztassék. Ha határszéli portyázások alkalmával csempészek vagy a vám-szabályok egyéb áthágói találtak, azok a legközelebbi vám- vagy pénzügyi hatóságnak adandók át. Ha azonban az illető büntetőbírószéki üldözendő, vagy más, mint vám- vagy jövedéki kihágási eljárás alá eső tett elkövetésével terheltetik, őt a vizsgálóbírónak, illetve a közelebb eső járásbírósnak, egyéb esetekben a közigazgatási hatóságnak kell átadni. A magyar-román határt utlevél vagy igazolvány nélkül átlépő egyéneket, kiknél elvámolás alá eső tárgyak nem találtak és a kiket a pénzügyőrség, vám- vagy belépő állomás-hivatal, esetleg közigazgatási hatóság kirendeltséggel letartóztattak, az ott helyben állomásozó, vagy a közelben levő csendőrség köteles átvenni és az illetékes főszolgabíróhoz, (rendőrkapitányhoz) kísérni; köteles egyúttal 24 órában egyszer a vámhivatal, illetve pénzügyőrségnek vámolás, illetve jövedéki elbírálás szempontjából átadott egyének közül azokat, kiknek ügye a jelzett szempontból már letárgyalatott, szintén átvenni és ugyancsak az illetékes közigazgatási hatóság székhelyére kísérni. Egyébként pedig a „Határőrizeti utasítás”-ban foglalt rendelkezések szerint kell eljárni. (Szlg. 153 §.)

Hatóság elleni erőszak büntetettét képezi azon csoportosulás, melynek célja valamely hatóságot, az országgyűlés vagy delegáció valamely tagját, erőszak vagy veszélyes fenyegetés által hivatása gyakorlatában megakadályozni, vagy valaminek elhátározására, valamely intézkedésre, valaminek elhagyására kényszeríteni. (Btk. 163. §.) Hatóság elleni erőszak büntetettét követi el továbbá, aki valamely hatóság küldöttségét, választmányát, bizottságát, hivatalnokát vagy más közegét, vagy a küldöttség, választmány, bizottság valamelyik tagját vagy közegét, a törvény vagy a hatóság meghagyásának végrehajtásában erőszak vagy veszélyes fenyegetés által akadályozza, vagy valamely intézkedésre kényszeríti, vagy pedig hivatalos eljárása alatt tetteleg bántalmazza, vagy ha ugyanezen cselekményt a fentebb megjelölt testületek vagy személyek védelmére rendelt vagy megjelölt személyek ellen követi el. (Btk. 165. §.)

Kir. törvénytörés.

Hatósági főnöknél való megjelenése az őrsparancsnoknak. L. Őrsparancsnok megjelenése a főispánnál.

Hatósági főnökök betekintése a szolgálati könyvbe. L. Szolgálati könyv betekintése stb.

Hatósági jelek, gazdasági célra szolgálók, jogosulatlan rongálása, megsemmisítése, elvitele vagy más helyre áttétele, a mennyiben az okozott kár hatvan koronát meg nem halad: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 94. §.) *Közigazg. hatóság.*

Hatósági jelvény jogtalan viselése: hatóság elleni kihágás. (Kbt. 66. §.) *Közigazg. hatóság.*

Hatósági közegek: 1. a közigazgatási, bírói, katonai, törvényhatósági és községi hatóságok tagjai, valamint a hatósági küldöttségi, választmányi bizottsági tagok akkor, ha a törvény vagy a hatóság meghagyásának végrehajtásában járnak el; 2. a nyilvánosan felállított katonai vagy polgári őrök; 3. a közforgalomban levő vaspályák és az állami távvidék felügyelő- és kezelőszemélyzete; 4. a rendőrségi és csendőrségi személyzet, az erdő-, folyam- és gát-

örök és vadászati felügyelők (Btk. 166. §.); 5. az állami és törvényhatósági utmesterek (utbiztosok) és utkaparók (1890. I. t. c. 149. §.); 6. azok, akik az állam közigazgatási vagy igazságszolgáltatási vagy valamely törvényhatóság vagy község hatósági teendőinek teljesítésére hivataluknál, szolgálatuknál vagy külön megbízásuknál fogva kötelezvék, ugyszintén azok is, akik az állam, törvényhatóság vagy a község által közvetlenül kezelt alapítványoknál, kórházaknál, tébolydáknaál, mint felügyelők, orvosok, hivatalnokok vagy szolgák vannak alkalmazva; 7. a kir. közjegyzők. (Btk. 461. §.)

Hatósági közegek elleni izgatás vétsége. L. Alkotmányelleni izgatás vétsége.

Hatósági közeg sértő kifejezéssel illetése. Hivatalos eljárásban vagy beadványban: hatóság elleni kihágás. (Kbt. 46. §.) *Kir. járásbiróság.* Azon cselekmény, hogy valaki hatósági közegnek más által sértő kifejezést tizen, nem képezi ezen kihágást. (2826 96. bm. r.)

Hatóságok elleni izgatás vétsége. L. Alkotmány elleni izgatás vétsége.

Hatóságok és a csendőrség közötti érintkezés formája. L. Csendőrség és a hatóságok közötti érintkezés formája.

Hatóságokkal való egyetértés fenntartása. L. Egyetértés fenntartása a hatóságok és lakossággal.

Hatóságok, melyek a csendőrség segédletét közvetlenül igénybe vehetik. L. Csendőrség segédletét közvetlenül igénybe vehetik.

Hatóságok minő szolgálatra vehetik igénybe a csendőrséget. L. Csendőrt minő szolgálatra lehet igénybe venni.

Hatóságok tiszteletének és bizalmának mi-kénti biztosítása. L. Erkölciség fejlesztése.

Hatóságot képeznek, a közigazgatási, birói és katonai hatóságok. (Btk. 164. §.)

Hatóság szándékos félrevezetése valótlan vészir vagy zavargás bejelentése által: hatóság elleni kihágás. (Kbt. 40. §.) *Kir. járásbiróság.*

Házalási engedély láttamoztatása. A házaló köteles engedélyét minden községben a szolgabirói hivatal, a hol ilyen nincsen, a községi előljárással láttamoztatni. (Hsz. 8. §.)

Házalási kedvezmények. Némely vidék lakosai különös házalási kedvezményben részesülnek, és pedig: 1. Alsó-Ausztria eddigi waidhofeni járásának lakosai, az azon járásban készített cérnák és szalagokra nézve, valamint Karlstein és környékének lakosai a faórákra nézve; 2. a csehországi hegyvidéki lakosok az ottan készített csipkék és himzett árukra nézve; 3. a pusterthali lakosok Tirolban, nevezetesen Defferegen helységbeliek a szőnyegekre nézve; 4. a tót drótosok és az árva-, turóc-, zólyom- és nyitramegyei, veszternicvölgyi gyolcskereskedők, a szt.-györgyi, szt.-miklósi és szt.-péteri len- és pamutárakkal kereskedők; 5. a gottschei, pöllanti, reifnitz-i lakosok Krajnában az osztrigával, faolajjal, szentjános-kenyérrel, citrommal, török szilvával, dragai borral, fügével, gránátalmával, calamarival, káprival, gesztenyével, babérlevéllel, mandulával, magaranttal, kagylóval, narancscsal, rizszel, szardellával, teknősbékával, szőlővel, mazsolával stb. efféle tárgyakkal való kereskedelemre nézve. (Hsz. 12. §.)

Házalás kocsival. Az oly árumennyiséggel való házalás, melynek továbbvitelére szekérfogat vagy teherhordó-állat kívántatik, tilos. (Hsz. 16. §.) Ennek megszegése: kihágás. (Hsz. 19. §.) *Közigazg. hatóság.*

Házalás külföldiek által kihágást képez. (Hsz. 19. §.) *Közigazg. hatóság.*

Házalás külföldi sajtótermékekkel, vagy az ilyenekre való előfizetés gyűjtése csak belügyminis-teri engedély mellett és ennek a helyi hatóságnál való bemutatása után van megengedve. (463/1873. bm. r.)

Házalni tilos a következő árukkal: 1. anyag- és fűszerárak, lepárolt olajok; 2. italul szolgáló mindennemű folyadék; 3. cukor, cukorneműek, csokoládé, mézeskalács és mindenféle csemege; 4. kenőcsök, tapaszok és általában emberek és állatok számára való mindenféle egynevű és vegyített gyógyszer; 5. mérgek; 6. higany és dárdany; 7. higany-, dárdany- és ólomkészítmények; 8. robbanó anyagok és szerek; 9. ásványsavak; 10. drágakövek, arany- és ezüst-tárgyak, új, régi, törött, földolgozott vagy fel nem dolgozott, vert vagy veretlen állapotban, ércekben vagy kiolvasztva, bárminemű fémből való váltópénzek; 11. egyházi ékszerek és diszitmények; 12. katonai ruhadarabok és mindennemű fegyverek; 13. sorsjegyek, igérvények és részletivek; 14. irodalmi és művészeti művek, ugymint: könyvek, nyomtatványok, képek, szobrok, mellszobrok; 15. államegyedárusági tárgyak. (Hsz. 12. §.) E tilalmak megszegése kihágás. (Hsz. 19. §.) *Közigazg. hatóság.*

Házaló-könyv. A házaló-könyv 42 lapoldalt tartalmazó magyar és német szöveggel ellátott, kemény fedelű, 19 cm. magas és 12,5 cm. széles könyvecske, melyet az alispáni hivatal állít ki. Az első oldal tartalma a következő:



No. sz.

Házaló-könyv

Für részére.

Vezeték- és keresztnév }
Tauf- und Zuname }

Hazája és születéshelye }
Vaterland und Geburtsort }

Állandó lakása és illetőségi helye }
Wohnort u. Zuständigkeits-Gemeinde }

Születési év }
Geburtsjahr }

Családi állapot }
Stand }

Vallása }
Religion }

Sajátkezű aláírás }
Eigene Unterschrift }

*) Ezen házaló-könyv utlevél, s illetőleg igazolási jegy helyét nem pótolja.

A 2. oldal a házaló személyleírását, a 3. oldal a házaló-könyv érvényességi idejét, az országot, melyre érvénynyel bír és azon városok jegyzékét, melyekben a házalás tiltva van, a 4. oldal a házalást képező árukat, az 5. oldal a házaló segéd

nevét és származványát, a 6. oldal ugyanannak személyleírását tartalmazza. A 7—35. oldal láttamo-
zásra szánt üres lapok, a 36—41. oldal a házalási
szabályok kivonatát foglalja magában, míg a 42-ik
oldalon a kiállítási záradék és a kiállító hatóság
pecsétje és aláírása foglal helyet.

Házaló-kereskedés tárgyát képező áruk.
Házaló-kereskedés tárgyát csak oly áruk képezhetik,
melyek a közös vámterületről származnak és bélyeg-
gel, valamint a szerzést igazoló kimutatásokkal van-
nak ellátva. (Hsz. 12. §.)

Házasságkötés akadály esetén. Azon polgári
tisztviselő, aki tudja, hogy valamely akadály forog
fenn, vagy hogy a házasságnál való közreműködése
nem jogosult és a házasság megkötésénél közre-
működik: kihágást követ el. Ugyancsak kihágást
képez a cselekmény, ha azt az illető gondatlanság-
ból követte el. (1894. XXXI. t.-c. 122. §.) Azon lel-
kész vagy vallási szertartásra jogosított más személy,
ki egyházi összeadásnál eljár, mielőtt a felek igazol-
ták volna, hogy a házasságot a polgári tisztviselő
előtt megkötötték, vétséget követ el. Ez a cselek-
mény azonban nem büntethető, ha az egyházi
összeadás az egyik félnek közel halállal fenyegető
betegségében történt. (Ugyanaz 123. §.) Aki akadály
vagy érvénytelenségi ok ellenére tudva köt házassá-
got: vétséget követ. (Ugyanaz 124. §.) L. Családi
állás elleni büntett és vétség alatt is.

Házasságtörés, ha a miatt a házasság fel-
bontása vagy az elválás jogerejű ítélet által ki-
mondott: vétséget képez. (Btk. 246. §.) *Kir. Járás-
bírósg.*

Ház- és személykutatás. Tettenkapás esetében
a járőr a büntett vagy nem csupán pénzbüntetéssel
büntetendő vétség gyanújával terheltnek házáat, laká-
sát, valamint az általa birt, illetőleg használt más
helyiségeket és a bennök talált tárgyakat, abban az
esetben pedig, ha a tettenkapott a bűncselekményt
másoknak a házában, lakásában vagy egyéb helyi-

ségeiben követte el, vagy üldözés közben a most
említett helyiségekbe menekült, vagy őt ott fogták
el — az utóbb felsorolt helyiségeket is — az elren-
delésre jogosított hatóság határozata nélkül átkutat-
hatja, ha alaposan vélelmezhető, hogy az átkutatás
a tettes vagy részes kézrekerítésére vagy bizonyíték
felfedezésére vezet. Ezenfelül a járőr másoknak
házát, lakását vagy egyéb helyiségeit is átkutathatja,
ha: a) megszökött fogoly kézrekerítése végett szük-
séges; b) a járőr segélykiáltásra jelent meg; c) ha
a házzal vagy a helyiséggel rendelkező kívánja, de
az utóbbi esetben is csak azon helyiségekben telje-
síthető házkutatás, melyek kizárólag annak rendel-
kezése alatt állanak, ki által a járőr behivatott és
csakis azokkal szemben, kik a behívónak családjá-
hoz és háztartásához tartoznak, vagy akik a lakás-
sal rendelkező által ott a lakásban akkor elkövetett
büntetendő cselekménnyel vádoltatnak; d) a házzal
vagy a helyiséggel rendelkező rendőri felügyelet
alatt áll, illetőleg a csendőrség előtt mint szokásos
büntettes ismeretes, vagy elővezettetése, illetőleg
elfogása el van rendelve. Végül korcsmák, csárdák,
kéjházak és azok a nyilvános, vagy a közönségnek
nyitva álló helyiségek, melyekben tiltott szerencse-
játékokat tiznek, vagy amelyek büntettesek rendszerinti
rejtekhelyétől szolgálnak és pedig kihágás esetében
is bírói határozat nélkül, bármikor átkutatathatók.
(Szigu. 120. §.) A fentebb meghatározott esetekben
is azonban a házkutatás a csendőrség által önállóan
csak akkor tartandó meg, ha veszély van a késede-
lemben és tartani lehet attól, hogy addig is, míg az
illetékes hatóság intézkedhetik, a terhelt megszökik,
vagy a keresett tárgynak nyoma vész. Azon esetben
tehát, ha jelenségek vagy biztos gyanuok szólnak
amellett, hogy valamely házban vagy helyiségben
büntett vagy vétség elkövetésével gyanúsított egyén
van elrejtőzve, vagy ha azokban olyan bűnjелек
vagy tárgyak vannak, melyeknek kézrekerítése vagy
megtekintése fontossággal bír, első kötelessége a

csendőrségnek fenti esetekben puhatolódzás, megfigyelés és észleletek alapján lelkiismeretesen meggyőződést szerezni, valjon forog-e fenn elegendő gyanuok és veszély a késelemben a házkutatás rögtöni megtartására? Ha igen, az általa megtartandó, de még az esetben is a csendőrség — a mennyiben lehetséges — a lehető legrövidebb uton értesitse a házkutatás szükségéről a községi előjáróságot és igyekezzék arra, hogy az előjáróságnak két tagja a házkutatás alkalmával jelen legyen. Ha pedig a csendőrség a házkutatást nem tartja halaszthatatlanul sürgősnek, a legrövidebb uton tegyen jelentést a legközelebb levő vizsgálóbírónál, illetőleg, ha a járásbírósnak közelebb van, az utóbbinál, vagy a közelebb fekvő főszolgabírósnál, törvényhatósági joggal felruházott vagy rendezett tanácsu városokban pedig a városi rendőri hatóságnál és egyidejűleg lehetőleg intézkedjék, hogy a hatósági tag megjelenéseig a házkutatás alá veendő helyiségből senki meg ne szökhessék és onnan tárgyak el ne vitethessenek, vagy ha ezek megtörténnének, erről hitelt érdemlő tanúság legyen szerezhető. (Szlgu. 121. §.) A csendőrség által külön felhívás vagy megkeresés, illetőleg külön hatósági elrendelés nélkül is *átvizsgálhatók* azon elfogott, elfogandó vagy elővezetendő egyéneken, vagy annak közvetlen birlalatában levő ruhák és egyéb tárgyak, akit büntett vagy fogházbüntetéssel büntetendő vétség nyomatékos gyanuja terhel: 1. ha vagy valószínűség szerint fegyvert, támadásra vagy ölésre alkalmas eszközt vagy szert, bünjelt, gyanus vagy bizonyítékul szolgáló tárgyat rejt magánál; 2. ha a bekisérendő vagy előállítandó egyén öngyilkosságot kísérelt meg vagy ilyenek elkövetésével fenyegetődik; 3. ha rendőri felügyelet alatt áll, vagy a csendőrség előtt szokásos büntetteskép ismeretes. A csendőrség által felhívásra, megkeresésre, nyomozólevél vagy elfogató parancs alapján, illetőleg saját kezdeményezésből elfogott és hatóság elé kísérendő

egyénnek ruhái és egyéb tárgyai ezenfelül átvizsgálhatók oly célból, hogy meggyőződés szereztessek: nincsenek-e nála szökésre vagy ennek elősegítésére szolgáló eszközök vagy fegyverül használható tárgyak? (Szlgu. 122. §.) Ha a járőr a fentebb felsorolt esetekben házkutatást fogatosít, illetőleg, ha az elfogott vagy előállítandó egyéneken levő ruhákat átvizsgálja, a törvénynek következő rendelkezéseit kell szem előtt tartania: A házkutatás és átvizsgálás lehetőleg két tanúnak és pedig, amennyiben lehetséges, községi előjárósági tagoknak vagy közegeknek jelenlétében, a lehető legnagyobb kimélettel és rendszerint csak akkor fogatosítandó, midőn az illető a kivánt tárgy előadására, illetőleg a keresett egyén hollétének tudatására eredmény nélkül szólított fel. Mellőzhető az előleges felszólítás, ha az illető a csendőrség előtt szokásos büntetteskép ismeretes, ha a késelelem veszélylyel jár, vagy ha a közönség számára nyitva álló helyiség kutatandó át. A házkutatás rendszerint a házzal vagy helyiséggel rendelkezőnek vagy megbizottjának jelenlétében fogatosítandó. Ha az, aki ellen a házkutatás fogatosítandó, távol van és megbizottja sincs jelen, felnőtt családtagjai vagy szomszédjai közül kell valakit meghívni. Ez utóbbi a házkutatás fogatosításánál mindazokat a jogokat gyakorolhatja, melyek azt illetik, aki ellen a házkutatás fogatosítandó. Házkutatásoknál a gyanusított (terhelt) védője jelen lehet. Egyebekben a csendőrségi szolgálati utasítás — eltekintve a „Tanúk kikérdezése“ alatt foglalt azon rendelkezésnek, hogy a védő mint tanu nem kérdezhető ki arra nézve, amit terhelt vele mint védőjével tudatott — a védőnek sem enged több jogot annál, amennyi a terheltten kívüli álló harmadik személyt megillet. A járőrnek a házkutatás alkalmával csak akkor szabad zárt helyiséget vagy készüléket feltörni vagy zárat felnyitni, ha sem a velők rendelkező, sem megbizottja nincs jelen, vagy ezek a felnyitást megtagadták. Ha a feltörés

vagy felnyitás a tulajdonosnak vagy megbizottjának távolléte miatt történt, az illető helyiség vagy tárgy a kutatás megtörténte után ismét elzárandó. A fenti 120. §. esetében a házkutatás bármikor megkezdhető és foganatosítható. Ha a járőr házkutatás vagy átvizsgálás alkalmával tárgyakat vesz őrizet alá, erről külön jegyzéket készítsen s azt vagy az érdekeltekkel, vagy a tanukkal, illetőleg a községi előjáróságnak a házkutatásnál közreműködött tagjaival vagy közegeivel is irassa alá. Az őrizet alá vett tárgyakat, a mennyire minőségük engedi, külön borítékba vagy megfelelő tartóba kell tenni és a járőr tagjainak, továbbá — a lehetőséghez képest — a jelen volt községi előjárósági tagoknak vagy közegeknek, továbbá az érdekeltnek, illetőleg megbizottjának vagy a meghívott családtagnak vagy szomszédnak pecsétjével is le kell zárni. A járőr a tárgyakat rendszerint magával viszi, esetleg megőrzésük iránt másként intézkedik. (Szlgu. 123. §.)

Megtartott házkutatás, valamint a ruhák és tárgyak átvizsgálása a „Jelentés“-ben, „Értesítés“-ben vagy „Tényvázlat“-ban mindenkor felemlítendő és kiemelendő: hogy a házkutatás és átvizsgálás mikor, hol, kinél, miért, kiknek jelenlétében foganatosított, továbbá felsorolandók mindazok a helyiségek, tartályok és tárgyak, melyekben kutatás tartatott, végül a kutatás eredménye is részletesen leirandó. Ha a házkutatás és átvizsgálás alkalmával bűnjelek vagy gyanús tárgyak vétettek őrizet alá, az őrsparancsnokság azokat a jelentésben részletesen egyenként és oly jelzéssel sorolja fel, hogy azoknak egyedisége, minősége, tehát azonossága és miként történt megtalálása iránt kétely ne foroghasson fenn. E célból különös figyelemmel kell lenni a tárgyaknak netalán létező olyan jeleire vagy jellegére, melyek azoknak azonosságát kétségen kívül helyezik. Ha a házkutatásnál vagy a ruhák átvizsgálásánál tanuk egyáltalában nem voltak alkalmazhatók, e körülmény és annak indokai a „Jelentés“-ben, „Értesítés“-ben vagy „Tényvázlat“-ban

külön kiemelendők. (Szlgu. 124. §.) Ha a vizsgáló- vagy kiküldött bíró, illetőleg a járásbiróság, vagy a főszolgabíró, vagy más rendőri hatóság házkutatást, személymotosztást vagy lefoglalást rendelt el és annak foganatosítására a csendőrséget hívta fel, illetőleg kereste meg, ezen felhívás, illetőleg megkeresés foganatosításánál a fent leírt 123. §. rendelkezéseit megfelelően kell alkalmazni. A fentebb felsorolt hatóságok által elrendelt házkutatást a járőr csak reggeli hat órától esti kilenc óráig foganatosíthatja. A megkezdett házkutatás este kilenc óra után is folytatható. Az ilyen esetekben a lefoglalás, házkutatás és személymotosztás foganatosítása előtt az azt elrendelő határozat annak, ki ellen e cselekmények elrendelve vannak, esetleg megbizottjának, illetőleg a meghívott családtagnak vagy szomszédnak kihirdetendő. (Szlgu. 136. §.)

Házi állatok behozatala külföldről. Házi állatok behozatala vagy átvitelénél a marhaleveleken igazolva kell lennie annak, hogy az állatok olyan helyről jönnek és olyan vidéken hajtattak át, hol 30 kilométernyi kerületben ezen állatokra veszélyes, ragadós betegség nem létezik. (Árt. 6. §.)

Házi jog megsértésének vétsége. Azon közhivatalnok, aki hivatalos hatalmával visszaélve, törvényellenesen valakinek lakásába, üzlethelyiségébe, az azokhoz tartozó vagy azokkal összeköttetésben levő helyiségbe vagy kerített helyre, a lakónak vagy a lakással rendelkezőnek akarata ellen behatol, vagy abban benn marad, a házi jog megsértésének vétségét követi el. (Btk. 199. §.) *Kir. törvényszék.*

Házmotosztás fegyverjövédéki kihágás esetében nem eszközölhető. (30683. bm. r.)

Házőrző ebek tartása a laktanyában. L. Állatok tartása a laktanyában.

Hegyőrnek ki eskethető fel. L. Mezőőr.

Hegyőrök alkalmazása. Hegyőröket minden hegyközség köteles megfelelő számban alkalmazni. (Mgt. 74. §.)

Hegyőrök szolgálati jelvénye. L. Mezőőrök.

Helyes irányzás. L. Célzás gyakorlása.

Helyi és személyi ismeret. A csendőr köteles arra törekedni, hogy azon járásban, amelyben működni hivatott, lehetőleg beható és részletes helyi és személyi ismereteket szerezzen; mert ezek által szolgálati kötelességeinek teljesítése lényegesen könnyítettik. — *Helyi ismeret* alatt értendő: az őrskörletnek pontos ismerése a terep minősége tekintetében, az abban levő összes községeknek, helységeknek, nagyobb gyárak és más telepeknek, egyedül álló építményeknek és más tereptárgyaknak, szárazföldi és vízi közlekedéseknek (utaknak), erdőségeknek, ligeteknek, a biztonságra veszélyes egyének lakásainak, szálló és buvóhelyeinek vagy rejtekeinek, végre az őrskörlet őrsjáratonkénti beosztásának ismerete. — Szükséges, hogy a csendőr képes legyen magát mindezek felől könnyen, helyesen, gyorsan és oly biztosan tájékozni, hogy nappal és éjjel minden irányban a legrövidebb utat választhassa és azt is tudja, mely oldalról lehet az illető tárgyat, szükség esetében, legelőbb és legbiztosabban megközelíteni. — *Személyismeret* tekintetében a csendőr ismerje egyáltalában a lakosság számát az egész őrskörletben és az egyes községekben vagy helységeken, továbbá azok nemzetiségét, vallását, foglalkozását és életmódját, egyéb tulajdonságait, sajátságait és szokásait, különösen pedig mindazon személyeket, kik közhivataloknál vagy szolgálatuknál fogva a csendőrséggel érintkezésbe jönnek, továbbá azokat, kik a lakosságnál különös tekintélynek örvendenek vagy arra, illetőleg annak bizonyos osztályára vagy részére nagy befolyással bírnak, valamint azokat is, kik a lakossággal sokat érintkeznek, tehát sok dolog felől felvilágosítást adhatnak; végül pedig legfontosabb, a közbiztonságra nézve veszélyes egyéneknek, valamint azoknak ismerése, a kikkel az előbbieket érintkeznek. (Szlgu. 24. §.) — Helyi és személyismeretre a csendőrnek

a legkiterjedtebb mérvben van szüksége, hogy felelősségterhes és sokoldalú szolgálatának teljes mérvben megfelelhessen; ezeket tehát okvetlenül meg kell szereznie. Ebből kifolyólag minden csendőrnek őrskörletét akként kell ismernie, hogy éjjel-nappal, de a legsötétebb időben is, a legrövidebb vonalon képes legyen odajutni, a hova rendeltetett vagy szükségesnek látja. Ezért erdőt, szőlőt, mocsarat, nádas, folyót, hegyet, völgyet, barlangokat, rejtekhelyeket, utakat, ösvényeket, alutakat és csempészutakat alaposan ismerni és ezeken magát teljesen tájékoztatnia kell. (Á. sz. h. VII/22.) A csendőrnek őrskörletében föltétlenül ismernie kell a jómódu, értelmes és jóindulatu egyéneket, továbbá a közbiztonságra káros befolyással levő egyéneket. A jómódu, értelmes és jóindulatuak osztályába soroltnak az előkelőbb egyének, földbirtokosok, haszonbérlők, kereskedők, papok, tanítók, jobbmódu polgárok stb., kiknél a csendőr járőrködés alkalmával, megismerkedés céljából, magát tisztelettel bemutatni el ne mulassza. (Á. sz. h. VII/23.)

Helyi és személyi ismerete az őrsparancsnoknak. L. Őrsparancsnok helyi és személyi ismeretei.

Helyi ismeret. L. Helyi és személyi ismeret.

Helyi ismeret oktatása. L. Oktatása a helyi ismeretnek.

Helyi járőrök ellenőrzése. L. Járőrök ellenőrzése.

Helyi járőr-szolgalat segély- vagy felszólított szolgalat alkalmával. L. Segély-szolgalat alkalmával helyi rendészeti teendők.

Helyi rendészeti teendők segély- vagy felszólított szolgalat alkalmával. L. Segélyszolgalat alkalmával helyi rendészeti teendők.

Helyi rendészeti ügyekbe való beavatkozás. Helyi rendészeti és községi előjáróságok rendőri hatóságához tartozó ügyekben a csendőrség csak

felügyelő és a községi közegeket támogató tevékenységet van hivatva teljesíteni; mert a helyi rendészet kezelése elsősorban a község feladata, mely ezt saját közegei által teljesíteti. — A csendőrség a saját főfeladatától, tudniillik a közrend, csend, biztonság fentartásától vonatnék el, de a községgel és ennek közegeivel is szükségtelen összeütközésekbe keverednék, ha a községi rendészet ügyeibe a fent kijelölt mérvben felül beavatkoznék. Még fokozottabb mérvben áll ez a rendezett tanácsú városok helyi rendészeti és az ily városok rendőri hatóságának hatáskörébe a törvény által utalt egyéb rendőri teendőire nézve — Ha tehát a csendőrség, illetőleg a csendőrjárőr pl. községi utak, hidak, átjárók, megromgált vagy hiányos állapotát, meg nem óvott mélyedések létezését, kutak vagy itatók fertőzését, épületek, kályhák, kémények, tűzveszélyes állapotát stb. vagy egyáltalában a helyi rendészeti intézkedések egyéb hiányosságát, aggályos voltát, az ebbeli törvények vagy szabályok áthágását vagy mellőzését veszi észre, erről a községi előljáróságot, és pedig a járőr szóbeli uton, vagy a járőr jelentése alapján, az őrsparancsnokság szó- vagy írásbeli uton értesíti. Ha pedig a községi előljáróság az ily bajok orvoslására hajlandónak nem mutatkozik, vagy késedelmezést tanusít, erről a csendőr őrsparancsnokság a közigazgatási hatóságnak, rendezett tanácsú városokban előfordult ily esetről az előljáró szakasparancsnokságnak tesz jelentést. — A csendőrség és így a csendőr járőrök is a községi előljáróságokat, ha ezek a reájuk háramló teendőket saját erejükből saját közegük által ellátni nem képesek, támogatni és segítségükre lenni kötelesek, nevezetesen nagyobb mérvű balesetek vagy elemi csapások alkalmából. — Egyáltalában pedig a községi előljáróságok, illetőleg azok közegei és a csendőrség között jó egyetértés tartassék fenn és ez által a kölcsönös támogatás, a melyre mindkét részből szükség van, biztosítsassék. (Szlgu. 69. §.)

Helyiség foglyok éjjeli megőrzésére. L. Fogoly éjjeli őrizete.

Helyszínén talált állapot feljegyzése. L. Nyomok biztosítása.

Hentes-iparnál vasárnap is végezhető: az elkészítés, elárusítás és szállítás déli 12 óráig. (14837/92 km. r.)

Hernyók irtása. Hernyóktól, illetve hernyófészkektől minden birtokos köteles, a fák rügyeinek fakadása előtt, legkésőbbben azonban március hó végéig, a belsőségeken, majorokban, szőlőkben, gyümölcsösökben és kertekben levő fáit és bokrait megtisztítani és az összegyűjtött hernyókat, hernyófészkeket és hernyótojásokat elégetni. (Mgt. 55. §)

Heti vásárokon vasárnap is eszközölhető: az elárusítás és szállítás délelőtt 10 óráig. (14837/92 km. r.)

Heveder — alsó — hossza. Az alsó hevedernek oly hosszúnak kell lennie, hogy csatjai a nyeregtalp alól kiálló pokrócra jussanak, a ló testét azonban sohasem érintsék. Az alsó heveder szerfölötti meghuzása igen ártalmas és gyakran heveder-sőt nyeregnyomást is idéz elő. (Kh. 26. p.)

Heveder — felső — meghuzása. A felső hevedert sohasem szabad az alsó hevedernél jobban, vagy épen akként meghuzni, hogy az utóbbi ráncokat kapjon, mert ez mindenestre nyereg- vagy heveder-nyomást okozna. (Kh. 27. p.)

Heveder-nyomás gyógykezelése. L. Beteg lovakkal eljárás.

Heveder-nyomás keletkezése. L. Beteg lovakkal eljárás.

Hiányos írásbeli dolgozatokkal való eljárás. L. Írásbeli dolgozatokkal, hiányosokkal, való eljárás.

Hidak biztonsága ellen elkövetett vétség. Hidnak, a fentartásra jogosított vagy kötelezett

által, az életbiztonságra veszélyes állapotban tartása, vagy a hatóság által az életbiztonság és közlekedésre nézve kiadott intézkedések nem teljesítése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 113. §.) *Közigazg. hatóság.*

Hidak, építés alatt állók, jelzése. Hidakon, melyek építés vagy javítás alatt állanak, az építési vállalat jeleket tartozik alkalmazni az utazó közönség figyelmeztetésére. (Kvt. 107. §.)

Hidakon való közlekedés. Három méternél nagyobb nyílású hidakon — kivéve a bolthajtásos hidakat — és minden javítás alatt álló hidon, a sebes hajtás tilos. Hidakon más járműnek előre-hajtani nem szabad. (Kvt. 107. §.)

Hidegben elalvás ellen minden erőből küzdeni kell; az éberség és test melegsége gyors mozgás által tartandó fenn. (Eá.)

Hidegben leülni tilos. (Eá.)

Hidegben szeszes italok élvezésétől óvakodni kell, mivel ezek lankadtságot és álmodást okoznak, mi könnyen megfagyást idézhet elő. (Eá.)

Hidegből melegbe való gyors átmenet káros következményekkel járhat, miért nem szabad hidegből jövet mindjárt a forró kályhához állani, hanem a dermedt tagok előbb mozgás és dörzsölés által felmelegítendő. (Eá.)

Hideg időben való táplálkozás. Hidegben bő táplálkozás és bor vagy sör mérsékelt élvezete ajánlható. (Eá.)

Hideg víz ivása nagy bőségben csak pihenés után van megengedve, akkor is lehetőleg borral vegyítve. (Eá.)

Higgadt megfontolása minden esemény fő- és mellékkörülményeinek. L. Portyázó szolgálat mikénti teljesítése.

Himlőoltás. Himlő elleni újraoltás eszközendő minden olyan állomáshelyen, a hol a himlőjárvány fenyeget vagy fellép, mindazon legénységi szemé-

lyeken, a kiknél kétségkívül meg nem állapítható, hogy utolsó sikeres beoltásuk óta öt év még nem telt el, vagy hogy ez időszak alatt himlőt állottak ki. Az oltás úgy eszközendő, hogy ez által a közbiztonsági szolgálat hátrányt ne szenvedjen, a régebben szolgáló csendőrök újraoltása tehát nem egyszerre, hanem egymásután eszközendő. A legénység az oltás előtt karjait tisztára mossa s tiszta inget öltön. (62241/IV. 1887. bm. r.) Mindazon csendőrök, a kiken beoltási vagy himlőhelyek nem állapíthatók meg, beoltandók, illetve újraoltandók. Az oltás rendszerint akkor fogantositandó, mikor a törvényhatóságok területén levő oltókörök orvosai az oltási eljárást az illető járásban végzik. Az őrsparancsnok köteles, midőn ezen oltási eljárásról értesül, a beoltandó és újraoltandó csendőrökkel és próbacsendőrökkel az oltó-bizottság előtt megjelenni és azokat beoltatni, illetve újraoltatni. — A beoltott legénység kiméletes foglalkoztatását a szerint kell megszabni, a mint és a meddig az az orvosi javaslat alapján szükséges. Az első ízben beoltottak, ha az oltás eredménye határozottan meg nem állapítható, újra beoltandók. Az oltások megtörténte és eredménye a szárnyparancsnoksághoz szolgálati úton bejelentendő. (Gku. 17. §. b.)

Hipnotizálás orvosi gyakorlatra nem jogosított egyéneknek tilos. A nagykorú egyén saját, a kiskorú vagy gondnokság alatt álló egyén szülei, gyámja, vagy gondnoka beleegyezése nélkül nem hipnotizálható. Az ez ellen vétők kihágást követnek el. (103816/94. bm. r.) *Közigazg. hatóság.*

Hirdetések melyek pénznek, bélyegnek vagy postajegynek tekinthetők. L. Érmek készítése.

Hirdetés, tiltott tartalmúnak, nyilvános kiáltása vagy közzététele, kihágást képez. (Kbt. 48. §.) *Ktr. járásbiróság.*

Hirdetmények értékpapirhoz hasonló. L. Értékpapirokhoz hasonló hirdetmények.

Hirdetmények kifüggesztése kompokon és hajókon. A rendőri intézkedéseket tartalmazó és a törvényhatóság első tisztviselője által aláírt hivatalos hirdetmények a kompon, illetve a hajóhidon és mindkét parton könnyen látható helyen kifüggesztendők. (Kvt. 108. §.)

Hirdetmények megrongálása. Hirdetmények, melyek a hatóságok által nyilvánosan közzététettek, szándékos megrongálása, olvashatatlanná tétele, vagy leszakítása, kihágást képez. (Kbt. 47. §.) *Közigazg. hatóság.*

Hirdetmények pénzjegyekhez hasonlóak. L. Pénzjegyekhez hasonló hirdetmények.

Hirlapárusító a hirlap címén és árán kívül egyebet nem kiabálhat és nem szabad, hogy a lapokat tolakodó módon kínálja. (1608/1897. bm. r.)

Hirlapokban való közreműködés. L. Sajtóban való közreműködés.

Hirlapok elárusítása és széthordása vasárnap egész nap meg van engedve. (14837/92. km. r.)

Hirlapok utcai árusítása csak hatósági engedély mellett eszközölhető. (1608/1897. sz. bm. r.)

Hitelben való bevásárlás a közgazdálkodás részére rendszerint kerülendő. Ha azonban, nagyban való bevásárlás céljából, hitel igénybe vétele célszerűnek mutatkozik, arra, indokolt jelentésben, a szakaszparancsnokság engedélye kikérendő. (Gku. 78/2.)

Hitelezési ügylet biztosításának tiltott módja. Aki kiskoruktól, vagy olyan személyektől, a kikre nézve a becsületszóval megerősített fizetési ígéret meg nem tartása állásuk elvesztését vonhatja maga után, uzsorát nem képező valamely hitelügyletből eredő kötelezettség teljesítését a becsület zálogával, becsületszóval, esküvel vagy hasonló kifejezésekkel ígérteti meg magának és ezen ígéretet az adós ellen bármely uton felhasználja: kihágást követ el. (Uzs. 17. §.) Ugyanezen kihágást követi el, aki a tény-

állást ismerve, az ilyen módon biztosított követelést megszerzi és a biztosítást az adós ellen érvényesíti. (Uzs. 18. §.) *Kir. járásbiróság.*

Hitel, korcsmai. L. Korcsmai hitel.

Hitszegésre való csábítás kísérletének feljelentéseért járó jutalomdíj. L. Jutalomdíj hitszegésre való elcsábításra tett kísérlet feljelentéseért.

Hivatalból üldözendő bűncselekmények nyomozása. L. Nyomozás hivatalból üldözendő bűncselekmények esetén.

Hivatali hatalommal való visszaélés büntette.

Azon közhivatalnok, aki a fegyveres erőt jogos indok nélkül alkalmazza, vagy beavatkozásra felhívja (Btk. 472. §.); ha a bíró vagy vizsgálóbíró olyan személyt, kinek ártatlansága előtte tudva van, bűnvádi vizsgálat alá helyez (Btk. 476. §.); azon közhivatalnok, aki azon célból, hogy a vádlottól, tanutól, szakértőtől vallomást vagy nyilatkozatot csikarjon ki, ezek valamelyike ellen, bármily törvényellenes kényszerezésköztt alkalmaz vagy alkalmaztat (Btk. 477. §.); azon közhivatalnok, aki hivatali hatalmával visszaélve, azon célból, hogy valakit a törvényes büntetés elől elvonjon, a büntető eljárás körül hivatali kötelességének teljesítését elmulasztja, vagy a büntető eljárás eredményének megghusítására célzó cselekményt vagy intézkedést tesz, továbbá azon közhivatalnok, aki ugyanilyen célból azon kötelességét, hogy a jogérvényes ítéletet végrehajtsa, nem teljesíti (Btk. 478. §.); hivatali kötelességének megtagadása, ha annak teljesítése két vagy több közhivatalnok összebeszélésének következtében tagadtatott meg (Btk. 481. §.) — a hivatali hatalommal való visszaélés büntetettét képezi. *Kir. törvényszék.*

Hivatali hatalommal való visszaélés vétsége.

Azon közhivatalnok, aki hivatala gyakorlatában valakit tetteleg bántalmaz, vagy bántalmaztat, amennyiben cselekménye súlyosabb beszámítás alá nem esik (Btk. 473. §.); aki hivatali hatalmával visszaél a végett, hogy valakit jogtalanul valaminek eltűrésére

vagy elhagyására kényszerítsen (Btk. 475. §.); aki hivatali állásában tudomására jött hivatalos tárgyalást, meghagyást, tudósítást vagy pedig hivatalos minőségben kezéhez jött iratot, tudva, hogy tartalmuk hivatali titkot képez, akár az állam, akár magánosok ártalmára, másokkal közöl vagy közzé tesz (Btk. 479. §.); azon közhivatalnok, aki hivatali kötelességének teljesítést megtagadja (Btk. 480. §.) — a hivatalos hatalommal való visszaélés vétségét követi el. *Kir. törvényszék.*

Hivatali sikkasztás büntette. Azon közhivatalnok, aki a hivatalánál fogva kezeihez letett, vagy kezelésére, illetőleg őrizetére bízott pénzt, vagy pénzértékkel biró más tárgyat elsikkasztja — a hivatali sikkasztás büntettét követi el. (Btk. 462. §.) *Kir. törvényszék.*

Hivatali sikkasztás vétsége. Ha a hivatali sikkasztás elkövetője a felfedezés megghiúsítása vagy megnehezítése céljából, a bevételek bejegyzésére vagy ellenőrzésére szolgáló könyvbe, számlába vagy jegyzőkönyvbe hamis tételt nem jegyzett be, vagy a bejegyzett tételt nem hamisította meg, valamely kezelési könyvet, számlát, jegyzőkönyvet vagy a sikkasztásra vonatkozó más okiratot vagy iratot meg nem semmisített vagy használhatatlanná nem tett és általában, ha a sikkasztással összefüggőleg más büntettet vagy vétséget nem követett el, amennyiben az elsikkasztott tárgy értéke a sikkasztónak óvadékpénzéből fedezhető volt — a cselekmény vétséget képez. (Btk. 464. §.) *Kir. törvényszék.*

Hivatali visszaélés vétsége. Azon közhivatalnok, aki azon célból, hogy valakinek jogtalanul hasznot vagy kárt vagy más sérelmet okozzon, hivatali eljárásában vagy intézkedésében kötelességét megszegi: a hivatali visszaélés vétségét követi el. Kisérlet büntetendő. (Btk. 471. §.) *Kir. törvényszék.*

Hivatalos egyének elfogása vagy elővezetése. L. Elfogása közszolgálatban vagy magánvállalatnál alkalmazottaknak.

Hivatalos vadászatban való részvétel vadászjegy nélkül. L. Vadászati adómentesség.

Hivatalos vadászatban lőhető vadak. Ragadozó vadakon kívül más vadat löni nem szabad. (Vsz. 22. §.)

Hivatalos vagy szolgálati hatalommal való visszaélés. Minden közszolgálatban alkalmazott egyén, aki a rábízott hatalommal vagy szolgálati állással valakinek kárára bármiképen visszaél, a visszaélés által büntettet követ el, akár önhasznosulás, akár egyéb szenvedély vagy mellékcélzat által csábította magát arra. (Katbt. 280. §.) Ezt követi el különösen minden közszolgálatban alkalmazott egyén, aki: 1. magát hivatalos vagy szolgálati kötelességének törvényszerű teljesítésétől eltántorítja; 2. hivatalos vagy szolgálati ügyekben valótlanról tanuskodik, hivatalos kiadványokban, szolgálati beadványokban valótlan tényeket ad elő; 3. hivatalos vagy szolgálati titkot veszélyes módon közöl, szolgálati felügyeletére bízott oklevelet elsikkaszt megsemmisít vagy valakivel kötelességellenesen közöl. Büntetés: 1—5, sőt 10 évig is terjedhető súlyos börtön. (Katbt. 380—382. §.) Az oly közszolgálatban alkalmazott egyén, aki az igazságszolgáltatásnál szolgálatát ugyan kötelességszerűen gyakorolja, de annak gyakorlása végett közvetlenül vagy közvetve ajándékot fogad el, vagy abból hasznot egyébként szerez vagy ígertet, valamint, aki magát azáltal általában hivatalos vagy szolgálati ügyei ellátásánál részrehajlásra csábítja: 6 hótól egy évig terjedő börtönnel büntetendő. (Katbt. 383. §.) „Kár“ alatt a hivatali vagy szolgálati hatalommal való visszaélés esetén nem csupán vagyoni hátrány, hanem általában minden jogsérelem értendő. Azon csendőrök, kik szolgálati eljárásuk közben gyanus egyéneket val-

lomásra bírás végett bántalmaznak, szintén e határozványok szerint büntetendők. (L. Pap Kálmán: „A katonai büntető és fegyelmi fenytőjog kézikönyve“ 73. l.)

Hivatáshoz nem tartozó tevékenységtől való tartózkodás. L. Csendőr hivatásához nem tartozó tevékenység.

Honvéd altisztek rendfokozata a csendőrséghez való felvételnél. L. Katonai altisztek rendfokozata a csendőrséghez való felvételnél.

Holttest boncolására, eltemetésére, a temetés helyére, a holttest kiadására, vagy annak más helyre vagy más községbe való szállítására fennálló szabályok megszegése: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 123. §.) *Közigazg. hatóság.*

Honvédelmi államtitkár laktanyába érkezése esetén követendő eljárás. L. Miniszterek.

Honvédelmi miniszter laktanyába érkezése esetén követendő eljárás. L. Miniszterek.

Honvéd igazolványok ellenőrzése. L. Katonai egyének igazolványainak ellenőrzése.

Honvédtisztek elhelyezése a laktanyában. L. Tisztek, közös hadseregbeliek, elhelyezése a laktanyában.

Horvát-Szlavon országok területének átlépése. L. Nyomozás horvát-szlavon területen.

Hozzá tartozó: a fel- és lemenő ágbeli rokonok és sógorok, a testvérek, unokatestvérek és ezeknél még közelebbi rokonok, az örökbefogadó és tápszülők, az örökbefogadott és tápgyermek, a házastársak és jegyesek, testvérek házastársai és házastársak testvérei. (Btk. 78. §.)

Hulla találása esetén követendő eljárás. Ha a csendőr utközben, vízben vagy bárhol holttestet talál, a legközelebbi környéket és a helyi viszonyokat is tüzetesen szemügyre venni és észleleteit, nevezetesen pedig azt is, hogy a hulla mily helyzetben találtatott pontosan feljegyezni tartozik;

a hullán vagy mellette talált ruházati és egyéb tárgyak pedig szintén pontosan számba veendőek és feljegyzendőek. Ha valaki a hulla közelében találtatik, tőle — ha ő épen nem is látszik gvanusnak — az eset és körülményeire nézve lehetőleg pontos adatok szerzendők s a folytatandó nyomozásnál egyáltalában mit sem szabad elmulasztani, ami a halál okára és módjára nézve a hatóságnak bármi felvilágosítást nyújthatna. A hullának egyelőre a talált helyzetben való biztos megőrzése végett szükséges intézkedések is megteendőek. Ha azonban a hullának változatlan állapotban való megőrzése azon a helyen, ahol találtatott, nem biztosítható, vagy a hullának a feltalálás helyéről való eltávolítása más fontos okból elkerülhetetlen szükséges, akkor arról kell gondoskodni, hogy a hulla a legközelebbi községi előjárósághoz, városokban a rendőrhatósághoz olyképen szállíttassék, hogy azon a szállítás által vagy közben sérülések vagy egyéb változások ne keletkezzenek és hogy az a községi előjáróságnál, vagy rendőri hatóságnál biztosan és változatlanul megőriztessék. Ha a körülményekből bizton megállapítható, hogy a halál nem idéztetett elő büntetendő cselekmény által és az elhalt nem ismeretlen egyén, csak a közigazgatási hatóságnak, más esetben azonban ezen felül az illetékes kir. ügyészségnek, ha pedig járásbiróság közelebb van, ennek kell jelentést tenni. Ezek a jelentések sürgős esetben közvetlenül a járóvezető vagy egyes csendőr által, esetleg szóbelileg, vagy távirat, távbeszélő útján teendőek meg. (Szlgu. 55. §.)

Husnak magasabb árban, csekélyebb súlyban vagy rosszabb minőségben való eladása, mint azt az iparhatóság megállapította: tulajdon elleni kihágás. (Kbt. 138. §.) *Közigazg. hatóság.*

Husneműek árának ki nem függesztése, ha azt az iparhatóság elrendelte, tulajdon elleni kihágás. (Kbt. 137. §.) *Közigazg. hatóság.*

Husvizsgálat. Az egészséges marhahus élénk vörös színű, tapintva kemény és ruganyos. az ujj alig nedvesedik meg tőle, de sajátságos, nem kellemetlen, szaggal bír. A régi vagy beteg állattól eredő hus halvány vagy sötétvörös, kellemetlen, dohos szagu és e szag a megmelegített késre is ráragad; tapintata nyirkos, petyhüdt és vizenyős. (Eá.)

Hütlén kezelés büntette. Ha a hütlén kezelés (1. hütlén kezelés vétsége) azon célból követtetik el, hogy a tettes magának vagy másnak jogtalanul vagyoni hasznot szerezzen. (Btk. 163 §.) *Kir. törvényszék.*

Hütlén kezelés vétsége. Aki idegen vagyon kezelésével, gondozásával vagy felügyeletével van megbizva és ezen minőségben annak, kinek érdekeit előmozdítani kötelessége, tudva és akarva, vagyoni kárt okoz: a hütlén kezelés vétségét követi el. (Btk. 361. §.) *Kir. törvényszék.*

Hütlén kezelés vétségeért a bünvádi eljárás csak akkor indítható meg hivatalból, ha azt gyám-, gondnok-, zár-, tömeg- vagy alapítványi gondnok, végrendeleti végrehajtó, valamely részvénytársulat vagy szövetkezet igazgatóságának vagy felügyelőbizottságának tagja, vagy általában olyan személy, ki idegen vagyon kezelésével hatóságilag meg van bizva, vagy arra hatóságilag fel van hatalmazva, hivatása, illetőleg megbízása körében követi el. (Btk. 382. §.)

Hütlenség büntette. Hütlenség büntettét követi el: 1. aki valamely külhatalom kormányával szövetkezik vagy azzal közvetlenül vagy közvetve érintkezésbe bocsátkozik a végből, hogy azt a magyar állam vagy az osztrák-magyar monarchia elleni ellenségessé cselekményre bírja, valamint az, aki valamely külhatalmat az osztrák-magyar monarchia ellen háborúra indítani törekszik (Btk. 141. §.); 2. aki a hadüzenet megtörténte vagy a háboru kiütése után az ellenség katonai szolgálatába lép (Btk. 143. §.); 3. aki valamely várat, várost, erdőt, megerősített

helyet, partot, szorost vagy katonai állomást, fegyver-, szer- vagy élelmitárt, hajót vagy az osztrák-magyar haderőhöz tartozó tisztet vagy katonát az ellenség hatalmába juttat vagy e célra az ellenséggel egyetért; 4. aki valamely hadi művelet, tábor, vár vagy erőd tervét az ellenséggel közli; 5. aki az ellenségnek a magyar állam vagy az osztrák-magyar monarchia területére jutását, vagy azon való előhaladását elősegíti; 6. aki az ellenséget pénzzel, továbbá fegyveres erejének, hadi szereinek, vagy hadserege élelmi eszközeinek szaporítása, vagy azok beszerzésének könnyítése által segíti; 7. aki az osztrák-magyar monarchia fegyveres erejéhez tartozó személyek hűségének megingatása által az ellenségnek segítségére van; 8. aki az osztrák-magyar monarchia haderejének fegyver-, szer- vagy élelmi tárat vagy pedig az osztrák-magyar fegyveres erő kárára, vagy az ellenség előnyére valamely hidat, töltést, gátat, vaspályát, utat felgyújt, felszakít, megrongál vagy egyébként használhatatlanná tesz; 9. aki az osztrák-magyar haderő állásáról, állapotáról, vagy mozdulatáról az ellenséget értesíti, az ellenség kémjét vagy kémszemlére kiküldött katonáját elrejt, vagy annak célja kivitelére vagy menekülésére segélyt vagy tanácsot ad; 10. aki a fentiekben meghatározott valamely cselekményt az osztrák-magyar monarchia szövetségeseinek területére nézve, vagy ennek haderejével közösen működő ellen követi el. (Btk. 144. §.); 11. akinek hivatalánál vagy különös megbízásánál fogva, vagy erőszak, lopás, sikkasztás vagy csel által (Btk. 147. §.) a magyar államnak vagy az osztrák-magyar monarchia másik államának biztonságát vagy más fontos érdekeit illető titkos okirat, adat vagy tudósítás birtokába, illetőleg tudomására jutván, azt közvetlenül vagy közvetve az ellenséggel közli. (Btk. 146. §.) *A budapesti, illetőleg maros-vásárhelyi törvényszék, illetve a kir. ítélőtáblák székhelyén működő esküdtbiróság.*

Hypnotizálás. L. Hipnotizálás.

I

Idegenek megfigyelése. L. Utasok megfigyelése.

Idegenek távoltage a csendör-járórtól. Járőrök alkalmával, különösen ismeretleneket, a járőr magához közel ne bocsásson, mivel könnyen megrohanhatnák. A járőr általában minden percben, különösen éjjel, megtámadtatásra, de támadásra is mindenkor készen legyen. (Á. sz. h. VII/17.)

Idegen nemzeti jelvények használata. Aki idegen nemzeti színeket, cimert vagy zászlót bármily alkalommal és bármily ürügy alatt nyilvánosan használ: kihágást követ el. (62693/85. bm. r.) *Közigazg. hatóság.*

Idegen őrsbeli csendörök által az étkezésért fizetendő hányad. L. Járőrök étkezése az őrsön.

Idegen őrsbeli csendörök élelmezéssel való ellátása. L. Járőrök étkezése az őrsön.

Idegen szakasz területén nyomozó járőr jelentése. Ha járőrök idegen szakaszok területén nyomoznak vagy üldöznek, esetleg egyébként szolgálatilag fellépnek, a járőrvezetők az illető szakaszparancsnokságnak szolgálati jeggyel rövid jelentést tenni tartoznak. Pl. „Lopott lovak után N. felé nyomozunk.“ (Á. sz. h. VII/36.)

Idegen személyek az őrsök közigazdálkodásában rendszerint nem vehetnek részt. (Á. sz. h. XV/7.)

Idegen területre való jogosulatlan menetel, azon jogtalan átjárás és onnét felhívásra el nem

távozás; továbbá tilalmi jelzéssel ellátott idegen területre jogosulatlan menetel, azon való jogtalan átjárás, amennyiben a cselekmény más vagyonának megrongálását nem képezi: mezőrendőrségi kihágás. Eljárás károsult fél indítványára. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*


Idegen vadász-jegy használata. L. Vadász-jegy, idegen, használata.

Ideiglenesen nyugdíjazott csendör-legénység nősülése. Ideiglenesen nyugdíjazott csendör-legénység csak az illetékes csendör-kerületi parancsnokság engedélye alapján köthet házasságot. (42434/1886. hm. r.)

Ideiglenes vezényeltetésnél járó illetékek. Ideiglenes vezényeltetése alkalmával a csendörnek, ha közétkezésben nem részesülhet, rendes illetékein kívül, vezényelési pótdíj jár és ha a csendör-laktanyában el nem helyezhető, átvonulási szállásra is van igénye. — A nagy hadgyakorlatokhoz (tábori csendörök kivételével), árvizveszély vagy járványok esetében történt kirendelések és egyéb összpontosítások alkalmával, midőn a legénységre nagyobb feladatok hármlanak s ennél fogva az élelmezés költségesebb, a vezényelési pótdíj abban az esetben is engedélyezhető, ha a legénység rendes közétkezésben részesül. Hasonló alkalmakból az összpontosított legénység vezényelési pótdíja 50⁰/₀-al fel is emelhető. Ha nős egyén állomáshelyéről olyképen vezényeltetik el, hogy nejét vagy anyátlan gyermekeit visszahagyni köteles és ezen vezényeltetés alatt étkezési pótlékot nem élvez, nejenek, illetve családjának, az élvezett szálláson kívül, naponta 80 fillérből álló élelmezési járandóságra van igénye. (Illsz. 42/2.)

Ideiglenes igazolvány. Az elsőfoku iparhatóság által állittatik ki iparossegédek részére, illetékeségi helyük megállapításáig. Az ideiglenes igazolvány 4 oldalas ívből áll. Magassága 29 cm., szélessége 23 cm.

Az első oldal tartalma a következő:

szám.	
	
Ideiglenes igazolvány	
..... hogy állítólag
születésü és	illetőségü..... éves
<p>vallásu, mai napon alólirt iparhatóságnál munkakönyv kiállítása végett jelentkezett, de miután illetékességi helyét kimutatni képes nem volt, a iparhatóság megkerestette, hogy nevezett részére illetékességi bizonyítványt állíttasson ki és azt ide haladéktalanul küldje meg.</p> <p>Addig, míg az említett intézkedés eredményre vezetne, fennevezett feljogosítatik, hogy területén munkába léphessen, munkába léptét, valamint abból kilépését ezen iparhatóságnál személyesen bejelenteni tartozván.</p> <p>Kelt..... 1..... n.</p> <p>..... mint elsőfoku iparhatóság.</p> <p>Ezen ideiglenes igazolvány tulajdonosának személyleírása:</p>	
Termete	Fogai
Arca	Haja
Szeme	Szakála
Szemöldöke	Különös ismertető jelei
Orra
Szája	Foglalkozása
<p>Ipart. végreh. rend. 13. minta. Ezen ideiglenes igazolvány 15 kros bélyeggel ellátandó.</p>	

A 2. és 3. oldal fejrovata:

A munkaadó neve és lakása	A munkába lépés napja	A segéd (gyári munkás) foglalkozása	A munkából kilépés napja	Munkabér	A munkaadó		Az iparhatóság igazolása a munkaviszonyban beállott változásról
					által tett bejegyzés kelte év, hó, nap	sajátkezű aláírása	

Időleges nyugalomba helyezett csendörlegénység felügyelete. Az örsparancsnok köteles az örskörletben tartózkodó időleges nyugállományban levő csendör-legénységet magatartás és egészségi állapot, illetve ennek megfelelő életmód tekintetében megfigyelés alatt tartani és az ez irányban netalán észlelt lényeges hátrányosságokat a csendör-kerületi parancsnokságnak bejelenteni. (30888/XVI. 1893. hm. r.)

Időszaki és egyéb beadványok kiselejtítése az örsök részéről egy év lejártá után eszkozlendő. (45361/IV. 1886. hm. r.)

Ifjúkorúak büntetlensége. L. Gyermekek büntetlensége.

Igavonó állatoknak külföldről való bebocsátása. Szekerek és kocsik elé fogott állatok, rendes körülmények között, marhalevél nélkül bocsáthatók be az országba. (Art. 7. §.)

Igazolása az ellenőrzésnek. L. Ellenőrzés igazolása.

Igazolások az őrzjáratlapon. L. Őrzjáratlapon. **Igazoló-jegy.** Az igazoló-jegy, mely a szolgabírói hivatal által lesz kiállítva, csak az osztrák-magyar monarchián belül bír érvénnyel, még pedig egy év tartamára és bárkinek igazoló okmányként szolgál. Kemény papirból készült 15 cm. magas és 10 cm. széles alaku.

Igazolvány a csendör legénység részére. Minden csendör és altiszt, nemkülönben a növedékbe vett csendörlegénység (próba csendörök az első elméleti kiképzés után) a szárnyparancsnokság által.

„Igazolvány“-nyal láttatik el, mely az anyakönyvi lap adataiból állítandó ki. — A külszolgálatot teljesítő legénység ezen igazolványt a „Jegyzék könyvecske“ borítékának belső oldalára két kapocszeggel ráerősíti és szolgálatba magával viszi. — Az igazolvány a csendőr legénységnek személyes igazolásul szolgál, állandó jellegű s így minden áthelyezéskor magával viendő. — A végleges fogytékba jövő legénységtől az igazolvány átveendő és azonnal megsemmisítendő. (Függ. D.)

Igazolvány a tűzifa piaci áráról. Minden kikülönített őrsön, melynek laktanyájában nős csendőr családja számára férhely van, az őrsparancsnok által minden harmadik évben, a kemény tűzifa október hó elején fennálló piaci áráról, igazolvány szerzendő be és ugyanazon hó 15-ére a szárnyparancsnoksághoz beküldendő. Ha az igazolványban feltüntetett és az előző évek faárai között áremelkedés mutatkozik, ez az igazolvány megjegyzés rovatában kellőleg indokolandó. A puhafa ára az igazolványban csak akkor tüntetendő fel, ha az illető állomáson kemény tűzifa nem kapható. (Gku. 32. §.)

Igazolvány az igényjogosultságról. Azon altisztek számára, kik valamely fentartott szolgai vagy hivatalnoki állás elnyerésére, a kiszolgált altisztek alkalmazásáról szóló törvény értelmében, igényt szereztek, a honvédelmi minister igazolványt állít ki. (1873. II. t.-c. 7. §.)

Igazolvány elvesztése. Az igényjogosult altiszt, ha igazolványát elveszti, ezt az előljáró parancsnokságnál azonnal bejelenteni tartozik. (13566/IV. hm. r.)

Igazolvány kiadása iránti folyamodvány. Az altisztek igényjogosultságuk elismerése és az igazolvány kiadása iránt szabályszerű hivatalos uton folyamodnak. (13566/IV. hm. r.)

Igazolvány kisorsolt katonai lovak számára. L. Kisorsolt katonai lovak igazolványa.

Igazolvány könyöradománygyűjtéshez. L. Könyöradomány-gyűjtés.

Igazolvány munkások számára. L. Munkás-igazolvány.

Igazolványok kiállítása csendőrség által. L. Bizonyítványok kiállítása csendőrség által.

Igazságszeretet. L. Csendőr igazságszeretete.

Ígény a szolgálatban tönkrement ruházat értékének megtérítésére. L. Szolgálatban tönkrement ruházat értékének megtérítésére való igény.

Ígény a tömegre. L. Tömegre való igény.

Ígény a tömegtöbbletre. L. Tömegtöbbletre való igény.

Ígény a tömegvagyonra. L. Tömegvagyonra való igény.

Ígényjogosultak jelentkezése a posta- és távirda segédtszti tanfolyam hallgatására. L. Posta- és távirda segédtszti tanfolyamhoz való jelentkezés.

Ígényjogosultak kinevezése irnoki állásra a bíróság és ügyészséghez. A kinevezés csak három havi próba-szolgálat után történik. (3022/93. im. r.)

Ígényjogosultak napi dija a posta- és távirda segédtszti tanfolyam hallgatása idejére. L. Posta- és távirda segédtszti tanfolyamhoz való jelentkezés.

Ígényjogosultak részére fentartott állomások: 1. Minden hivatalozolgai, alsóbbrendű felvigyázói és hivatalnoki állás az állam-, a közös- és m. kir. miniszteriumoknál, a fiumei m. kir. kormányzóságnál, a törvényszékeknél, bírósági és egyéb hivataloknál, fegy- és más olyan intézeteknél, melyek egészben vagy részben államköltségen tartatnak fenn; 2. ugyanezen állomások a köztörvényhatóságoknál felerészben; 3. minden a hivatal és iroda-szolgai s az alsóbb rendű felvigyázói és kezelési szolgálat körébe tartozó állomások az állam által javadalmazott vagy biztosított azon vasuti, gőzhajózási és egyéb vállalatoknál, melyek jövőre engedé-

lyeztetni fognak, vagy a melyek már engedélyezettek és alapszabályaiknál, engedélyokmányaiknál fogva vagy egyébképen, kötelezve vannak a szolgálati állomások betöltésénél kiszolgált altiszteket figyelembe venni. (1873. II. t.-c. 4. §.) 4. a rendőrségi és pénzügyőrségi állomások (1873. II. t.-c. 5. §.)

Igényjogosultak részére fentartott állomások a posta-, távirda- és távbeszélőnél. L. Postai állások igényjogosultak számára.

Igényjogosult folyamodványának beadása. Az igényjogosultsággal bíró altisztek alkalmazás iránti folyamodványaikat az illető hatóságnál, intézetnél vagy vállalatnál adják be és pedig azok, akik a katonai kötelékből már kiléptek közvetlenül, akik még szolgálatban állanak, a megszabott szolgálati uton. (1873. II. t.-c. 8. §.)

Igényjogosult folyamodványának bélyegmentessége. Az igényjogosultak igazolványai és alkalmaztatásukra vonatkozó folyamodványaik, mellékleteikkel együtt, bélyegmentesek. (1873. II. t.-c. 18. §.)

Igényjogosult folyamodványának felszerelése. Minden alkalmazást kérő köteles az igényét tanúsító igazolvány előmutatásán kívül, testi alkalmas voltát és a kért állomáshoz megkívántató képességét, valamint azt is kimutatni, hogy a magyar állam területén honpolgári joggal bír. (1873. II. t.-c. 12. §.)

Igényjogosult folyamodvány mellékleteinek másolatban való beadása. Az igényjogosultak folyamodványainak összes mellékletei hiteles másolatokból is állhatnak, azonban az ilyen igazolványt tartozik az igényjogosult sajátkezű névátírásával is ellátni. (13566. IV. hm. r.)

Igényjogosult illetékei próbaszolgalat céljából történt szabadságolás esetén. L. Igényjogosult próbaszolgalat céljából való szabadságolása.

Igényjogosult később üresedésbe jövő állásra is folyamodhatik, mely esetben az illető folyamodó

előjegyeztetik. (1873. II. t.-c. 9. §.) Az ilyen kérvényről az illető hatóság elismervényt köteles adni, melyre a kért állomásra már előbb előjegyzettek száma is feljegyeztetik. (1873. II. t.-c. 11. §.)

Igényjogosult panasza valamely állás jogtalan betöltése végett. Minden törvényes igényvel bíró panaszt tehet, mihelyt valamely, a törvény értelmében fentartott állomás, melyre nézve az igényjogosult altisztek elsőbbséggel birnak, a törvény határozatainak ellenére töltetett be. (1873. II. t.-c. 15. §.) Ilyen panasz szolgálati uton terjesztendő fel és azon miniszteriumhoz intézendő, melynek az illető állomás betöltési jogát gyakorló hatóság (hivatal vagy intézet) alá van rendelve. (13566/IV. hm. r.)

Igényjogosult próbaszolgalat céljából való szabadságolása. Az alkalmazást elnyerni óhajtó altisztek, ha ez a betöltendő állomás sajátos természeténél fogva multhatatlanul szükséges, a szolgálat-tételre vagy gyakorlatra próbaképen is alkalmazhatók, mely célból a folyamodóknak, a szükséghez képest, egész hat hónapig terjedhető szabadság s ha a próbaképeni szolgálat vagy gyakorlat idejére fizetés nem járna, az illetmények élvezete is engedélyezhető. Ha igazolványnyal még el nem látott, tetteleg szolgáló altisztek oly szolgálati állomást kívánnak elnyerni, melyhez vizsga letétele szükséges, az illetők kérelme folytán, az erre előkészülés végett, a fentebbi módozat mellett, szintén, de csak tizenkét évi szolgálati idejük utolsó évében bocsáthatók szabadságra. (13566/IV. hm. r. L. Szabadságoltak illetékei.)

Igényjogosultság. Azon altisztek, akik 12 évig s e közben legalább nyolc évig mint altisztek tetteleg szolgáltak és magukviselőtől kedvező igazolványnyal vannak ellátva, igényt nyernek akár közszolgálatban, akár pedig az állam által segélyezett vasuti, gőzhajózási és egyéb vállalatoknál leendő alkalmazásra. A címzetes altiszti minőségben töltött szol-

gálati idő a nyolc évi altiszti időtartamba beszámítatik. (1873. II. t.-c. 1. §.)

Igényjogosultsága a közbiztonsági szolgálatban megsérült altiszteknek. Akik közbiztonsági szolgálatban oly módon sérültek meg, hogy ez által további csendőrségi szolgálatra képtelenek ugyan, de polgári hivataloknál még alkalmazhatók, tekintet nélkül szolgálati idejük tartamára, igénynyel bírnak államszolgálatba való alkalmazásra. (1873. II. t.-c. 2. §.)

Igényjogosultsági időbe a címzetes rendfokozat beszámítása. L. Igényjogosultság.

Igényjogosultság megszűnése. Az igényjogosultság megszűnik: 1. ha arról az illető önként lemond; 2. oly elítélés folytán, melylyel a törvény erejénél fogva állami és közhivatalok viselhetésének elvesztése jár; 3. az életkor 45. évének betöltésénél oly szolgálati állomásokra nézve, melyek az állampénztárból díjaztatnak; 4. az életkor 37. évének betöltésével minden egyéb, nem az állam által fizetett szolgálati állomásokra nézve. (1873. II. t.-c. 17. §.)

Igényjogosult tömegátalányra próbaszolgálat céljából való szabadságolása esetében. L. Szabadságoltak illetékei.

Igény szállító-eszközökre. L. Szállító eszközökre való igény.

Igérettől való függővé tétele a szolgálati kötelesség teljesítésének. L. Megvesztegethetlenség.

Iktatmányok kiselejtítése az őrsök részéről három év lejárta után eszkozlendő. (45361/IV. 1886. hm. r.)

Iktatás. Az őrsparancsnokság ügykezelésébe tartozó összes ügyekről egy egységes iktató könyv vezetendő. — Az iktatószámok minden évben január 1-től december utolsó napjáig szakadatlan sorrendben folynak. — Az iktatókönyvben, illetve az ügydarabokon minden alszámozás u. m. a feljelentések,

tényvázlatok, körözőlevelek, jelentkezőkről szóló beadványok stb. külön folyószámokkal való megjelölése, ugyszintén külön irattári folyószámok alkalmazása mellőzendő. — Törlés, vakarás vagy átragasztás szintén mellőzendő; az esetleg téves bejegyzést úgy kell áthuzni, hogy olvasható maradjon. — Az őrsparancsnoksághoz érkezett vagy az őrsparancsnok által hivatalból kezdeményezett, minden új ügy, új iktatószámot nyer. — Az ugyanazon ügyre vonatkozó további iratváltások számhoz veendő, tehát új iktatószámmal nem látandók el, hogy ezáltal az iktatószámok összekapcsolásának szükségessége lehetőleg elkerültessék. — A szorosán össze nem függő vagy huzamosan folytatódó ily ügyek újból iktatandók s az egymásra vonatkozó iktatószámok összekapcsolandók. — Iktatásnál a vezérszó vagy címszó rendszerint nagyobb betűvel irandó és aláhuzandó, hogy az ügyirat tárgya szembeötlőbb legyen. — A csendőr járásparancsnokság hasonló iktatókönyvet vezet, mint az őrs, illetve szakasparancsnokság. — Az iktatókönyv minden év végével lezárandó, vagyis keltezendő és aláírandó. — Tárgymutatót sem az őrs, sem a csendőr járásparancsnokság nem vezet. (Függ. K.)

Iktatás tárgyát képező események tárgyalása a szolgálati könyvben. L. Szolgálati könyv vezetése.

Iktatókönyv. L. Iktatás.

Iktatókönyvek kiselejtítése az őrsök részéről öt év lejárta után eszkozlendő. (45361/IV. 1886. hm. r.)

Illetéke a betegség folytán szabadságoltaknak. L. Szabadságoltak illetékei.

Illetéke a fegyelmileg fenytettnek. L. Fegyelmileg fenytettek illetékei.

Illetéke a fegyelmileg fenytett nők családjának. L. Fegyelmileg fenytettek illetékei.

Illetéke a magán- vagy családi ügyben szabadságoltaknak. L. Szabadságoltak illetékei.

Illetéke a vizsgálati fogságba helyezett és raboknak. L. Vizsgálati fogságba helyezett illetékei.

Illetéke az igényjogosultnak próbaszolgálatra való szabadságolása esetén. L. Szabadságoltak illetékei.

Illetékei a gyengélkedőnek. L. Gyengélkedő illetékei.

Illetékei a vezényelteknek. L. Ideiglenes vezényeltetésnél járó illetékek.

Illetékek kifizetése. A zsoldjegyzék szerinti illetékek és egyéb járandóságok, ha tiszt nincs jelen, az őrsparancsnok által két csendőr jelenlétében fizetendő ki és azok felvétele az igényjogosultak által, a zsoldjegyzék illető rovatában, sajátkezű aláírással igazolandó. Ezenkívül a kifizetés megtörténte az őrsparancsnok és két csendőr által a zsoldjegyzékben igazolandó. (Gku. 11. §.)

Illetékek rabkiséret alkalmával. L. Rabkiséreti illetékek.

Illetékek tanukihallgatás alkalmával. L. Tanukihallgatási illetékek.

Illeték fürdő használata alkalmával. L. Fürdők használata.

Indítványozási határidő. L. Magánindítványozási határidő.

Illetékes hatóság. „Illetékes hatóság“ alatt: büntető bírósági eljárás alá tartozó esetekben és pedig a törvényszék vagy esküdtbíróság hatásköre alá tartozóknál: a vizsgálóbíró vagy a közelebb fekvő járásbíró; járásbíró elé tartozóknál: a legközelebbi járásbíró; közigazgatási vagy rendőri hatóság elé tartozóknál: a területen illetékes közigazgatási, illetve rendőri hatóság — értendő. (Szlgu. 42. §.)

Immunitás. L. Mentelmi jog.

Ingyen ellátás elfogadása szolgálat teljesítésért. L. Megvesztegethetlenség.

Intőtáblák felállítása. A gyárak, raktárak, termelőhelyiségek, gazdasági telepek, vendéglők és korcsmák tulajdonosai, illetve bérleti, tartoznak intőtáblákat felállítani és fentartani, melyekre kiírandó, hogy az uton etetés, megállás és rakodás vagy lerakás tilos; továbbá tartoznak ezen tilalom megtartásáról lehetőleg gondoskodni. (Kvt. 135. §.)

Intőtábláknak a laktanyában való kifüggesztése. A csendőrlaktanyában vagy a legénységi szobák ajtóira intőtáblákat kifüggeszteni vagy az ajtókra névjegyeket alkalmazni tilos. Csupán nagyobb laktanyák kapubejárata alatt alkalmazható e felirat: „A koldulás és házalás tilos.“ (A. sz. h. XI/4.)

Iparágak, melyek engedélyhez vannak kötve. A következő iparágak megkezdése és gyakorlása iparigazolványon kívül még külön engedélyhez van kötve. Ezek: 1. fogadó, vendéglő, korcsma, sörház, pálinkamérés, kávéház és kávé mérés; 2. zsibároskodás; 3. a foglalkozást közvetítő és a cselédszerző üzlete; 4. a kéményseprés; 5. a rendes járatú időhöz kötött személyszállítás; 6. azok ipara, kik közhelyeken a közönség számára személyszállító eszközöket tartanak készen, vagy szolgálataikat ajánlják (bérkocsi, omnibusz); 7. az építőmester ipara; 8. mérgező anyagok és gyógyszerek készítése és a velük, valamint a gyógyszerekkel való kereskedés. (Iprt. 10. §.)

Iparigazolvány. Kereskedelmi utazók igazolványa, melylyel az illető árumintákat vihet, azonban árukat nem. Háromrét hajtott kemény papíron van kiállítva, magyar és német nyelven. Magassága az összehajtott igazolványnak 13 cm., szélessége 10 cm. Az első oldal tartalmá a következő:

Ipar-Igazolvány

kereskedelmi utazók számára

Gewerbe-Legitimationskarte für
Handlungsreisende

1 évre.

..... sz.

Für des Jahr

1



Nr. der Karte.

Érvényes a szerződéses államokban, nevezetesen Európában a következő államokban: Német-birodalom, Luxemburg, Olaszország, Belgium, Dánia, Oroszország, Románia, Szerbia, Svájc és további rendelkezésig Spanyolországba.

Giltig für die Vertrags-Staaten, namentlich in Europa für das deutsche Reich, Luxemburg, Italien, Belgien, Dänemark, Russland, Rumänien, Serbien, die Schweiz und bis auf weiteres für Spanien.

Tulajdonos:

Inhaber:

1

Ipari irodákban vasárnap is végezhető. L. Irodai munkák végzése vasárnapon.

Iparkészítmények végeladása vagy árverése. L. Végeladás.

Iparos cég a valóságnak meg nem felelően való használata. Aki cégén, nyomtatványain vagy hirdetményeiben oly jelzőket, jelvényeket vagy adatokat használ, melyek a tényleges üzleti viszonyoknak vagy a valóságnak meg nem felelnek: kihágást követ el. (Iprt. 157. §.) Közigazg. hatóság.

Iparos, kinek műhelyében járványos vagy ragályos betegség ütött ki, ha 24 óra alatt orvosi segélyről nem gondoskodik, közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 99. §.) Közigazgatási hatóság.

Iparos munkás illetményeivel való visszaélés. Azon iparos, ki a munkások bérét árucikkekben szolgáltatja ki, vagy más szabályellenes eljárás által a munkásokat károsítja: kihágást követ el. (Iprt. 157. §.) Közigazg. hatóság.

Iparos segédek ideiglenes igazolványa. L. Ideiglenes igazolvány.

Iparos segédek munkakönyve. L. Munkakönyv.

Iparos segéd kellő igazolás nélkül való felfogadása: kihágás. (Iprt. 157. §.) Közigazg. hatóság.

Iparos strajk. Aki azon összebeszélések és egyezmények létesítése, terjesztése vagy foganatosítása céljából, melyekkel az iparosok azt célozzák, hogy üzletük félbeszakítása vagy a munkások, illetőleg segédek elbocsátása által, azoknak terhebb munkafeltételeket szabjanak, különösen azok bérét leszállítsák, vagy melyekkel a munkások, illetőleg segédek oda törekszenek, hogy közös munkaszünetelés által, a munkaadókat magasabb bér megadására kényszerítsék s általában tőlük jobb munkafeltételeket csikarjanak ki, a munkaadókat vagy munkásokat, illetőleg segédeket szabad akaratuk érvényesítésében fenyegetés vagy tetteges bántalmazás által akadályozza, vagy akadályozni törekszik — kihágást követ el. (Ipart. 162. és 164. §.) Közigazg. hatóság.

Iparos tanonc csak olyan gyermek lehet, aki már 12. évét betöltötte. (Iprt. 60. §.) Aki tanoncot szerződés nélkül vesz fel, kihágást követ el, mely hivatalból üldözendő. (42783/1891. km. r.)

Irattározás. Kisebb forgalmu örsökön az egy évről szóló összes iktatványok egy csomagban, — nagyobb forgalmunál pedig ötszázankint, félv szélességben irattározandók. Minden ügyirat iktatószáma az illető ügyirat előlapjára, az alsó szél közepén, az iratcsomóba helyezés előtt, szines írónnal feljegyzendő. Az ügyiratok akként csomagolandók, hogy a legkisebb szám legalul feküdjék. Másutt őrzött vagy átjáró ügydarabokat számozott lapokkal pótolni nem kell.

Iratok átvizsgálása. Ha másnak iratai akár házkutatás vagy a terhelt ruháinak vagy egyéb tárgyainak átvizsgálása alkalmával, akár más alkalommal a csendőrség birtokába kerültek, gondoskodni kell arról, hogy az iratok tartalmáról az arra törvény szerint jogosítottakon kívül más ne szerezzen tudomást. Ha az iratok birtokosa vagy annak megbízottja átvizsgálásuk vagy elolvasásuk ellen tiltakozik, az iratokat zárt borítékba kell helyezni és azt a járőr tagjainak, valamint a lehetőséghez képest, a birtokosnak, illetőleg megbízottjának és a bizalmi férfiaknak, esetleg a községi előljároságnak vagy tagjának pecsétjével is el kell látni. (Szlgu. 128. §.)

Irány betartása portyázó szolgálatnál. L. Portyázó szolgálatnál az irány betartása.

Irányelvek az oktatás vezetésénél. L. Oktatás vezetésénél követendő irányelvek.

Irány titokban tartása a portyázásnál. L. Portyázási irány titokban tartása.

Írásbeli bizonyítványok kiállítása csendőrök által. L. Bizonyítványok kiállítása.

Írásbeli dolgozatokkal — hiányosokkal — való eljárás. Oly dolgozatok, a melyek nem a feladat szellemében, vagy pedig feltűnő hiányosan dolgoztattak ki, az őrsparancsnok által az illető

csendőrökkel újból megbeszélendők és a legközelebbi írásórára újra kidolgozandók. Ez az eljárás mindaddig ismétlendő, míg a feladat teljesen megfelelően dolgoztatott ki. (Á. sz. h. V/18.)

Írásbeli dolgozatok megbírálása. A letisztított írásbeli dolgozatokat az őrsparancsnok gondosan átvizsgálja, megbírálja s a bírálat eredményéhez képest, minden egyes munkálatot saját neve aláírása mellett „helyes“, „középszerű“ vagy „gyenge“ osztályozással látja el. Felületes munkát, rendetlen, olvashatatlan írást vagy tisztátalanságot az őrsparancsnoknak tűrni nem szabad. (Á. sz. h. V/17.)

Írásbeli dolgozatok megvitatása. Minden írásgyakorlati óra után az őrsparancsnok egyik-másik dolgozatot írója által a jelenlevő csendőrök előtt felolvastatja, azt általános bírálat alá bocsátja s ennek alapján tanulságos eszmecserét fejleszt. Az ilyen eszmecseréknek tárgyilagos komolysággal, minden tréfa, csufolódás, irigykedés stb. mellőzésével kell történnie. (Á. sz. h. V/19.)

Írásbeli dolgozatok osztályozása. L. Írásbeli dolgozatok megbírálása.

Írásbeli dolgozatok száma. Minden csendőr havonta télen 3, nyáron 2 írásbeli feladatot tartozik kidolgozni. (Á. sz. h. V/20.)

Írásbeli első feladata a próba-csendőrnek. Minden írni tudó próba-csendőr első írásbeli feladata saját életleírása legyen, mely elméleti kiképzése után beosztási örsének adatik ki, hol azok, mint az illető egyén tulajdonságainak megítélésére alapul szolgáló adatok megőrzendőek. (Á. sz. h. V/12.)

Írásbeli feladatok kidolgozása. A csendőr a feladatot előbb külön papírra fogalmazza, ezt többször gondosan olvassa át, javítsa ki s csak azután írja be tisztán és olvashatóan író-könyvébe. (Á. sz. h. V/17.)

Írásbeli feladatok megbeszélése. Az őrsparancsnok minden feladatot a kidolgozás előtt

beszéljen meg a csendőrrel, az esetleges téves nézeteket és felfogást helyesbítse s csak ezek után kezdesse meg a fogalmazást. (Á. sz. h. V/17.)

Írásbeli oktatás célja. Az írásbeli oktatás célja az, hogy minden csendőr első sorban jól olvasható kézírást nyerjen, azután pedig képességét fokozva elérje azt, hogy gondolatainak írásban is összefüggő, érthető, szabatos kifejezést tudjon adni, illetve, hogy a különböző jelentések, tényvázlatok, beadványok stb. értelmes szerkesztésére képes legyen. (Á. sz. h. V/11.)

Írásbeli oktatás első osztályu írókkal. Az első osztályu írók a kezdők. Ezek mintalapok után írnak mindaddig, míg a kellő gyakorlottságot elsajátítják és ez osztályban maradnak, míg másolni és tollbamondás (diktandó) után olvashatóan írni képesek. Kik alakilag jobb írással bírnak, már az életleírás megszerkesztése után a II. író osztályba sorolandók. — A tollbamondás sorvezetőn, a többi írás kettős vonal között gyakorlandó. (Á. sz. h. V/13.)

Írásbeli oktatás harmadik osztályu írókkal. A harmadik osztálybeliek a szabadírók. — Ezen osztályba azok jutnak, kik a II. osztályban már megfelelő gyakorlottságra tettek szert, továbbá azonnal azok, kik 2 vagy több középiskolát végeztek. Ezeknek másolni, leírni, vagy tollbamondás után írni nem szabad. Ezen osztálybelieknek adandó feladatok tárgya ugyanaz, mint a második osztálybelieké. Ezen III. oszt. írók az írásbeli feladatok kidolgozása alól a tisztii előljárók által oly mérvben mentetnek fel, mint a hogy az írás- és fogalmazásban elérték azon fokot, mely az altisztii álláshoz is mint főfeltétel megkívánható. Az ily egyének aztán az általuk szolgálatban elért eredményekről a jelentés vagy tényvázlat fogalmazványát megszerkesztik, s az őrsparancsnok jóváhagyása után letisztazzák. Oly őrsökön, hol ilyen jelentések ritkán vagy soha sem fordulnak elő, a III. oszt., illetve az írás alól fel-

mentett csendőrök is havonta 2—3 feladatot tartoznak kidolgozni. (Á. sz. h. V/17.)

Írásbeli oktatás másodosztályu írókkal. Az első osztálybeli írók a kellő gyakorlat elsajátítása után a második osztályba lépnek át. Ezek már a fogalmazásban gyakorolják magukat, tehát kisebb munkákat szerkesztenek. Ezek egyes vonalra vagy sorvezető után írnak és másolni, rovatolni vagy bárkitől valamit leírni nem szabad. (Á. sz. h. V/13.)

Írásbeli oktatásnál követendő irányelvek. A feladatok kidolgozásánál a katonai irány alapelve: „lehető rövidséggel, tömören, de értelmesen és szabatosan írni“ szorosán szem előtt tartandó. Az írásbeli feladatok — a csendőr észbeli tehetségéhez képest — fokozatosan mindig könnyebbről nehezebbre és nehezebbre emelendők. (Á. sz. h. V/14.) Az első osztályban huzamosabb ideig csak azok maradhatnak, kik a szolgálati nyelv elsajátításával küzdenek. Magyar ajkú csendőrök, megfelelő vezetés és szorgalom mellett, legkésőbb egy év alatt a második osztályba léphetnek elő. Az írásnál nem annyira a szép, mint az olvasható írás elsajátítására fektetendő a főszűly. A II. vagy III. osztályból csakis rossz írás miatt, egy alsóbb osztályba valakit visszahelyezni nem szabad. A feladatok kidolgozását egymástól leírni tilos. (Á. sz. h. V/15.)

Írás osztályozása. Az írás oktatásának fokozatosnak kell lenni, miért a csendőrök, ebbeli ismeretük és ügyességükhöz képest, három osztályba soroltassanak, mely osztályozás minden egyes írókönyv címlapján „I., II. vagy III. osztály“ felirattal jeleztessek. (Á. sz. h. V/II.)

Iroda átalány. A szárny és szakasz székhelyén levő őrsök részére havonként 3 korona, a külőrsök részére 2 korona. (Illsz. 55/1.)

Irodaátalány kiszolgálása. Havonként előre a hó első felére szerkesztett zsoldjegyzékkel adandó ki. (Illsz. 55/3.)

Irodaátalány rendeltetése: 1. az őr vezetéséhez szükséges írópapír, író- és irodai szerek költségeire; 2. a pecsétviasz, pecsét-ostya, spárga, zsinór, varrocérna és kéregpapír-szükséglet, valamint a hivatalos kiadmányok továbbításához szükséges csomagoló szerek beszerzésére; 3. oly előjegyzések és nyomtatványok beszerzési költségeire, melyek nem a gazdasági átalányból szerzendők be. (Illsz. 55/2.)

Irodai előjegyzések megszámozása. L. Irodavezetés.

Irodai jegyzőkönyvek megszámozása. L. Irodavezetés.

Irodai könyvek és nyomtatványok beszerzése. L. Nyomtatványok beszerzése.

Irodai munkák végzése vasárnapon. A kereskedelmi és ipari irodákban, a kereskedelmi és gyári alkalmazottak irodabeli munkát déli 12 óráig, június és július hónapokban pedig, oly városokban, melyeknek lakossága a 20,000-et meghaladja, csak délelőtt 10 óráig végezhetnek. (14837/92. km. r.)

Irodai levelezés elvei: 1. cs. és kir. közös hadseregbeli, valamint m. kir. honvéd-csapatparancsnokságnak az őrök részéről közvetlenül kizárólag csak tényvázlatok terjeszthetők be, — katonai hatósággal való levelezést igénylő minden más ügyben a szakasz parancsnokságnak teendő felterjesztés; 2. polgári hatóságokhoz az őrök közvetlen levelezése szintén csak tényvázlatok, továbbá oly jelentésekre szorítkozik, melylyel valamely hatóságnak az általa kiadott felszólítása folytán teljesített szolgálat eredménye jelentetik; végre oly feljelentésekre, melyek megtételére a szolgálati utasítás 22., 23., 28., 29. és 31. §. határozványai szerint az őrök utalva van. A polgári hatóságokkal egyéb különleges és fontos ügyekben való levelezés még akkor is a szakaszparancsnokság által eszközendő, ha a hatóság efféle ügyben közvetlenül az őrparancsnokságtól követelne jelentést. Miért ilyen eset előfordultával, az őrparancsnok felterjeszti a hatóság megkere-

sését és egyidejűleg bejelenti mindazt, a mi a hatósággal elintézésenként közlendő lenne. (Á. sz. h. XII/2.)

Irodavezetés. Az őrsirodai könyvek, irományok, leltárak, általában mindennemű ügydarabok és könyvek mind tisztán tartandók és rendesen vezetendők; az összes irodai jegyzőkönyvek, előjegyzések stb. lapjai pedig megszámozandók. (Á. sz. h. XII/1.)

Irodában alkalmazott legénység közétkezési betéte. L. Közétkezési betéte a külszolgálatot nem teljesítő legénységnek.

Irományok láttamozás végett való felterjesztése. Az őrök kötelesek minden általuk szerkesztett és közvetlen kiadott tényvázlat, jelentés, felterjesztés fogalmazványát, valamint a hatóságoktól vett mindennemű felhívást a szakasz-parancsnoksághoz felterjeszteni. (Á. sz. h. XII/5.)

Irományok motozása. L. Iratok átvizsgálása.

Íróasztal berendezése. L. őrsiroda íróasztal berendezése.

Író- és ruhaszekrények málházása. Egy író- és ruhaszekrényben két csendőr helyezi el ruházatát, írószereit stb. A betartandó rendet illetőleg a következők irányadók: Ezen szekrények belseje tiszta kék papírral bevonandó és a málházásnál a következő sorrend tartandó be: *I. Legfelső polc.* a) ten-tatartó, b) porzótartó, c) írón, d) írotollak, e) pecsétviasz, f) tollkés, g) vörös írón, h) ruggyanta (gumi), i) pecsétnyomó, k) gyufatartó. *II. polc.* a) tiszta írópapír, b) többi meglevő könyvek és füzetek hátukkal, kifelé egymásra rakva, még pedig a legnagyobb alól, a legkisebb felül. *III. polc.* (egy csendőr részére) a) tiszta fehér ruha, ezek között a használatban nem levő tiszta téli gyapoting és alsó nadrág, valamint a zsebkendők és törülközők, b) kapcák és harisnyák, c) a legujabb zubbony, d) a disznadrág után következő legujabb nadrág, e) a használatban nem levő második szolgálati zubbony és nadrág, a lovasoknál a bőrös nadrág is, f) ruha-

kefe, *g*) hajkefe fésűvel kézi tükör, *h*) szappantartó szappannal és esetleg a borotváló-eszköz, *i*) fogkefe és esetleg a fogtisztító-szer, *k*) keztyűk dobozban, *l*) nyakkravalók, jelsip-zsinórok, kardbojtok, nyakszegélyek, csillagok kis dobozban, bélésvásznak, piros posztó, zsinórok, gombvarró-eszköz stb. *IV. polc* (a másik csendőr részére) úgy mint a *III-ik polc*. Ezen két utóbbi polcon elhelyezendő ruhanemű csak annyira hajtandó össze, a polc elején és jobb részén 10—15 centiméter tér maradjon, a hová az *f*-től *l*-ig megjelölt tárgyak helyezendők el. A posztóruha az előbb említett hely hosszának megfelelően lesz összehajtván. A nadrág csak az ülepnél igényel egyszeri összehajtást, míg a zubbony csak hosszában, előrészen pedig csak annyira, hogy a polc elején 10—15 centiméter tér maradjon. A gallér és az aljrészek nem hajtandók be. A szekrény ajtajának belső részére egy zsinór szegezendő, melyre mindkét csendőrnek használatban levő törülközője függesztendő. (Á. sz. h. A) melléklet.)

Írókönyv. A csendőr minden írókönyve legalább 20 iv papírból álljon, félv-alakba összefűzve és csinos kék külborítékkal és felirattal legyen ellátva. (Á. sz. h. V/19.)

Írókönyvek — beteltek — megőrzése. A betelt írókönyvek az őrsparancsnok által megőrzendők. (Á. sz. h. V/22.)

Iskolaszobába kifüggesztendő kimutatások:
1. a miniszterek, katonai előjárók és közigazgatási tisztviselők névlajstroma; 2. a vadászati naptár; 3. a halász-naptár; 4. az őrskörlet térképe; 5. a napi-rend; 6. a magyar állam térképe; 7. ür- és súlymérték-tábla. (Á. sz. h. XI/8.)

Iskolázás. L. Foglalkozás a laktanyában.

Ismerete a csendőrnek a gyakorlati szabályzatból. L. Gyakorlati szabályzatból folyó ismeretei a csendőrnek.

Ismerete az alárendelt csendőrök tulajdonságainak. Minden őrsparancsnok kötelessége alá-

rendeltjeinek úgy a polgári életben, mint a katonai vagy csendőrségi pályán tanúsított magatartását, minden jó és hátrányos tulajdonságait, összes büntetéseit, szóval személyi viszonyait teljesen ismerni; mert csak akkor lesz képes alárendeltjeit helyesen vezetni és oktatni. (Á. sz. h. Bev. 14. p.)

Ismeretek gyarapítása. Minden csendőrnek becsületbeli kötelessége, magát szakadatlanul képezni és ismereteit, látkörét fejleszteni. (Á. sz. h. V/5.)

Ismétlőkarabély csövének bezsirozása. L. Fegyvercsövek bezsirozása.

Ismétlőkarabély kiürítése. L. Ismétlőkarabély töltése és kiürítése.

Ismétlőkarabély részeinek ütése vas vagy fémből készült eszközzel szigorúan tilos. (Á. sz. h. IV/28.)

Ismétlőkarabély töltése és kiürítése. A tárkarabély és forgópisztoly megtöltésének mindig oly helyen kell történnie, hogy véletlen elsülés esetében senki meg ne sérüljön. (Lsz. 1/10.) A töltés és kiürítés szobában vagy más lakott helyen csak éjjeli időben történhetik, a midőn az őrsparancsnok a fegyverek kiürítését az őrsirodában is, felfelé fordított fegyverekkel elrendelheti. A fegyverek megtöltésének és kiürítésének mindig az őrsparancsnok, távollétében pedig helyettese személyes jelenlétében kell történnie. (Á. sz. h. IV/6.)

Ismeretlen holttest találása esetén követendő eljárás. L. Gyanus halálesetnél követendő eljárás.

Ismertető jelek. Minden csendőrkerületi parancsnokság által saját területére nézve bizonyos jelzések határozandók meg, melyek által a járőrök és csendőrök egymást nagyobb távolságról is felismerni képesek. Ezen jelzések különösen arra szolgálnak, hogy azok alkalmazásával a közszolgálatban álló csendőrök, járőrök vagy osztagok részére a netalán közelben levő járőrök vagy csendőrök támo-

gatása biztosítsák. Ily jelzés hallatára minden csendőr azon helyre tartozik sietni, a honnét a jelzés hallatszott. (Szlgu. 52. §.)

Istálló-állás berendezése. Az istállóban minden egyes állásnak válaszrudakkal és állásoszlopokkal kell ellátva lennie. (Kh. 49. p.)

Istálló-állás-oszlopok befonása. Az istálló-állás-oszlopok alsó $\frac{3}{8}$ része fonott szalmaköteléssel csinosan befonandók. (Kh. 57. p.)

Istálló berendezése: a) *egy vagy két ló számára:* 1 itatóveder, 1 alom favilla, 1 istállóseprő, 1 abrakosár és 1 istálló-lámpa; b) *három vagy négy ló számára:* az istálló-lámpát kivéve, a többi tárgyak kettőzve; c) *öt vagy hat ló számára:* két lámpa és minden egyéb tárgy háromszorosan. Továbbá még egy lapát, zabos-láda, zabos-rosta, zabmérő, egy a nyeregszerszám és egy a lótáp megőrzésére szolgáló helyiség, egy vagy két nyeregbak, kantárfogas és egy tisztító nyeregbak minden istállónál legyen. (Hlsz. 50. §.)

Istálló-égések elleni óvintézkedések. 1. Az istálló-lámpa felakasztásához minden örsön két darab, a lámpa hátsó részén levő fülecsek nyílásainak megfelelő szélességű kampós szeg alkalmazandó s a lámpa mindenkor mindkét szegen függjön. 2. Minden lovas-örsön az istálló-lámpa alá egy felálló szélű és így folyadékot tartani képes pléhtálca szerzendő be az örs elszállásolási átalányából s akként szegezendő a falra, közvetlen a lámpa alá, hogy az ugyszólván benne álljon s az olaj, kiömlés esetén, a tálcába felfogassék. Ezen tálca a lámpa talpának alapjához mérten akként készítendő, hogy annak minden oldalánál 4 cméterrel szélesebb s szélei 3 cm. magasak legyenek, a lámpa pedig csak oly mélyre állítandó belé, hogy ajtaja kinyitható legyen. 3. Takarodó után a lámpa lángja megfelelőleg lecsavarandó, hogy tulégése lehetetlen legyen és az istállóban éppen csak annyi világosság derengjen, hogy szükség esetén az ott levő egyes tárgyak

megkülönböztethetők legyenek és így a lovak nyugvása is inkább biztosítsák. (Kh. 118. p.) 4. A lámpa oly helyre függesztendő, honnan az istállót legjobban bevilágítja, de a tűzveszély is legbiztosabban kikerülhető. (Kh. 119. p.) 5. Könnyen égő anyagokat a lámpa alá helyezni szigorúan tilos. (Kh. 120. p.)

Istálló kellékei. Az istálló szellős, világos és kellő térfogatu legyen. (Kh. 49. p.)

Istálló-lámpa elhelyezése. L. Istálló-égések elleni óvintézkedések.

Istálló-lámpa tálcájának ára. Az istálló-lámpához készítendő tálca legfeljebb 80—100 fillérbe kerülhet. (Kh. 118. p.)

Istálló-lámpához való tálca. L. Istálló-égések elleni óvintézkedések.

Istálló szellőztetése. Az istálló megfelelő szellőztetése céljából nyáron az egyik oldalon levő ablakok folyton, télen pedig a szükséghez képest nyitva tartandók; azonban mindig figyelembe veendő a különbség az istállóra káros befolyásu fagyos légmérséklet és a megfelelő szellőztetés között (Kh. 50. p.)

Istálló-szükségletre kiadott összegek elszámolása. Az istálló-szükségletre kiadott összegek az átalány-pénztári naplóban szabályszerűen okmányilag kezelendők. (Kh. 56. p.)

Istálló válaszrudak az oszloptól számított negyed része fonott szalmaköteléssel csinosan befonandók. (Kh. 57. p.)

Istálló világítására és az istállószerrek jókarban tartására szolgáló átalány. Minden lovas örsnek alapilleték fejében évi 4 korona 80 fillér és minden ló után évenként 2 korona 40 fillér jár. (Hlsz. 68. §.)

Iszákosságra hajlammal bíró csendőr felügyelése. L. Kihágások eredete.